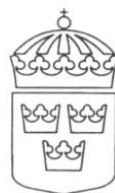

Riksdagens protokoll

1992/93:22

Torsdagen den 12 november

Kl. 12.00 – 14.22
14.30 – 16.22

Protokoll
1992/93:22

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 6 november.

Svar på interpellation och frågor

2 § Svar på interpellation 1992/93:8 och frågorna 1992/93:153 och 154 om åtgärder på grund av avvecklingen av Volvos produktion i Uddevalla och Kalmar

Anf. 1 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Lennart Nilsson har ställt frågan om vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att trygga Volvos fortsatta drift vid fabriken i Uddevalla.

Lars Bäckström har frågat om vilka åtgärder jag som arbetsmarknadsminister avser att vidta med anledning av Volvos beslut att avveckla produktionen i Uddevalla år 1993 och Kalmar år 1994. Lars Bäckström har ställt samma fråga till näringsministern.

Jag besvarar interpellationen och frågorna i ett sammanhang.

Bakgrunden till Lennart Nilssons fråga var den utredning om konsekvenserna av en eventuell nedläggning av vissa tillverkningsenheter som Volvo tillsatte i oktober månad.

Svaret på Lennart Nilssons fråga är att det ytterst är Volvo som beslutar om hur deras produktion skall organiseras.

När vi nu vet att Volvo planerar att lägga ned såväl Uddevalla- som Kalmarfabrikerna samt ytterligare tillverkningsenheter i en omfattning som rör drygt 4 000 anställda på olika platser i landet, finns det skäl att utveckla svaret.

Jag ser med stort allvar på de problem som följer av de omfattande neddragningar som Volvo nu planerar.

Regeringens övergripande ansvar är främst att skapa goda, allmänna förutsättningar för företagande och medverka till uppbyggnaden av en stark infrastruktur för näringslivet. Bland regeringens förslag och åtgärder kan nämnas minskning av företagsbeskattning och sänkning av arbetsgivaravgift. Avsikten med detta är att svenska företag skall investera i Sverige och att det blir intressant också för utländska företag att investera i Sverige.

För den fulla sysselsättningen är också små- och nyföretagandet viktigt.

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

Svar på interpellation och frågor

Det gäller ytterst att skapa optimism och tilltro för att få befintliga företag att utvecklas och nya att starta. För nyföretagandet, som är av stor vikt för tillväxt och sysselsättning, har förslag lämnats till riksdagen rörande nya finansieringsmöjligheter i form av nyföretagarlån. För befintliga företags finansieringsmöjligheter vill jag peka på utvecklingsfondernas roll.

Som arbetsmarknadsminister har jag att tillse att de människor som drabbas får bästa möjliga stöd av främst arbetsgivaren och i den mån detta inte räcker också av samhället.

I detta sammanhang kan jag nämna att länsarbetsnämnden i Göteborgs och Bohus län i mitten av oktober fick extra medel med 804 miljoner kronor utöver de tidigare tilldelade 1 859 miljoner kronor för insatser mot arbetslösheten i länet.

Jag följer utvecklingen mycket noga, och de fortsatta kontakterna med Volvos ledning, berörda kommuner och länsstyrelser får utvisa vilka åtgärder som kan bli aktuella.

Anf. 2 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

För några år sedan hade vi i Sverige en finansminister som hette Gunnar Sträng. Han sade att det som är bra för Volvo är bra för Sverige. Man kan då konstatera att det som är dåligt för Volvo också är dåligt för Sverige, och det är naturligtvis därför som vi i dag debatterar denna fråga i riksdagen.

Det är litet tragiskt att den tidigare förda politiken med ett intensivt samarbete med de företag som var bra för Sverige har övergetts. När man lyssnar på näringsminister Per Westerberg verkar det i varje fall som att det över huvud taget inte skall bedrivas någon slags industripolitik i Sverige, utan det skall andra klara av.

Nu framgår av arbetsmarknadsministerns svar att han ser med oro på frågan, och jag tror honom på hans ord. Men vilken politik tänker regeringen bedriva för att försöka vidmakthålla den industrikapacitet som är på väg att raseras i Sverige? Vi har tappat åtskilliga tusentals jobb, inte minst i den del av landet jag kommer ifrån.

Nedläggningen av Volvos fabrik i Uddevalla, som endast har varit i gång några få år, är en stor tragedi inte bara för löntagare och familjer som finns i regionen, utan också för Sverige som industrination. Det finns i fabriken i Uddevalla ett framtidsinriktat produktionssätt som nu antagligen kommer att gå i graven. Det är i ett sådant här läge som förhoppningarna och kraven ställs till att de politiskt ytterst ansvariga bedriver en industripolitik och att man bryr sig om dessa frågor, och det har Börje Hörnlund sagt att man gör.

Med utgångspunkt i de uttalanden som näringsministern har gjort kan man ibland fundera över vilken inställning regeringen har till dessa frågor. Finns det inte ett nationellt intresse och ett intresse från regering och riksdag för att vara med att försöka åstadkomma möjligheter för Sverige att överleva som industrination?

Arbetsmarknadsministern säger i sitt svar att han har att tillse att de människor som drabbas får bästa möjliga stöd och att han har kontakter med Volvo. Jag utgår då ifrån att dessa kontakter leder fram till att man på något

sätt kan behålla varaktiga jobb i Uddevalla, inte minst med tanke på den moderna fabrik som ju enligt många bedömare hör framtiden till.

Vi förstår naturligtvis alla att det måste till olika grepp i en situation där det är svårt att sälja bilar, inte minst för Volvos överlevnad. Men när Volvo fick dessa möjligheter var bedömningen från Volvos sida att man skulle klara detta i framtiden.

I motsats till den näringsminister vi nu har utgår jag ifrån att bedömningen vid det tillfället inte var att man gjorde en felsatsning, utan man skulle klara detta. Volvo har fått samhällets stöd i olika sammanhang och har därför ett ansvar för att klara av situationen, inte minst för alla anställda i Uddevalla som nu får bekymmer med familjeekonomi och sina hus på grund av att man inte har något annat jobb att gå till.

Jag vill fråga om arbetsmarknadsministern i de fortsatta kontakter man kommer att ha – och jag hoppas att näringsministern, även om det inte verkar så, är med på ett hörn i dessa diskussioner – utgår från att Volvo med sina internationella kontakter och breda kontaktnät försöker att finna lösningar som leder till varaktiga jobb. Kommer regeringen i de fortsatta kontakterna med Volvoledningen att försöka utverka en längre övergångsperiod så att man kan hitta olika alternativ för denna moderna fabrik, som ju enligt många bedömare tillhör framtiden?

Jag vill rikta en vädjan till arbetsmarknadsministern, inte minst för alla de människor som finns i Västsverige. Detta handlar inte enbart om dem som arbetar på Volvo i Uddevalla, utan det berör ett stort antal underleverantörer som driver sin verksamhet i små och medelstora företag, och de kommer att få problem i detta sammanhang.

Jag hoppas att arbetsmarknadsministern i sitt svar kan utveckla vilka kontakter och ambitioner regeringen har för att klara jobben i bl.a. Uddevalla.

Anf. 3 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Hörnlund för svaret. Jag är inte nöjd med det, men det är ett svar i alla fall. Det hade varit bra om jag hade haft möjlighet att tacka näringsministern för hans svar, men det går inte.

Den posten bekläds uppenbarligen av någon som bäst kan beskrivas med ett citat från filmerna om Röda Nejlikan, om ni minns dem: "They seek him here, they seek him there. Is he in heaven, is he in hell?" Vi borde i dag diskutera närings- och industripolitik, inte arbetsmarknadspolitik. Vi borde diskutera orsaker, inte symtom. Men det går inte med en regering som har en näringsminister som helt förlitar sig på Adam Smiths osynliga hand och själv bäst kan beskrivas som den osynlige mannen. Nu får Börje Hörnlund svara för bägges fögderi. Det är ingen avundsvärd uppgift.

Jag sade att jag inte är nöjd med svaret. Det innebär inte att jag misstror statsrådet Hörnlunds goda vilja. Jag tror att den finns. Men även den bästa vilja kan ha svårt att hävda sig i dåligt sällskap.

Statsrådet Hörnlund säger att ytterst är det Volvo som beslutar hur deras produktion skall organiseras. Ytterst är det kanske det i dagens verklighet. Men i begreppet ytterst ligger att frågan inte bara angår Volvo, och frågan angår inte bara Volvo, tvärtom. Om det hade varit en vanlig fabrik hade frågan innerst, i verkligheten, angått dem som jobbar där. Frågan angår i verk-

ligheten en hel region. Men nu är det ju ingen vanlig fabrik. Den har kallats 70-talets velourfabrik.

Några politiker, däribland vår nuvarande statsminister och näringsminister, har dömt ut Uddevallasatsningen. Men det är isolerade röster. En tämligen enig forskarkår anser att Uddevallafabriken är ett praktiskt exempel på att teorier om ett helt nytt tänkande för industriproduktion är möjliga att tillämpa, och det med framgång, i verkligheten. Därför handlar Uddevallafabrikens öde egentligen om Sveriges industriella framtid. Man kan inte möta ett nytt århundrade med produktionsteknik som i grunden är oförändrad sedan seklets början.

Om krig är för allvarligt för att överlåtas till generaler, är det uppenbart att långsiktig industripolitik är för allvarlig för att helt överlåtas till marknadsgeneraler och börs.

Herr Hörnlund! Det är ju vanligt att man säger att den som står för fiolerna skall ha ett visst inflytande över tillställningen. Samhället, stat, kommun, dvs. skattebetalarna, har betalt mycket pengar till Volvo för Uddevallasatsningen. Före industriminister Åsling har hävdad att notan låg på ca 3–4 miljoner per anställd i Uddevalla i öppna och dolda subventioner. Det är alltså 2,5–drygt 3 miljarder. Åsling brukar inte vara någon överdrifternas mästare.

Vi kan tvista om denna satsning, men vi kan ändå få veta hur stor den var. Vi vet att den var mycket stor. Då har vi rätt att kräva motprestationer av Volvo. Volvo måste ta sitt samhällsansvar. Statsrådet säger nu att det hjälper att sänka företagsskatt och arbetsgivaravgifter. Vi i Vänsterpartiet ställde upp på att sänka förmögenhetsskatten på arbetande kapital. Vi har läst finansdepartementets skrifter där det står att bolagsskatten är låg i Sverige och att arbetsgivaravgifterna ligger på EG-nivå. De ligger ju redan där, så det är ingen lösning. Det var det felet man gjorde i devalveringspolitiken. Vare sig man gör inre eller yttre devalveringar, är det samma fel.

Statsrådet säger att man skall stärka nyföretagandet med krediter. Det är ju bra när bankväsendet har havererat. Men det är bättre med efterfrågan än med krediter. En företagare i min region sade till mig: "Lars, vi missar inga order. Det finns inga order att få." Det är problemet i ett nötskal.

Dagens Industri skrev att nu behövs det riktiga industrijobb. Staten kan beställa och ge krediter. Det var det jag hade hoppats att statsrådet Hörnlund skulle meddela att det andra statsrådet, näringsminister Westerberg, tycker. Men statsrådet Hörnlund kan uppenbarligen inte meddela denna goda nyhet. Det är beklagligt.

Sedan talar statsrådet Hörnlund om arbetsmarknadspolitik, och det är riktigt och bra. Men dessa extraanslag på 800 miljoner är redan in-tecknade. Enligt de informationer jag har, är de in-tecknade för redan gjorda åtaganden innan man fick beskedet om de ytterligare drastiska arbetslöshetshoten. Därför behövs det ytterligare ca 200 miljoner för att möta dessa hot. Min konkreta fråga är om man kommer att få dessa. Kommer man omedelbart att få besked om att man har rätt att överskrida budgeten för att klara de hot som finns i Uddevalla? Verksamheten behöver få sådana besked. Anser statsrådet Hörnlund, som har ansvaret för arbetsmarknadspolitik, att statsrådet med arbetsmarknadspolitik kan klara den situation som uppstår

om Uddevallaverken Volvo läggs ner? Räcker det med arbetsmarknadspolitik från statsrådet Hörnlund för att hantera denna situation?

Om statsrådet anser det, har vi en debatt. Men om statsrådet inser att det inte räcker med arbetsmarknadspolitik, har vi en annan debatt att föra. Den är nog viktigare enligt min bedömning. Kommer statsrådet att verka för att Volvo betalar tillbaka en del av de statsstöd de fick? Jag tar det som alldeles självklart att man betalar tillbaka ett hundratal miljoner, men egentligen finns det skäl att ställa krav på betydligt större återbetalningar.

Jag delar naturligtvis Lennart Nilssons frågor. Även jag vill ha svar på dem. Kommer man att få en förlängd rådrumstid om man skall avveckla fabriken? Borde inte också en central arbetsgrupp tillsättas för att möta krisen inom bilindustrin? Det borde vara en central grupp i Stockholm med Arbetsmarknadsstyrelsen, andra centrala verk och ansvariga ministrar för att hantera situationen. Det är ju inte bara en Uddevallafråga. Det är en nationell industripolitisk fråga, och måste mötas som en sådan.

Anf. 4 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill också tacka arbetsmarknadsministern för det här svaret, även om det inte innehåller särskilt mycket konkret. Jag kan i och för sig förstå att arbetsmarknadsministern inte i det här skedet kan ge särskilt många konkreta besked. Det visar trots allt att det finns ett engagemang från arbetsmarknadsministerns sida för att försöka hjälpa till att lösa den situation som uppstår i Uddevalla med omnejd.

Jag vill också direkt säga att jag i stor utsträckning kan instämma i det inlägg som Lennart Nilsson och Lars Bäckström har gjort här. Det visar att vi känner en oro på Bohusbänken och att vi också har en ganska likartad syn på orsak och verkan och vad som behöver göras framöver.

Från det att dessa interpellationer och frågor har skrivits har situationen förvärrats ytterligare för den här regionen i och med Saabs besked om kraftiga nerdragningar i Trollhättan. Som Börje Hörnlund vet ligger dessa städer och bilfabriker så nära varandra att de utgör en gemensam arbetsmarknad.

I efterhand kan vi konstatera att de paket som den dåvarande socialdemokratiska regeringen lade fram när man avvecklade de stora statliga varven, där man i stor omfattning förlitade sig på svensk bilindustri, inte var särskilt framgångsrika. Saabs fabriker i Malmö fick några månaders livslängd. Nu ser vi också att Volvo i Uddevalla bara fick en livslängd på drygt tre år.

Jag vill också anknyta litet till det som Lars Bäckström tog upp om Volvos ansvar i det här läget. Det var ju trots allt rejäla statliga subventioner till Volvo i samband med Uddevallapaketet. Man fick ta ut 12,5 miljarder ur sina investeringsfonder. Av detta användes 1,6 miljarder till att bygga Uddevallafabriken. Man fick köpa den gamla varvstomten i Uddevalla till ett billigt pris. Där fanns 900 miljoner kronor nerplöjda i ackumulerade förlustavdrag som Volvo kunde tillgodogöra sig. Dessutom fick man ett direkt lokaliseringstöd på 165 miljoner kronor.

Efter dessa gigantiska statliga stöd och subventioner till Volvo i samband med Uddevallapaketet kan Volvo nu inte bara dra sig ur och säga att man inte längre har något ansvar för utvecklingen i Uddevalla. Jag skulle vilja fråga Börje Hörnlund om han delar min uppfattning i den frågan.

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

Svar på interpellation och frågor

Det är naturligtvis riktigt, som arbetsmarknadsministern säger i sitt svar, att det ytterst är Volvo självt som måste fatta besluten om hur man skall sköta sin produktion och var den skall ske.

Förra måndagen ordnade vi som sitter på Bohusbänken ett miniseminarium i Uddevalla för att diskutera och få belyst de nya formerna för att producera bilar och modeller för framtidens industriproduktion, som bl.a. tillämpas i Uddevallafabriken. Där var ett antal forskare från områden som arbetsmiljö och industriutveckling och som studerar arbetsinnehåll osv. Samtliga forskare gav ett mycket klart besked, nämligen att den modell för bilproduktion som Volvo har utvecklat i Uddevalla hör framtiden till.

En internationell auktoritet på bilproduktion, filosofie doktor Kanehira Maruo, uttryckte sig på följande drastiska sätt: En nedläggning av Uddevallafabriken leder till en säker död för Volvo.

Nu kan naturligtvis varken riksdagen eller regeringen överpröva Volvos beslut. Men jag är övertygad om att Volvoledningen har gjort och gör ett strategiskt misstag inför framtiden när Volvofabriken avvecklas.

Vad kan göras inför framtiden? Jag tror att det är viktigt att försöka medverka till att skapa optimism och framtidstro i regionen. Naturligtvis vilar mycket på statsmakten i det här sammanhanget. Den fundamentalistiskt lagde näringsminister Westerbergs uttalande i TV häromdagen och i Ekot i morse medverkar inte till att skapa den optimism och framtidstro som behövs i dag.

Det finns mycket idéer och tankar i regionen om vad som kan hända. Bl.a. behövs det traditionella arbetsmarknadspolitiska insatser. Det behövs ett snabbt principbeslut om Bohusbanans utbyggnad. Det finns många viktiga investeringar i vägbyggen som kan göras i regionen. Högskolan utgör en utvecklingsresurs. Med viss statlig medverkan finns det möjlighet att Uddevallaregionen kan utvecklas till ett elbilcentrum, osv. Det finns en mängd positiva idéer och funderingar inför framtiden men där regionen behöver statens och regeringens stöd för att komma i gång.

En av de viktiga krav som jag vill lyfta fram i det här sammanhanget är att omedelbart fatta beslut om att lyfta in Uddevalla och norra Bohuslän tillfälligt, under några år framöver, i stödområdet. Jag skulle vilja höra vad arbetsmarknadsministern säger om det förslaget.

Anf. 5 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Det är lätt att instämma i det mesta av vad de föregående talarna har anfört.

Jag har studerat Börje Hörnlund i opposition. Det var mycket intressant. Trots den försynta apparitionen var han mycket aggressiv i rollen som oppositionspolitiker; den socialdemokratiska regeringen gjorde aldrig tillräckligt.

Nu ingår Börje Hörnlund i en regering där näringsminister Per Westerberg ställer sig vid sidan när Volvo beslutar att lägga ned sin fabrik i Uddevalla och göra 820 personer arbetslösa. Det är frestande, Börje Hörnlund, att utnyttja alla de argument som Börje Hörnlund själv använde under 80-talet. Jag skall inte falla för den frestelsen. Jag tror nämligen att Börje Hörnlund är en engagerad och medkännande arbetsmarknadsminister. Därför har jag

också förhoppningen att Börje Hörnlund i sin roll som arbetsmarknadsminister skall kunna sätta fart på regeringen och få den att ta tag i problemen.

Det är självklart att beslutet att lägga ned är Volvos eget – som Börje Hörnlund sade i sitt svar. Men vi måste först och främst ställa krav på Volvo i den här situationen, och vi från Bohuslän måste ställa krav på regeringen. Det får alltså inte bli regionens – dvs. fyrstadskretsens och mellersta Bohusläns – ensak att lösa problemen.

Egentligen borde regeringen, som flera talare har varit inne på, föra ett ordentligt industripolitiskt resonemang med Volvo. Volvofabriken i Uddevalla var tänkt som en spjutspets i svensk industriproduktion och fröet till en framtida svensk industristruktur. Det talades om 2000-talets bilfabrik. Volvos image kommer att få sig en allvarlig knäck internationellt på grund av beslutet att lägga ned Volvo Uddevalla.

Volvo Uddevalla är ingen vanlig bilfabrik. Det är framtidens bilfabrik, där en mänsklig produktionsmetod används enligt människans sätt att tänka, lära och arbeta. Risken är att visionen om en mänsklig bilfabrik förverkligas någon annanstans av en konkurrent till Volvo. Nu är beslutet fattat.

Jag återkommer till det jag sade tidigare. Regeringen kan i den här situationen inte ställa sig vid sidan om så som näringsministern gör. Vi har förhoppningar på arbetsmarknadsministern. Men egentligen är det fråga om en närings- och industripolitisk framtid för Sverige.

Volvo kan självfallet inte smita ifrån sitt ansvar. Här krävs en lösning i samverkan. Kommunerna i mellersta Bohuslän är beredda att ställa upp. Staten måste ställa upp. Näringslivet måste ställa upp. Självfallet finns det ett intresse hos de anställda att ställa upp i den samverkan som krävs.

Vilka initiativ tänker regeringen ta för att åstadkomma denna samverkan? Hur tänker sig regeringen skapa optimism och framtidstro för Uddevallaregionen?

Anf. 6 BENGT KRONBLAD (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern säger att han ser med stort allvar på problemen som följer av de nedläggningar Volvo nu planerar.

Volvo Kalmarverken är en modern och effektiv fabrik med den bästa Volvokvaliteten – som alla olika analyser visar. Under de år som Kalmarverken har funnits har stora investeringar gjorts i fabriken så att modern teknik skall användas. Senast i år har stora investeringar gjorts i hela fabriken såväl produktionsmässigt och tekniskt som miljömässigt. Med tanke på de uppgifter som nu har kommit fram lider folk svårt, och hela familjer ser egentligen ingen framtid. Diskussionen bör, som flera har sagt, föras kring näringspolitiken.

Herr talman! Det bör klart framgå i budskapet till näringsministern att under den senaste tiden har det i Kalmar län genomförts stora nedläggningar inom hela tillverkningsindustrin.

Låt mig nämna några exempel: träsektorn och hus- och bostadstillverkningen. Det innebär att 50–60 % av Träindustriarbetareförbundets medlemmar i avdelning 8 är i dag arbetslösa. Det gäller speciellt i Vimmerby- och Hultsfredomsrådet.

Vid Överums Bruks metallindustrier har omfattande nedläggningar och

varsel genomförts. I helgen lades en redovisning fram om de två kommuner som har det svårast och den högsta arbetslösheten. 60 % av Metalls medlemmar i det området är i dag arbetslösa.

För övrigt kan nämnas nedläggningar av sockerbruk på Öland och nedläggningar av mejerier och slakterier i Kalmar – som det fördes diskussioner om bara för några månader sedan. Vidare har vi grossistföretagen ICA och Dagab, statliga organ och myndigheter som i flera fall har lämnat regionen.

Till detta kommer beslutet om nedläggning av Volvo Kalmarverken. Tillsammans med underleverantörer och multiplikatoreffekter för andra verksamheter påverkas ca 4 000 personer och deras familjer.

Läget är dock inte helt omöjligt att påverka. Vi vill från regionen skicka ett budskap till hela regeringen, att man med en omläggning av den ekonomiska politiken kan förhindra ökningen av arbetslösheten. Med strategiska insatser för utbildning och kompetenshöjning samt tidigareläggning av investeringar kan vi skapa arbete och tillväxt.

Det finns många nyttiga projekt som går att sätta i gång med kort varsel. Det gäller ROT-program för bostäder och fastigheter samt om- och tillbyggnad av skolor, sjukhem och ålderdomshem, likaså underhåll och utbyggnad av vatten- och avloppsanläggningar. En satsning på järnvägar, t.ex kust-till-kust-banan, sträckningen Mönsterås–Kalmar, Stångådalsbanan och den vagnmateriel som kan behövas där skulle skapa arbete för ABB Kalmar Trains. Det är mycket angeläget att omedelbart få i gång detta. Annars står vi snart här igen, arbetsmarknadsministern, och diskuterar Kalmar Trains framtid.

Totalt rör det sig om 30 objekt till en investeringskostnad på drygt 1,1 miljarder kronor i vårt län. Det är viktigt att de kommer till stånd. Vi upprepar också att det är angeläget att en utbyggnad av Mönsterås bruk blir verklighet, för att tillse att utnyttja den utomordentligt goda kompetens som finns och den förbättring i miljöarbetet som skapat en mycket god produkt. Därmed utnyttjar vi också den mycket stora skogstillväxt som finns i regionen och länet.

Det är viktigt med en fördelning av medel för upphandling av arbetsmarknadsutbildning. Jag vill som ordförande i AMU-företaget i Kalmar län säga att vi behöver utvecklingsmöjligheter och ytterligare medel för att skapa den kompetensutveckling som behövs. Vi har utvecklat ett mycket gott utbildningsprogram, där modul- och lagarbete har gett en mycket god kvalitet. Vi vill gärna utveckla det för att skapa en bättre kompetens i området.

Utvecklingen av företagens arbetsorganisation är också viktig samt fler platser på komvux osv. Vi har en teleskola som är väl utvecklad, med en mycket hög kompetens. Vi bör se till att den utvecklas på ett bättre sätt.

Herr talman! För att höja den tekniska nivån på företagen och för att Kalmar län skall bli ett konkurrenskraftigt industrilän bör också ett industri- och utvecklingscenter tillskapas. Om dessa projekt sätts i gång och vi får en regionalpolitiskt motiverad fördelning av olika aktuella anslagsposter, skulle arbetslösheten kunna pressas tillbaka. Samtidigt skulle länet stå bättre rustat inför framtiden.

Kalmar län har redan i dag en arbetslöshet som är högre än rikets genomsnitt. När de varsel som nu ligger har genomförts har länet, enligt länsarbets-

nämnden, 18–20 % av befolkningen utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Dessutom har ca 35 % av länets tillverkningsindustrier slagits ut de senaste två åren. Jag vill ställa tre frågor till arbetsmarknadsministern:

Vilka åtgärder avser regeringen ställa till Kalmar läns förfogande för att skapa jobb?

Är regeringen beredd att placera Kalmar län i stödområde?

Vilka krav avser regeringen ställa på Volvo, för att tillse att sysselsättningen och Volvo Kalmarverken har en framtid?

Anf. 7 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Också jag vill tacka statsrådet Hörnlund för att denna debatt har kommit till stånd i dag.

Sverige är ett av jordens absolut rikaste länder. Vi har nått vår höga materiella standard till stor del genom den svenska blandekonomiska modellen, som blivit berömd i hela världen. Förutom ett förtroendefullt samarbete mellan anställda och företagare har staten sedan länge samverkat med näringslivet om stora satsningar, som inget svenskt företag är stort nog att klara själv. Det är hög tid att regering och riksdag nu åter tar ett sådant initiativ.

Vårt nuvarande trafiksystem är ett hot mot miljön. Det gäller att börja bygga morgondagens system, kretsloppssamhället. Järnvägar för gods- och persontrafik är viktigast. Men i dag diskuterar vi bilen, som också är nödvändig i vårt glest befolkade land.

Framtidsfabrikerna i Uddevalla och Kalmar bör bli basen för en stor gemensam satsning av stat och företag. Detta sätt att samarbeta är inget nytt. Låt mig nämna ett exempel. Ni kanske blir förvånade över att jag nämner det exemplet.

På 1950-talet beslöt Sveriges riksdag att byta energisystem och göra en storsatsning på kärnkraft. Asea-Atom bildades i samarbete mellan stat och företag. Forsknings- och utvecklingsarbetet finansierades av skattemedel. Likaså byggdes hälften av landets kärnkraftverk i statlig regi. Under 70- och 80-talen anslogs årligen miljard på miljard för att bygga kärnkraftverken. Det var alltså skattemedel som anslogs. Den avkastning som staten begärde på investeringarna var mycket blygsam. Amorteringar av kapitalet var det inte tal om. Anläggningarna ägdes ju av staten och förvaltades av det affärsdrivande statliga verket Vattenfall.

På den tiden ansågs kärnkraften allmänt vara framtidens säkra och billiga energikälla. Vi vet bättre nu. Kärnkraften håller på att avvecklas i världen. Kärnkraften är ute. Men företagsidén med ett organiserat samarbete mellan stat och företag är Sveriges chans att utveckla vårt lands näringsliv och behålla vårt land som en industristat, så att vi kan bo och arbeta här också i framtiden.

Vid sidan av privata initiativ och en småföretagsamhet som lätt får riskvilligt kapital och inte hindras av stel byråkrati, behöver vi också stora projekt som kan stimulera Sveriges näringsliv in i kretsloppssamhället.

Nu är det dags att göra en storsatsning för att skapa framtidens bil, som passar i kretsloppssamhället, som inte har några avgaser alls och som är sammansatt av material som lätt kan återvinnas. I Uddevalla och Kalmar har Volvo skapat framtidens modellfabrik, där arbetarnas skapande förmåga tas

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

Svar på interpellation och frågor

till vara. Staten bör nu ta initiativet att utveckla och producera denna framtidsbil där, tillsammans med Volvo och Saab, eller, om inte de så önskar, kanske tillsammans med ett annat bilföretag.

Kapitalet kunde Sverige låna till låg ränta utomlands, om utlandslånenormen upphävs. Detta vore helt försvarligt för en framtidsinvestering som ger jobb och ökad ekonomisk tillväxt inom socialt och ekologiskt ansvarsfulla ramar.

Framtidens drivmedel kommer sannolikt att baseras på vätgas. Sverige kunde t.ex. erbjuda Tanzania samarbete om produktion av vätgas. Genom en stor solenergidriven anläggning kunde man producera vätgas av havsvatten, med enkel, i dag känd teknik. Samma investeringsmodell som vid kärnkraftsbyggena i Sverige kunde tillämpas. Tanzania skulle självfallet ha rätt att successivt överta anläggningen för pengar som vätgasförsäljningen inbringade.

Nickelhydridforskningen på KTH håller på att skapa framtidens lätta batteri, med vätgas som energikomponent. Bensinstationerna kan komplettera sin bensinförsäljning med service till vätgasbatterierna.

Det är sannolikt att den som blir först med en sådan satsning kommer att finna en stor internationell marknad.

Vill arbetsmarknadsministern undersöka intresset för denna idé?

Anf. 8 INGVAR JOHNSSON (s):

Herr talman! Vi skall senare ha en interpellationsdebatt om behovet av insatser i fyrstadsområdet, i anledning av att nu också Saab beslutat om kraftiga neddragningar.

I dag vill jag börja med att säga att vi alla i fyrstadsregionen upplever nedläggningen av Volvos Uddevallafabrik som en tragedi. Det är en tragedi för de anställda och deras anhöriga, för kommunen och för hela regionen.

Som en följd av Volvos nedläggning minskar också sysselsättningen hos underleverantörerna. Vi kan varje dag läsa om stora nedskärningar på orter som Dals-Ed och Bengtsfors. Vi kan läsa om oron i Färgelanda, som är starkt beroende av bilindustrin.

Fyrstadsregionens bilindustrier har på några år faktiskt minskat antalet anställda med ca 3 000. Genom Volvos nedläggning och Saabs kraftiga personalminskning förlorar nu ytterligare minst 3 000 inom regionens bilindustri sina jobb. Fyrstadsregionen drabbas oerhört hårt. Jag tror därför att det är viktigt att lösa regionens stora problem i samarbete, att vi lägger ett fyrstadsperspektiv på de åtgärder som nu måste vidtas. Vad jag vet förs också sådana diskussioner mellan representanter för kommunerna. Det tycker jag är positivt. Vi socialdemokrater från fyrstadsregionen har i dagarna här i riksdagen lämnat in en gemensam motion, där vi redovisar situationen och för fram förslag till åtgärder.

Det gäller att satsa på utbildning på alla nivåer. Det gäller att satsa på utvecklingsprojekt som bygger på den starka industritradition som finns i regionen, inte minst inom transportteknik. Det gäller att satsa på regional infrastruktur.

I fråga om utbildning vill jag särskilt nämna regeringens hitintills njugga inställning när det gäller att satsa på de små högskolorna. Detta drabbar vår

gemensamma högskola i fyrstadsregionen. Den bör nu byggas ut kraftigt. 150 nya studieplatser borde kunna tilldelas redan nu med de medel som finns i krispaketet. Kan inte arbetsmarknadsministern hjälpa till att övertyga Per Unckel om detta?

Herr talman! Till sist vill jag, som de tidigare talarna, betona att regeringen nu måste ta sitt ansvar för situationen. Den passivitet och nonchalans som regeringen, och främst industriministern, visat hitintills kan inte accepteras. Kan inte arbetsmarknadsministern passa på att övertyga industriministern om att hans nyliberala teser inte klarar mötet med verkligheten?

Anf. 9 KENT OLSSON (m):

Herr talman! Jag skall också be att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Det kan inte vara lätt att vara arbetsmarknadsminister i dessa tider. Jag tyckte ändå att arbetsmarknadsministern tog fram det som regeringen gör och försöker göra. Han nämnde sänkningen av arbetsgivaravgifterna och företagsskatten samt lånen för nyföretagande, som visar att man från regeringens sida försöker göra en hel del.

Vi som bor i norra Bohuslän och fyrstadsregionen känner en stor oro inför nedläggningen av Volvo. Vi vet att det blir en stor arbetslöshet. Vi vet också att regeringen inte kan påverka om Volvo skall fortsätta eller inte. Det är ett beslut som måste fattas av företaget självt. Vi riksdagsmän i Bohuslän har gemensamt beklagat detta och försökt få Volvo att ompröva. Men vi inser att detta är något som ligger utanför regeringens kontroll.

Det som är bekymmersamt är den stora arbetslösheten och vad som kan komma ut av den. Vi hoppas att det skall gå att få ut någonting av Volvos fabrik. Det finns bl.a. förslag om utveckling och tillverkning av elbilar. På så sätt skulle man kunna få riktiga industriarbeten till regionen. Nu talar vi med arbetsmarknadsministern, och då handlar det mer om de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som kan avhjälpa en del av arbetslösheten. Problemet är att vi behöver riktiga industriarbeten. Det man får hoppas på är att någon av de planer som finns, på exempelvis elbilar, kan ge effekt.

Under denna interpellationsdebatt har framförts annat som rör detta. Det är viktigt att vi får en utbyggnad av E 6 så snabbt som möjligt. Det är viktigt att det blir ett beslut från regeringen i järnvägsfrågan så snabbt som möjligt, så att vi kan skapa arbetstillfällen. Man bör också tänka på att det inte bara är i Norrland som det finns skogsvägar. Det finns även i fyrstadsområdet behov av att bygga ut vägar. Det skulle kunna ge möjligheter till mer arbete. Det är viktigt att de 115 miljoner som Volvo har fått kommer att ligga kvar i fyrstadsregionen, så att man kan utnyttja dem för olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jag antar att man också kommer att ge mer pengar till länsstyrelserna, så att de skall kunna satsa på projekt som de bedömer vara viktiga.

En tanke är att vi skulle kunna få ett riskkapitalbolag till fyrstadsregionen, till trakten kring Uddevalla. Det jag nu har räknat upp är en del av de förhoppningar vi har på arbetsmarknadsministern, så att fyrstadsområdet inte skall få behålla den höga arbetslösheten. Jag vet att det har gått kort tid, men jag hoppas att arbetsmarknadsministern kan ge några besked på dessa punkter.

Anf. 10 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Ledamöterna må försöka förlåta mig, om jag inte hinner till fullo bemöta åtta engagerade talare.

Först vill jag säga till Lennart Nilsson att jag denna vecka har suttit i en och en halv timme med Sören Gyll och en av hans medhjälpare. Jag vädjade då dels att man skulle se vad Volvo och Procordia kunde göra själva, eftersom båda de komplexen har stort inflytande, dels att Gyllenhammar, Gyll och andra med mycket omfattande internationella kontakter, inte bara i Europa utan i USA och egentligen hela världen, skall hålla sina ögon öppna för att den vägen försöka tillföra saker och ting.

Jag kommer att besöka Volvo en heldag den 4 december. I nära anslutning till det besöket önskar jag också direkt besöka Uddevallafabriken.

Lennart Nilsson och jag har samma målsättning. Målet måste vara att så snart det bara går komma tillbaka till en fullgod ordinarie arbetsmarknad. Det är orimligt att vi någon gång före jul kommer att få uppleva att var tionde invånare är utanför ordinarie arbetsmarknad. Nu återstår ju där nere också att föra MBL-förhandlingar. Frågan om övergångstid eller icke övergångstid kommer väl då upp i första hand.

Jag är naturligtvis beredd att i de fortsatta samtalen ta med mig allt vad ni har sagt. Som Lars Bäckström påpekar, har olika ministrar sina ansvarsområden, men det hindrar inte att regeringen svarar som en helhet.

Jag noterar för min del att Volvo är i ett allvarligt förlustläge, beroende på dålig efterfrågan. Det är riktigt att frågan om nedläggning angår var och en som jobbar på Volvo, men det unika, som understryker allvaret, är att de fackliga företrädarna också har deltagit i besluten.

Jag kan berätta att Sören Gyll omtalade för mig att produktivitetsutvecklingen har varit mycket mycket god, både i Uddevallafabriken och i Kalmarfabriken. Då är det ju dubbelt tragiskt att det ändå inte håller just nu.

Till Elving Andersson kan jag säga att jag för närvarande bereder och ser över läget på alla lokala arbetsmarknader, i syfte att diskutera eventuella inplaceringar i stödområde, som det fortfarande heter. I samband därmed ges svar på den fråga som Elving Andersson ställde.

Till Karl-Erik Svartberg vill jag väl säga att jag var i stort sett mycket försynt i oppositionsrollen, utom i fråga om något enstaka debattområde, där jag kanske var litet tuff.

Vad det ytterst gäller är att vi behöver ett ytterligare förbättrat kostnads- läge. Det är allvarligt att mellan 220 000 och 250 000 industriarbetstillfällen försvinner över en så kort tidsperiod som fyra år. Skall vi ha balans i affärerna och balans i sysselsättningen, måste den blödningen upphöra, och det måste bli en annan utveckling.

Ni har hört mig säga ett antal gånger att jag vädjar till parterna att gå upp ur sina skyttegravar, diskutera långsiktigt och sluta avtal som ger ytterligare förbättrad konkurrenskraft. Det är vad vi behöver.

Beträffande Kalmarområdet, som i debatten företräds av Bengt Kronblad, vill jag säga att jag är medveten om situationen där. Svar har Kronblad fått genom att jag talade om vad jag överväger i fråga om Uddevalla och eventuell inplacering i stödområde. Om jag skall vara riktigt riktigt optimistisk, eftersom Kalmar kommer senare i den tänkta tidtabellen, vill jag säga

att det vore underbart om konjunkturen kunde ta sig, så att det gick att göra nya överväganden innan tiden för nedläggning är inne.

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

Anf. 11 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern säger att regeringens inriktning är att man skall försöka klara en fullgod arbetsmarknad. Då är det väl bara att uppmana Kent Olsson, som säger att det ligger utanför regeringens bord, och övriga moderater på Bohusbänken, när vi nu har hört all den massiva kritik som riktas mot näringsministern, partikamrat till Kent Olsson: Sätt er ner och resonera med den här Per Westerberg!

Vi kan tydligen inte påverka honom, med den ideologiska inriktning han har. Det verkar som om inte heller arbetsmarknadsministern klarar av att resonera med näringsministern, även om han säger att det är regeringen som kollektivt som beslutar.

Jag hoppas att Kent Olsson kan tala med näringsministern på ett sätt som leder fram till att denne i varje fall inte sprider omkring sig en massa skymfer mot de människor som blir drabbade av arbetslösheten. Jag tycker att näringsministerns sätt att uttrycka sig är mycket upprörande. En sådan partikamrat skulle i vart fall jag ta avstånd ifrån, om jag hade någon som uttalade sig på det sättet.

Sedan vill jag poängtera för arbetsmarknadsministern att lokaliseringsbidrag och stöd inte är det viktigaste, åtminstone inte för mig. Jag är glad över att Birgitta Hambraeus talade om att både Uddevalla och Kalmar borde kunna utgöra en bas för framtiden.

Om nu 800 människor i Uddevalla skickas ut på gatan, innebär det att Akassan får betala ut bortåt 100 miljoner kronor om året. Då är lokaliseringsbidragspengarna egentligen en liten del av det samhället ändå måste betala för att människor inte har något att göra. Därför tycker jag att det är en utmärkt idé att man vid överläggningarna med Volvo tar upp det som Birgitta Hambraeus var inne på, nämligen att fabrikerna kan utgöra en bas för framtidsatsningar.

Det tragiska, som flera har berört här tidigare, är ju att om man avhänder sig de möjligheter som finns i dessa moderna anläggningar blir det ett stort glapp som gör att det blir svårt att komma igen i framtiden. Spinn gärna vidare på Birgitta Hambraeus synpunkter och använd de pengar som finns tillsammans med Volvo. Här är inte läge för att hugga Volvo i huvudet med att säga att företaget inte har uppfyllt villkoren, för Volvos bedömning var naturligtvis att satsningen skulle lyckas.

Produktiviteten vid Volvos Uddevallafabrik är i stort sett lika bra som vid andra fabriker. I Uddevalla har man haft tre och ett halvt år på sig, medan löpande bandet har funnits i 60 år. Om diskussionerna med Volvo inriktas på att de resurser som finns skall utnyttjas för nya satsningar, då tror jag att det finns en positiv framtid för regionen och även för Sverige som industriation.

Anf. 12 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vill säga till statsrådet, som jag tror säkert är engagerad i frågan, att jag är Uddevallabo, och jag har anhöriga och vänner som arbe-

Svar på interpellation och frågor

tar på fabriken. Det unika med den är, som någon sade i en intervju: På en vanlig fabrik hade jag saknat arbetskamraterna. Här kommer jag att sakna själva arbetet.

Efter beskedet att fabriken skall läggas ner gick man ut och fortsatte att bygga bilar. Det visar vilken anda som råder. De anställda har varit oerhört lojala mot företaget, och då har vi politiker rätt att kräva att företaget skall visa lojalitet med dem som har arbetat där.

Men detta är framför allt en nationell fråga. Att arbetsmarknadsministern inte kan svara på alla frågor som han får, det inser jag. Men det finns en grundläggande fråga som går att svara på: Räcker det, enligt arbetsmarknadsministrarnas bedömning, med arbetsmarknadspolitik? Det är en grundbultsfråga i detta problemkomplex.

Jag tror inte att det räcker. Jag säger som Dagens Industris ledare: Staten kan beställa och ge krediter. Detta kan förbättra situationen, om fabriken avvecklas, och det finns uppslag.

Jag skall inte ställa retoriska frågor, och det förra var ingen retorisk fråga utan en konkret fråga. Samverkan mellan Procordiagrupperna och Volvo för att finna möjligheter är ett uppslag. Ett annat kan vara elbilsprojektet. Det kanske finns utländska intressenter som är villiga att anta utmaningen att bygga bil på framtidens sätt.

Det finns verkstadsföretag i regionen som, om staten sätter fart på infrastrukturinvesteringar, skulle få ökad efterfrågan och snabb avsättning. Återigen, Börje Hörnlund: Oavsett kostnadsläget kan man inte ta order som inte existerar. Det klarar ingen företagare av.

Jag blev mycket glad när statsrådet sade att han tänker besöka Uddevalla, och jag vill då ge ett råd till statsrådet Hörnlund: Ta med två regeringskollegor, kommunikationsministern och näringsministern, och kom före jul och lämna besked! Vi skriver inga stora önskelistor. Vi begär inte månen eller andra orimligheter, men vi begär konkreta åtgärder som kan rädda jobben. Jag tror att jag kan hälsa dessa tre statsråd välkomna på hela Bohusbankens vägnar.

Det vore välgörande att få beskedet att ni tänker göra någonting. Om ni inte vill kalla det paket, så kalla det påse eller vad ni vill, men det är handling som räknas. Hälsa de två andra ministrarna att mitt råd till dem är att de skall agera. Ta vägen till Uddevalla, redovisa konkret politik eller avgå! Det finns ingen som helst anledning att ha en näringsminister som säger: Jag tänker inte driva politik.

Anf. 13 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Det var bra att Birgitta Hambræus tog upp marknadsekonomin. Förra veckan var jag på en internationell konferens, där en deltagare sjöng den renodlade marknadsekonomens lov. Då ingrep i en replik en britt och sade: Jag välkomnar den föregående talaren till Storbritannien. Där ser vi resultatet av tolv års renodlad marknadsekonomi.

Vad som behövs är ju, som Birgitta Hambræus sade, det vi har kallat för blandekonomi. I ESK-prosessen har man slagit fast samma sak med en annan formulering, som jag tycker är bra: marknadsekonomi med en social di-

mension. För det krävs att statsmakterna, kommunerna och landstingen är med, och det är det kravet vi måste ställa här.

Det går inte att som näringsministern sitta passiv. Till synes verkar han ju nöjd över att marknaden, som han säger, fungerar. Bara hans råd till de anställda, att starta eget, är ju cynism i kubik, skulle jag vilja formulera det.

Den här fabriken som nu skall läggas ner enligt beslutet var en fabrik där man satte det goda arbetet i centrum. Trots det hade man en utomordentligt fin produktions- och produktivitet utveckling, som flera av talarna har pekat på tidigare. Man var helt på det klara med att man skulle uppnå det mål man hade satt upp till den 1 juli nästa år. Därför är det tragiskt att den här fabriken skall avvecklas.

Arbetsmarknadsministern talar om kostnadsutvecklingen. Jo, det är sant, men vi kunde i TV i går höra en företagsledare som sade att kostnadsutvecklingen inte är det problem i Sverige som man har velat göra gällande. Den har tvärtom i många fall utgjort en sporre. Jag tror således inte att vi skall hänga upp för mycket av resonemanget på kostnadsutvecklingen när vi nu skall försöka skapa den optimism och framtidstro som arbetsmarknadsministern talade om i sitt svar.

Anf. 14 BENGT KRONBLAD (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för de ytterligare kommentarerna. Jag vill dock säga att en nedläggning av Volvo Kalmarverken är en katastrof för folket i Kalmar län och i hela sydöstra Sverige. Det gäller underleverantörer, handel, service, grossister, transportsystem och offentlig verksamhet. Som jag sade tidigare berörs över 4 000 personer i regionen och deras familjer. Det är ett oförsvarbart slag mot löntagarna och hela samhället. Jag känner mycket för alla dem som drabbas och kräver därför att Volvo och den borgerliga regeringen – oavsett vilka ministrar det gäller – tar ansvar för regionen och dess invånare.

En mängd olika förslag har redovisats dels av den socialdemokratiska riksdagsgruppen, dels av Landsorganisationen i programmet "Om bara viljan finns...". Jag vill fråga arbetsmarknadsministern om viljan finns hos regeringen och dess politiska representanter i riksdagen.

Det är också viktigt att diskutera utvecklingen. En förändring och en utveckling av arbetsorganisationen är en viktig del. Därför underströk jag i mitt tidigare inlägg vikten av arbetsmarknadsutbildning. AMU i Kalmar län satsar bl.a. på arbetsorganisationsutveckling. Det är där jag tror att vi kan göra de verkliga vinsterna. Precis som de övriga talarna har sagt tidigare i dag är det egentligen inte löneläget och lönekostnaderna som utgör det största problemet.

Det kostar pengar. A-kassan kostar pengar, och skatteintäkterna blir mindre när arbeten försvinner. Därför är det viktigt att göra framtidssatningar som medför att vi inte behöver göra neddragningar.

Vägen till Uddevalla är säkert ganska smal och krokig, och det kommer att bli bekymmersamt för sysselsättningen. Jag vill dock säga att vägarna till Kalmar är väl utvecklade. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern vänder sig till Kalmar. Jag vill gärna se honom som besökare, för att på plats diskutera utvecklingen i Kalmar och Kalmarregionen.

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

Svar på interpellation och frågor

Vilka åtgärder avser regeringen att ställa till Kalmar läns förfogande för att skapa jobb? Vilka krav ställer regeringen på Volvo? För att regeringen skall kunna komma med konkreta förslag och ställa krav vill jag till arbetsmarknadsministern – med en hälsning från Kalmarregionen – överlämna den utredning och beskrivning som ligger till grund för vår argumentation för att behålla Volvo Kalmarverken för att regionen skall ha en framtid. Jag ber att få överlämna den till arbetsmarknadsministern för studium.

Anf. 15 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag är mycket glad över Lennart Nilssons och Karl-Erik Svartbergs positiva kommentarer till mitt inlägg. Jag tycker att det är ett exempel på att vi har en gemensam syn på dessa frågor i Sverige.

ESK säger ja till en marknadsekonomi med en social dimension. Centern säger ja till en marknadsekonomi med en social och ekologisk dimension. Vi vill ha ett kretsloppssamhälle, ett uthålligt samhälle. Vi skulle kunna bli ett modelland för ett sådant samhälle. Vi är tillräckligt små och samstämmiga för att kunna bli ett modelland. Men då måste vi alla samarbeta. Vår litenhet i industrin måste kompenseras med statens möjligheter. Det är en blandekonomisk satsning.

Så länge det rullar en enda bil som är miljöfarlig på våra vägar finns det en marknad. Den marknaden måste vi upptäcka och inteckna. Mot bakgrund av hur mycket pengar som staten har satsat i Uddevalla borde vårt förhandlingsläge vara mycket bra. Volvo måste antingen betala tillbaka pengarna eller vara med i en satsning. I annat fall måste Volvo överlämna fabriken – som någon talare var inne på här – till ett annat företag, t.ex. ett japanskt företag, som kan dela utvecklingsbördan med oss.

Vi måste komma ur depressionen – även den mentala depressionen – och sluta tro att Sverige skulle vara slut som industrination. Vad är det för konstiga synpunkter som högt uppsatta företagsledare kommer med? Det sägs att det bara finns en framtid nere på kontinenten och att det är bara där som företagen är tillräckligt stora. Sverige är betydligt rikare per person, mätt i BNP, än något land på kontinenten. Vi har en framtid, men det krävs framtidstro och självförtroende. Det brukar vi ha. Jag är övertygad om att vi under denna regerings ledning kommer att återfå det – särskilt om Centerpartiet och arbetsmarknadsministern får ett ökat inflytande.

Anf. 16 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Först vill jag för Birgitta Hambræus nämna en organisation, den s.k. kollektivforskningen. Inom olika näringsgrenar har man ett samarbete mellan statlig insats och företagsinsatser. Sådana förslag kommer till riksdagen under 1993 när man skall se över forskningen. Jag anser att detta är angeläget.

Volvo och Saab har en stor del av marknaden, ca 20 %, när det gäller tunga fordon. När det däremot gäller mindre bilar har de mindre än 1,5 % av marknaden. Man måste därför vara mycket duktig om man skall klara sig framöver. Jag förutsätter att de båda företagen verkligen är inställda på att klara sig.

Ett par talare tog upp frågan om högskolan. I dessa dagar pågår ett samråd

mellan statsrådsberedningen och Socialdemokraterna om de diskuterade 2 000 platserna inför den proposition som skall läggas fram. Framöver kommer givetvis nya förslag.

Kent Olsson, när det gäller stora och små vägar och järnvägar finns det väldigt mycket att göra. Vi måste diskutera förmågan att finansiera. Nu finns det ledig kapacitet för att bygga. Mindre objekt kan man sätta i gång snabbt. Stora objekt har en tendens att ta sin tid, t.ex. om de överklagas.

I mitt förra inlägg glömde jag säga till Lennart Nilsson att jag naturligtvis fick svar på min vädjan till Sören Gyll. De skulle göra allt de kan för att gå kravet till mötes. Det tror jag att de skulle ha gjort även utan min vädjan. Det kan inte vara roligt att hamna i en situation då man måste friställa så många av sina medarbetare. Det är naturligtvis inte heller roligt att friställa ett litet antal av sina medarbetare.

Lars Bäckström frågade om arbetsmarknadspolitiken räcker. När jag tillträdde för ett år sedan sade generaldirektören för AMS att det var lagom med 3 % i arbetsmarknadsåtgärder. Denna vinter kommer han att få ta hand om ca 5 % av vår arbetskraft i olika arbetsmarknadsåtgärder. Det är högt, och jag vill inte diskutera om det finns ytterligare utrymme eller inte. Jag vill med det snaraste komma i den situationen att jag behöver mindre pengar till mitt förfogande, dvs. en situation där vi åter har en ordinarie arbetsmarknad.

Till Karl-Erik Svartberg vill jag säga att detta med kostnadsutvecklingen kan diskuteras. Vi lär enligt olika bedömare vara något bättre än Tyskland i dag, men sämre än en del andra länder. Jag vill dock peka på att vi tidigare på grund av de stora devalveringarna inte hade något omvandlingstryck. I slutet på 1980-talet kom vi i en situation där kostnadsläget var 10 % högre än i andra länder. Därmed fick vi något som närmast liknade ett utslagningstryck.

Måttan är bäst. Just nu behöver vi återhämtning. Det är därför jag talar om kostnadsläge. På sikt behöver man ett tryck som ger en omvandling, så att man hänger med.

Till kostnaden hör också det svenska ränteläget. Efter vad som hänt på finansmarknaderna m.m. är ränteläget reellt så högt att det håller tillbaka. Därtill har en stor del av företagen inte någon god likviditet, vilket gör att de inte vågar eller orkar satsa framåt. Vi måste alltså komma tillbaka till ett läge där ett stort antal företag vågar satsa framåt.

Till Bengt Kronblad vill jag säga att jag självklart är beredd att diskutera Kalmarregionen på exakt samma sätt som Västsverige. Jag har besökt Vimmerby och de mindre kommunerna för inte så länge sedan och känner till situationen. Sydöstra Sverige är ju en av de regioner som brukar omnämnas från riksdagens sida i de regionalpolitiska betänkandena.

Bengt Kronblad ifrågasatte viljan att återkomma. När arbetsmarknadsåtgärderna kostar ca 2 000 kr i månaden per arbetande i vårt land, både företagare och anställda, i form av öppna ersättningar, åtgärder och minskade skatteinkomster, då måste det vara ett stort gemensamt intresse för samtliga partier både inom och utom regeringen att se till att man blir av med denna extra ryggsäck och kan komma åter till en ordinarie arbetsmarknad.

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

Svar på interpellation och frågor

Anf. 17 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att man har en framtidstro. Vi som sysslar med politik från olika utgångspunkter måste naturligtvis ha det.

Min framtidstro har andra utgångspunkter än Birgitta Hambraeus. Jag utgår ifrån att vi vid nästa val får en annan regering, ledd av en socialdemokratisk statsminister. Det är utgångspunkten för min framtidstro.

Man kan konstatera av denna debatt, och det är viktigt, att arbetsmarknadsministern – som här talar för hela regeringen – säger att man skall pröva alla uppslag, försöka medverka till varaktiga jobb bl.a. i Uddevalla. Arbetsmarknadsministern har resonerat med Volvoledningen, där Sören Gyll säger att han skall göra allt han kan för att åstadkomma resultat och för att inte behöva sparka ut dessa 800 människor.

Sammantaget kan man konstatera att vi alla har ett gemensamt intresse och ett ansvar för det här landet och för de människor som riskerar att bli utan jobb. Man kan notera att den politik näringsministern gjort sig till tolk för inte är hela regeringens politik. Jag är glad för att arbetsmarknadsministerns synpunkter är avgörande för den politik som skall drivas framöver.

Det finns förväntningar och krav. Bl.a. får arbetsmarknadsministern ta emot ett brev ifrån företrädare från sex kommuner i Bohus län. De har blandad ledning, alltifrån centerpartister till moderater. De ställer krav på staten och på Volvo. Socialdemokraterna ställer självklart upp. Vi har alltså ett gemensamt ansvar.

Det är viktigt i denna situation att jobba i samma anda som man gjorde när Uddevallapaketet kom till. Då samlade man näringslivsfolk, politiker, anställa osv. för att konstruktivt försöka utveckla en region.

Vi ställer kravet på regeringen att ta tag i de olika parter som finns för att klara en bra framtid i en region som jag tror har framtiden för sig.

Men jag tror inte, som Birgitta Hambraeus gör, att vi då bör ha en moderat statsminister.

Anf. 18 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Man kan bedöma läget i svensk ekonomi på olika sätt. Jag brukar säga att det inte är så dåligt som det ser ut, utan något sämre efter det att vi har haft denna regering en tid. Allt är inte regeringens fel, men en del.

Visst kan vi från Vänsterpartiet tala om positivism och en uthållig ekonomi, men man inser ju hur illa det står till i landet när Pehr Gyllenhammar skall tala fördelningspolitik, Kjell-Olof Feldt avveckla kärnkraften och Percy Barnevik stå för den industripolitiska framtidstron. Då kan man inse att det är illa ställt med politiken.

Vad vi nu behöver göra är att få fart på denna region. Kom då med någonting före jul! Ni kan se er som tre vise män som kommer till Uddevalla och den västsvenska regionen.

Om ni inte vill kalla det paket, kalla det då Ny start för Västsverige. Det begreppet borde ligga er nära. Ni behöver redovisa att ni har kommit fram till någonting med Volvo, om Bohusbanan, om väginvesteringar, högskolan, riktade investeringsstöd och kreditstöd till befintlig företagsamhet.

En lärdom som man kan dra är att det kan vara riskfyllt att satsa på dessa

nya företagare som dyker upp och vill ha bidrag. Satsa på regionens befintliga näringsliv med krediter! Rikta samhälleliga beställningar till befintlig verkstadsindustri i Västsverige! Där finns en tung verkstadsindustri, som kan få en oerhörd avsättning. Skapa en marknad! Sedan kan vi också diskutera kostnaderna, men först måste det finnas en marknad att konkurrera på.

Det är otroligt viktigt att bekämpa arbetslösheten. Det är nu exakt 60 år sedan som Ernst Wigforss sade, år 1932: Vi har inte råd med arbetslöshet.

Det är pinsamt att vi skall behöva ta upp denna fråga igen. Har vi verkligen kommit så långt tillbaka i den politiska debatten?

Vi kan driva dessa miljöåtgärder, och det skall vi göra. Men framför allt måste vi inse att det inte räcker med arbetsmarknadspolitik. En viktig sak för arbetsmarknadsministern att tänka på när det gäller Uddevallaregionen är att den under kort tid har klarat stora omställningar. Man har klarat det framgångsrikt med aktiv arbetsmarknadspolitik.

Men det fungerar inte om man resonerar som i den gamla sagan: Orkar du den, så orkar du också den. Vi har redan gjort så många kreativa lösningar, så mycket utbildning, så mycket nytänkande i området att resurserna är ytterligt ansträngda.

Vi klarar av jobb åt mängder av varvsarbetare. De gick inte till Volvo, utan till annan sysselsättning. Det finns inga platser kvar för dem som nu tvingas bort från Volvo. De platserna är till stor del redan fyllda med varvsarbetare, som vi då gjorde lösningar för. Det är den situationen som är så allvarlig i Uddevalla.

Anf. 19 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag hade inte framställt någon interpellation eller fråga. Därför hade jag inte någon anledning att tacka i mitt första inlägg. Jag tyckte inte heller att svaret var så särskilt innehållsrikt.

Det beror väl på att det var regeringens svar. På vanligt sätt har det nog cirkulerat i statsrådskretsen. Då blir svaren ofta litet utslätade.

Däremot tycker jag att det finns mer substans i arbetsmarknadsministerns inlägg här i dag. Det kanske beror på att han har större inflytande över sina repliker än över det skrivna svaret.

Därför vill jag nu passa på att tacka arbetsmarknadsministern för hans inlägg här i dag.

Anf. 20 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag kan kort säga: Nu jobbar vi på, var och en av oss på allra bästa sätt, lokalt och centralt.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1992/93:11 om arbetsmarknadssituationen på Gotland

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Ulla Pettersson har ställt följande tre frågor till mig med anledning av arbetsmarknadssituationen på Gotland.

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

*Svar på
interpellationer*

1. Är regeringen beredd att snabbt och i positiv anda pröva förslaget från länsarbetsnämnden om att göra Gotland till stödområde?

2. Är regeringen beredd att medverka till en snabb start av uppförandet av en ny högskolebyggnad i Visby?

3. Har regeringen andra planer för att förbättra arbetsmarknadssituationen på Gotland?

Låt mig till att börja med nämna några generella åtgärder som regeringen vidtagit för att stimulera näringslivet och sysselsättningen. Det är åtgärder som rör utvecklingen i hela landet och därmed också Gotland. Bland de redan genomförda åtgärderna för tillväxt i näringslivet kan nämnas sänkningen av företagsbeskattningen och arbetsgivaravgifterna. Dessa åtgärder syftar till att svenska företag skall investera i landet men också göra det intressant för utländska företag att investera i Sverige. Regeringen har nyligen lämnat ett förslag om nyföretagarlån till riksdagen. Nyföretagande är av stor vikt för tillväxt och sysselsättning och förslaget innebär ökade möjligheter att starta eget företag. Arbetslösa erbjuds också bidrag och utbildning för start av företag. Det gäller ytterst att skapa optimism och tilltro för att få befintliga företag att utvecklas och nya företag att starta.

Det är också viktigt under rådande konjunktur att tillförsäkra befintliga företag kapital. Jag vill i detta sammanhang nämna bankernas och utvecklingsfondernas finansieringsroll på det regionala planet.

Vad gäller Ulla Petterssons första fråga har regeringen möjlighet att tillfälligt inplacera kommuner eller delar av kommuner som drabbas av mycket omfattande strukturförändringar i stödområde. Regeringen beslöt den 25 juni 1992 att förlänga inplaceringen av de områden som då var tillfälliga stödområden. Förlängningen gäller t.o.m. den 30 juni 1993. Regeringen kommer senare under detta budgetår att göra en ny bedömning av vilka kommuner som har sådana problem att de motiverar en inplacering i tillfälligt stödområde. Jag är därför i dag inte beredd att kommentera enskilda kommuners situation.

Jag vill i detta sammanhang framhålla det arbete som länsstyrelsen utför inom ramen för det s.k. länsanslaget. Regeringen har för innevarande år anslagit 20 miljoner kronor till Gotland för utvecklingsarbete i form av projektverksamhet och glesbygdssöd. Länsstyrelsen fattade förra budgetåret 96 beslut om glesbygdssöd som beräknas skapa 112 nya arbeten.

Jag vill också nämna att regeringen har utnyttjat sin möjlighet att lämna stöd till företagsprojekt utanför stödområdet. Regeringen beslöt t.ex. i juni i år att bevilja Slite Växthus AB lokaliseringssöd för en expansion i Slite. Jag är beredd att pröva ytterligare ansökningar om regionalpolitiskt stöd som avser större och strategiska projekt på Gotland.

Vad gäller lokaler för högskoleverksamhet på Gotland anvisar regeringen och riksdagen medel för högskoleutbildning som skall täcka kostnaderna för lokalhyran. Jag har erfarit att man för närvarande ser över det långsiktiga behovet av lokaler för högskoleändamål på Gotland. I den mån ny- eller ombyggnad av lokaler blir aktuell, kan länsarbetsnämnden pröva om ett sådant projekt är lämpligt att utföra som beredskapsarbete.

Beträffande den tredje frågan vill jag anknyta till den proposition som re-

geringen nyligen förelagt riksdagen och som blev resultatet av fempartiuppgörelserna. Den innehåller bl.a. förslag till sysselsättningsfrämjande åtgärder för närmare 10 miljarder kronor. När riksdagen har beslutat om de arbetsmarknadspolitiska medlen får AMS på regeringens uppdrag fördela dessa mellan länen utifrån situationen på arbetsmarknaden i varje län.

Huvuddelen av dessa åtgärder är inriktade på att förhindra att människor blir långtidsarbetslösa och utförsäkrade. Olika åtgärder skall ge alla arbetslösa ungdomar möjlighet till arbete, utbildning eller praktik. I propositionen föreslås även en ny åtgärd som ger arbetslösa möjlighet att delta i olika aktiviteter med ersättning från arbetslöshetskassan, men i form av utbildningsbidrag. Syftet är att stärka den arbetslöses anknytning till arbetslivet.

Det som är avgörande nu är att hela landet kommer tillbaka i ett läge av fullgod sysselsättning. Jag vill också kraftigt betona att regeringens och min mening är att få en positiv utveckling i alla regioner.

Anf. 22 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! När jag nu traditionsenligt tackar för svaret vill jag samtidigt ge statsrådet en eloge för att han är den i statsråds-kretsen som i någorlunda rimlig tid svarar på viktiga frågor om Gotlands framtid – detta sagt mot bakgrund av att jag får vänta ytterligare tre veckor på svaret på en annan, mycket enkel fråga. Jag vill ge Börje Hörnlund det erkännandet.

Efter det att jag framställde denna interpellation har ytterligare minst 350 personer blivit arbetslösa på Gotland. Det är drygt 1 % fler. Jag säger det med tanke på den våldsamma ökningen av antalet öppet arbetslösa människor och de bekymmer som följer därmed. Antalet arbetslösa har ökat med mer än 70 % under det senaste halvåret.

Min första fråga handlade om Gotland som stödområde, och jag ville veta om regeringen snabbt och i positiv anda är beredd att pröva det här förslaget. Det har jag faktiskt inte fått något svar på. Att frågorna prövas över huvud taget kan man väl utgå ifrån. I arbetsmarknadsutskottets betänkande, reservation nr 8 som handlar om regionalpolitiken inför 90-talet, argumenteras det för, bl.a. av Börje Hörnlund, att den tidigare stödområdesindelningen i A-, B- och C-områden skall bibehållas.

Nuvarande arbetsmarknadsministern skrev att även Gotland och delar av Öland bör, med hänsyn till dessa regioners speciella förhållanden, ingå i område C. Vid det tillfället var arbetslösheten på Gotland mycket lägre, och framtidstron var ganska stor. I dag har Börje Hörnlund chansen att i regeringsställning göra det som han redan våren 1990 ville göra.

När det gäller Visbys högskoleutbildning ryms den inte i nuvarande lokaler. Det är för trångt. Det handlar inte om att se över behov på lång sikt, som statsrådet skriver, utan det är alldeles nödvändigt med fler lokaler. Högskoleutbildningen behöver också utökas på olika områden. Det finns färdiga planer på en nybyggnad, som avses ligga i Visbyhamn. Läget betraktas av alla som alldeles utmärkt. Den politiska enigheten om detta är fullständig, och bygget kan startas redan under första halvåret 1993, med färdigställande till höstterminen 1993/94.

Detta objekt borde kunna betraktas som perfekt med tanke på att dubbla syften uppnås, nämligen att dels rätta till de svåra problem som finns på byg-

garbetsmarknaden, med sammanhängande problem, dels utveckla kompetensen på Gotland. Inom parentes sagt är behovet av högskoleplatser på Gotland särskilt stort, därför att Gotland har en låg andel högutbildade. Detta är den allra viktigaste strukturinsatsen som kan göras på Gotland i dag.

Trots att Gotlands kommun åkte på en rejäl "smäll" i omläggningen av skatteutjämningsbidragen, som statsrådet förhoppningsvis känner till, är man beredd att rejält satsa på den här nybyggnaden. Vill regeringen vara med och starta den?

Slutligen skulle det vara intressant att få veta om regeringen hade något i bakfickan som kunde allmänt hjälpa upp vår arbetsmarknadssituation. Jag fick inget riktigt svar på det, utan bara ett svar med svepande och generaliserande formuleringar. Jag välkomnar givetvis de tio miljonerna i och med krisuppgörelsen, men om man vill skulle man kunna tolka svaret så, att om det inte hade kommit någon krisuppgörelse till stånd hade inga medel heller tilldelats. Jag tycker att arbetsmarknadsministern skickade i väg frågan till Arbetsmarknadsverket på ett något nonchalant sätt. Bör jag tolka arbetsmarknadsministern så att enbart AMS har ansvaret för arbetsmarknaden på Gotland?

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Genom att jag föreslog riksdagen att höja glesbygdsstödet till 450 000 kr kan ju länsstyrelsen själv besluta om objekt i storleksordningen över 2 miljoner kronor. Flertalet objekt är ofta småföretag i den ordningen. Trots att Gotland för närvarande inte räknas som stödområde gick jag in och tog Slitefallet som exempel på ett större objekt. Jag säger i svaret att jag är beredd att återigen när det kommer intressanta förslag om objekt från Gotland pröva dessa i positiv anda.

När det gäller de mindre högskolorna har jag i denna kammare gång på gång sagt att jag ser det som den allra viktigaste långsiktiga regionalpolitiska åtgärden att bredda de mindre högskolornas utbud. Det är ju inte bra att Sverige i dag har långt färre ungdomar i åldrarna 20–24 år i högskoleutbildning än flertalet länder runt om Sverige.

Sedan till frågan om Arbetsmarknadsverket. Det är riksdagen som har fastslagit att – efter riksdagens beviljande av dessa stora summor – allt utom en mycket liten del skall gå till Arbetsmarknadsverket, som fördelar efter svårhetsgrad. Denna vecka har jag varit på möte med direktörerna för länsarbetsnämnderna och Arbetsmarknadsverket, och det diskuterades med stor kraft om fördelningen verkligen skedde rättvist. Det är inte lätt att fördela på ett bra sätt. Eftersom nästan alla var missnöjda är kanske fördelningen någorlunda bra.

Diskussionen bidrog emellertid till att jag personligen kommer att ordentligt sätta mig in i hur den här fördelningen egentligen sker.

Anf. 24 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Först vill jag säga några ord om projektet i Slite. I olika sammanhang har det sagts att särskilda hänsyn bör tas till Gotland när sådana här beslut fattas, eftersom Gotland inte längre ingår i stödområde. Tyvärr

har vi på Gotland ofta fått erfara att dessa löften gjort att vi har hållits på sträckbänken genom att långa förhandlingar förts och att vi sedan fått ett negativt besked i slutändan.

Börje Hörnlund tar upp exemplet Slite Växthus, vilket självfallet är utmärkt. Men vad tar han upp det som exempel på? Är det inte så att Slite Växthus är det klart lysande undantaget? I det skrivna svaret står att arbetsmarknadsministern är beredd att pröva ytterligare sådana framställningar, och det vore väl ytterst märkligt om regeringen inte skulle vara beredd till det. Jag uppfattade det muntliga svaret som ett uttryck för en något positivare inställning, och jag hoppas att jag uppfattade det rätt och att arbetsmarknadsministern korrigerar mig om jag har fel. Jag ser alltså fram emot att få fler och framför allt snabbare beslut i den här typen av frågor i fortsättningen. Detsamma gäller besluten om stödområdesplacering, som statsrådet inte berörde i sin replik. När kan vi förvänta oss något besked härom?

Slutligen vill jag säga att jag är väldigt glad för det som arbetsmarknadsministern uttryckte i vad gäller högskoleutbildningen. Jag tolkar det så att vi bör kunna räkna med regeringens stöd i dessa frågor.

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag har satt i gång ett arbete på departementet för att se över samtliga arbetsmarknader, utifrån de kriterier som gäller för att placera in kommuner i tillfälligt stödområde. Ulla Pettersson nämnde i sitt första inlägg att jag önskade att Gotland skulle stå kvar när den socialdemokratiska regeringen lade fram förslag om nya stödområden. Mitt övervägande då grundade sig på att Gotland dels är en ö, dels stod inför stora omställningar inom jordbrukets område – vilket många län gör. Jag vet inte hur Ulla Pettersson röstade då, men det brukar vara lättare att behålla områden i stödområde än att placera in nya där. Jag har erfarenhet av det också.

När det gäller stöd till företag har jag mött två fall. Jag kunde bifalla stöd i det ena fallet, men i det andra bedömdes det leda till nedläggning av motsvarande företag på annan ort i ett mycket svårt läge. Nu vet jag att de här företagen börjar närma sig varandra, och det kan eventuellt leda till ett annat beslutsläge framöver.

Anf. 26 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ser naturligtvis fram mot det arbete som arbetsmarknadsministern aviserar i fråga om att se över de lokala arbetsmarknaderna. Jag vill då bara poängtera att vi i dag är mitt inne i den omställning som Börje Hörnlund talade om att Gotland stod inför när beslutet om regionalpolitiken fattades. Det gäller två stora områden inom den gotländska arbetsmarknaden, dvs. jordbruket och den offentliga sektorn, där sysselsättningssiffrorna går åt helt fel håll i dag. Det gör att vi har hamnat i en mycket svår situation. Länsarbetsnämnden på Gotland räknar med att vi på tre till fem års sikt kan förlora mellan 1 000 och 1 500 arbetstillfällen. Det är väldigt mycket på vår arbetsmarknad.

Jag kan glädja Börje Hörnlund – om det nu är till någon glädje – med att jag t.o.m. i motioner har föreslagit att Gotland skall inplaceras i stödområde. I dag har vi alltså en sådan situation att det behövs.

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

*Svar på
interpellationer*

Jag skulle bara slutligen vara glad om jag kunde ta med mig det intrycket från den här debatten, att Börje Hörnlund har bevarat någonting av den ömsinnet som han uttryckte för de gotländska problemen vid de diskussioner som föregick beslutet om regionalpolitiken inför 1990-talet och att han är medveten om de särskilda problem och förutsättningar som finns på Gotland.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1992/93:13 om Lärarhögskolans i Stockholm lokalisering till Södertälje

Anf. 27 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Sören Lekberg har frågat mig när jag tänker börja verkställa riksdagens beslut om att lokalisera Högskolan för lärarutbildning i Stockholm till Södertälje och när Byggnadsstyrelsen kommer att få i uppdrag att starta projekteringsarbetet.

Sören Lekberg motiverar frågan med att han tycker att det var länge sedan riksdagsbeslutet fattades och framhåller att ett omfattande arbete redan satts i gång för att skapa bästa möjliga förutsättningar för omlokaliseringen.

Arbetet med att finna lämplig lokalisering av lärarutbildningen i Stockholmsområdet pågår sedan länge. Riksdagsbeslutet om en lokalisering av Lärarhögskolan till Södertälje har inneburit delvis nya villkor, som för närvarande är föremål för analys. Att Sören Lekberg ännu inte ansett sig se tillräckliga resultat av denna är inte orsakat av att inget görs utan av att Lekberg är för otålig.

Som Sören Lekberg framhåller måste "bästa möjliga förutsättningar skapas för lokaliseringen" av lärarutbildningen i Stockholmsområdet – dvs. lokalbeslutet måste grunda sig på verksamhetens behov. För att kunna ta ställning till hur lokalerna skall utformas och var de skall ligga måste man veta vilken utbildningsverksamhet som skall bedrivas i dem. Först därefter kan nödvändiga kostnadsberäkningar göras och finansiering övervägas. Om allt detta gav den reservation som ledde till riksdagens beslut ingen information alls. Sådana överväganden och sådant beräkningsarbete pågår därför nu i regeringskansliet.

Lärförsörjningen inom Storstockholmsområdet skulle utan tvekan starkt komma att påverkas av en utflyttning av lärarutbildningen till Södertälje. Utflyttningseffekter för norra Storstockholm måste nog övervägas och eventuella kompensande insatser analyseras, för att utflyttningen inte skall leda till brist på lärare i andra delar av regionen. Vilken lärarutbildning som kan/bör flyttas till Södertälje måste mot denna bakgrund nog övervägas.

Enligt det förslag som nu behandlas i riksdagen kommer universitet och högskolor fr.o.m. den 1 juli 1993 att själva fatta beslut om hur utbildningen skall organiseras. Fördelningen av årsstudieplatser mellan HLS, Universitetet i Stockholm och fackhögskolorna måste i hög grad styras av efterfrågan

på utbildning från studenternas sida. Lärarutbildningen är en viktig del av detta.

Överväganden om hur de utbildningsuppdrag skall se ut som skall ges till HLS och Universitetet i Stockholm inför nästa treårsperiod pågår för närvarande inom Utbildningsdepartementet. Förslag till utbildningsuppdrag och resurstilldelning för HLS liksom för alla berörda universitet och högskolor kommer att föreläggas riksdagen i högskolepropositionen i februari nästa år.

Låt mig för tydlighetens skull lämna ett exempel på överväganden som måste göras och som påverkar lokalbehovet. Det har från olika håll tidigare framhållits att det är angeläget att förskollärarytbildning ges i olika delar av Stockholmsområdet, vilket rimligen bör innebära att viss utbildning bör finnas kvar i den norra delen. Det förhållandet att förskollärarytbildningen i landet totalt sett är överdimensionerad och att därför överväganden måste göras om att minska denna utbildning påverkar självfallet hur stort utrymme som måste ges förskollärarytbildningen i Stockholmsområdet och var den skall finnas.

Slutligen kan jag inte avhålla mig från att ge en kommentar till Sören Lekbergs uppfattning om vad som är lång tid. Hade beredningen av HLS lokalisering varit en enkel sak och gjord i en handvändning, hade säkert en Sören Lekberg närstående f.d. regering för länge sedan kommit fram till ett riktigt beslut. Men – som redan denna regering insåg – beslut i lokal- och lokaliseringsfrågor måste utgå från verksamheten, från utbildningspolitiska ställningstaganden, från möjligheterna att rekrytera studenter och från ekonomiska förutsättningar. Det är precis vad jag också anser. Därför måste nödvändiga analyser få ta nödvändig tid i anspråk.

Som ytterligare ett exempel på tidsperspektivets relativitet skulle jag slutligen kunna nämna att riksdagen redan 1959 fattade beslut om Universitetets i Stockholm utflyttning till Frescati. Detta har ännu inte genomförts fullt ut.

Anf. 28 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation.

Det är bra att ministern har gjort en rättelse i sitt till mig utskickade interpellationssvar, men det räcker inte för att ge en rättvisande bild av händelseförloppet. Låt mig därför inledningsvis ge en korrekt historieskrivning när det gäller riksdagens befattning med HLS och dess lokalisering.

Som bekant föreslog den dåvarande socialdemokratiska regeringen 1988 att Lärarhögskolan i Stockholm skulle omlokaliseras till Södertälje. Riksdagen ville dock ha frågan ytterligare belyst. En särskild utredning tillsattes, och den kom fram till slutsatsen att Södertälje skulle förordas som ett utlokaliseringalternativ. Efter sedvanlig remissbehandling, där tunga remissinstanser tillstyrkte utredningen, blev ärendet liggande för beredning i departementet över valet 1991.

Den borgerliga regeringen föreslog sedan i en särskild proposition att HLS tills vidare skulle ligga kvar i centrala Stockholm och om möjligt placeras i det numera så känsliga Brunnsvikensområdet. Riksdagen hade dock i våras en annan mening och beslutade att HLS skulle omlokaliseras till Södertälje.

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

*Svar på
interpellationer*

Efter år av utredningar och överväganden gavs äntligen ett klart besked om var Lärarhögskolan skulle ligga.

Det är detta som är bakgrunden till min interpellation och mina frågor om när utbildningsministern skall börja verkställa riksdagsbeslutet och när Byggnadsstyrelsen kan få erforderligt uppdrag att starta sitt projekteringsarbete.

För mig är det enkla och självklara frågor, som är naturliga att ställa för en riksdagsledamot från den berörda valkretsen. Jag är därför något förvånad över den kyliga tonen i interpellationssvaret. Jag är inte ute efter att jaga utbildningsministern, utan efter att få besked i en fråga som är mycket angelägen för berörda parter och som väcker stort allmänt intresse i Stockholms län.

När man tar del av svaret får man tyvärr intrycket att utbildningsministern inte vill acceptera riksdagens beslut. Svaret är fyllt med reservationer och förbehåll. På flera ställen påstår utbildningsministern att ytterligare utredningar och analyser krävs, och han ger intryck av att HLS lokalisering fortfarande är en öppen fråga. Per Unckel citerar också min interpellation på ett sådant sätt att man får uppfattningen att även jag vill ha ytterligare utredningar om HLS lokalisering. Det är självfallet fel. Jag vill därför fråga: Varför ägnar sig utbildningsministern åt en sådan citatkonst? Varför vill han inte acceptera riksdagens beslut?

Utbildningsministern säger att riksdagsbeslutet är föremål för analys. Då vill jag fråga: Vad analyseras? Underkänner utbildningsministern riksdagens kompetens? Skall riksdagsbeslutet överprövas av utbildningsministern?

Vad menas med följande mening i svaret: "För att kunna ta ställning till hur lokalerna skall utformas och var de skall ligga måste man veta vilken utbildningsverksamhet som skall bedrivas i dem." Ja, men svaret på frågan om var lokalerna skall ligga har riksdagen redan gett.

Som jag sade, har nu riksdagen efter år av utredningar och överväganden fattat ett klart och entydigt beslut om HLS lokalisering. Visserligen gick beslutet emot regeringens förslag, men det får en minoritetsregering finna sig i och leva efter. Det är detta principbeslut som utbildningsministern nu skall utgå ifrån i sitt arbete och sin planering. Några ytterligare analyser och utredningar erfordras därför inte när det gäller själva lokaliseringen. Den frågan har riksdagen redan löst åt utbildningsministern.

Vad utbildningsministern nu bör ägna all sin kraft åt är i stället att skyndsamt se till att projekteringen av de nya lokalerna för Lärarhögskolan kommer i gång, så snart som möjligt.

Som framgår av min interpellation har också kommunen svarat mycket positivt och redan satt i gång ett arbete i samråd med HLS för att delta i denna planeringsuppgift. De som har gjort det väntar nu på ett besked.

Herr talman! Utbildningsministern ger inte klara svar på mina frågor, och jag vill därför upprepa dem. Jag vill också ha ett förtydligande på en annan punkt.

För det första: Kommer utbildningsministern att följa riksdagens beslut om att omlokalisera Lärarhögskolan i Stockholm till Södertälje?

För det andra: Hur långt har beredningsarbetet kommit, och när får Byggnadsstyrelsen i uppdrag att sätta i gång projekteringen?

För det tredje: Hur skall jag tolka det som står i svaret om att förslag "till utbildningsuppdrag och resurstilldelning för HLS liksom för alla berörda universitet och högskolor kommer att föreläggas riksdagen i högskolepropositionen i februari nästa år"? Är det först då, nästan ett år senare, som vi här i riksdagen får besked om hur regeringen tänker förhålla sig till riksdagens beslut?

Anf. 29 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Från socialdemokratins sida i Stockholms län har vi arbetat för att åstadkomma en spridning av högskoleutbildning inom Stockholmsregionen. I dag är nästan all högre utbildning begränsad till centrala Stockholm. Den här obalansen avspeglar sig också i ungdomarnas val av utbildning och utbildningsnivån i olika delar av länet. Det är, enligt vår mening, starka skäl för att tillgången till högskoleutbildning på Södertörn nu måste öka. En decentralisering av utbildning och forskning inom Stockholms län kommer också att bidra till att stimulera kreativitet och mångfald.

Jag säger som en byggnadsarbetare i Södertälje sade vid en demonstration: "Bygg Lärarhögskolan nu!" Han sade det med kraft. Han hette Pontus Åström. Kanske är det bara för att regeringen blev nedröstad i riksdagen, sade han, som man kan misstänka att papperen om Lärarhögskolan har hamnat längst ned i högen på Per Unckels bord. Han får faktiskt också medhåll av Byggmästareföreningens ordförande Bengt Flink i Södertälje. Misstankarna går åt det hållet, även om det inte finns några bevis.

Hur är det, Per Unckel? Många i den här regionen ställer sig frågan: När kommer bygget i gång? Jag och många med mig har frågat hos Byggnadsstyrelsen, men där har man inte hört något från Utbildningsdepartementet. Byggnads avdelning 40 har uppvaktat, och kommunen väntar på besked, men inga besked kommer.

Riksdagen fattade beslutet i maj, men regeringen vill tydligen inte acceptera detta beslut om Lärarhögskolan.

Långt över 500 byggnadsarbetare i Södertälje är arbetslösa. Jag förstår deras kritik mot den långhalning som Per Unckel nu håller på med.

Bygg Lärarhögskolan nu! Det blir då fler som får sysselsättning, t.ex. med byggande av studentbostäder m.m.

Ibland undrar jag, herr talman, om det är en medveten strategi hos den här regeringen att folk skall vara arbetslösa. Jag förväntar mig ett positivt besked i dag. Byggnadsarbetarna bara väntar.

Bygg Lärarhögskolan nu, Per Unckel!

Anf. 30 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Innan jag kommenterar några av frågorna och påståendena vill jag säga två saker.

Det gäller först en komplettering till Sören Lekbergs historieskrivning som inte är alldeles oviktig. Frågan blev, Sören Lekberg, inte liggande över valet. Vad Sören Lekbergs parti föreslog före valet var den olyckligaste av alla lösningar, nämligen att man skulle dela Lärarhögskolan på mitten – låta somt ligga kvar och låta somt flytta till Södertälje. Det är möjligt att detta

var en metod att slita tvisterna inom det dåvarande regeringspartiet, men bra var förslaget inte.

Det andra jag vill säga är att jag villigt medger att jag tycker att en utflyttning av Lärarhögskolan till Södertälje är ett vågspel.

Mitt förslag var, som alla vet, att integrera utbildningen vid Lärarhögskolan i Stockholm med den ämnesutbildning som finns vid Stockholms universitet. Regeringen förordade därför i första hand att man skulle pröva förutsättningarna att nybygga inom det område mellan Tekniska högskolan och Frescati som jag tror alla är överens om i betydande utsträckning skall reserveras för byggnation för högre utbildning och forskning. Jag tror att Lärarhögskolan hade blivit ett bra tillskott i den miljön. Jag tror också, liksom många på Lärarhögskolan, att den miljön hade blivit ett tillskott för lärarhögskolans kvalitativa utbildning.

Så till kommentarer mera i sak.

Sören Lekberg påstår att det inte finns några analyser kvar att göra. Riksdagen har löst regeringens analysproblem, säger Sören Lekberg. Ja tänk, herr talman, om det vore så enkelt! Men nu är studenter inte tunnor som man kan flytta hur som helst. Studenter är levande människor med krav på sin arbetsmiljö, och de betar sig på ett sätt som svarar mot de arbetsförutsättningar som bl.a. lokalisering av högskolor ger dem. Vi vet inte i dag hur studenter och, för den delen, lärare kommer att reagera vid en utflyttning rakt av till Södertälje. Vi kan anta, och ett antagande är att många studenter från norra Storstockholm inte kommer att vara beredda att resa milen till Södertälje, ity följande att, om inget utbildningsalternativ erbjuds, de gör någonting annat än att söka sig till lärarbanan.

Regeringens skyldighet, men möjligen inte oppositionens, är att tillse att lärarförsörjningen på kvalitativt goda grunder säkerställs och att undersöka vilka konsekvenserna kan bli av en utflyttning till Södertälje. Detta är nödvändigt för att man skall få veta hur en utflyttning faktiskt kan gå till och vilka kompenserande åtgärder som måste vidtas för att man skall minimera de risker eller möjligen skador som kan följa i utflyttningens spår. Det är vår skyldighet att förebringa ett sådant underlag för riksdagen såsom konkretisering av det beslut som oppositionen drev igenom utan att för sin del analysera konsekvenserna.

I frågan om motiven för en byggstart vill jag alltså framhålla att det för regeringens del handlar om att sätta i gång vid den tidpunkt då vi vet att vi kan klara de kvalitativa kraven. Även om arbetslösheten är hög, kommer vi inte att starta ett byggprojekt med arbetslösheten som motiv, om vi inte fullt ut kan bedöma de utbildningskvalitativa konsekvenserna.

Så till de konkreta frågor som Sören Lekberg ställde till mig.

Kommer regeringen att följa riksdagsbeslutet? frågade han. Självklart! Riksdagsbeslutet är emellertid till sitt innehåll oklart, vilket leder över till fråga nummer 3: Vad menas egentligen med det här med utbildningsuppdragen? Jag skall för att svara på denna fråga inte utesluta att vi kan komma att i utbildningsuppdragen till andra högskolor, t.ex. till Stockholms universitet, behöva ge besked om att universitetet måste ansvara för sådan lärarutbildning som inte naturligen söker sig till de södra regionerna.

Den andra frågan var: Hur långt har vi kommit? Vi har kommit ett bra

stycke på vägen. Vad beträffar frågan om när Byggnadsstyrelsen får besked om projektering måste jag av två skäl avvakta med ett svar. Det ena skälet är att jag ännu inte vet vilka de slutgiltiga slutsatserna av analyserna kommer att bli, dvs. hur mycket av HLS som faktiskt kommer att kunna flyttas till Södertälje. Det andra skälet är att kön för byggnadsinvesteringar efter 80-talets grava försummelser – jag använder nu medvetet ett hårt språkbruk som jag hämtar från den förra regeringen – ”oändligt lång”. Investeringar på miljardbelopp väntar på klartecken från regeringen, och det är inte självklart att byggnadsinvesteringar i Södertälje står först på listan med många angelägna projekt runt om i landet.

Anf. 31 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Först till frågan om hur detta ärende har behandlats i riksdagen. Jag måste än en gång korrigera utbildningsministern på den punkten. Den utredning som förordade Södertälje och som remissbehandlades låg för beredning i departementet. Men strax före valet gavs det ut ett pressmeddelande, där det talades om att inriktningen av beredningsarbetet var att flytta delar av skolan till Södertälje och andra delar till Haninge. Det fanns alltså inget regeringsbeslut, utan det var ett slags förhandsinformation.

Riksdagen har först våren 1992 fattat beslut om lokaliseringen och därvid uttalat sig för Södertälje. Bakom det beslutet ligger naturligtvis de analyser som gjordes av regeringen 1988 och av den särskilda utredningsmannen. Analyser har vi alltså gott om, Per Unckel.

Vad jag kan konstatera av utbildningsministerns svar är att han ger beskedet att han inte riktigt accepterar riksdagens beslut. Han vidhåller med stöd av en del dunkla motiv och krystade motiveringar att man på något sätt måste komma ifrån riksdagens principbeslut om lokaliseringen.

Hur skall jag tolka följande meningar i slutet av det skriftliga interpellationssvaret:

”Som ytterligare ett exempel på tidsperspektivets relativitet skulle jag slutligen kunna nämna att riksdagen redan 1959 fattade beslut om Universitetets i Stockholm utflyttning till Frescati. Detta har ännu inte genomförts fullt ut.”

Är det ett besked till Lärarhögskolans personal och elever att de inte kan förvänta sig några nya lokaler de närmaste 30 åren? Är det så, Per Unckel?

Jag vill nu uppmana utbildningsministern att inte sätta sig över riksdagen genom att nonchalera dess beslut. Det är, herr talman, mycket allvarligt om man gör så. Jag anser att utbildningsministern bör inta en ödmjuk hållning till riksdagen. Jag frågar också: Innebär Per Unckels svar till mig att han inte vill acceptera riksdagens principbeslut om en lokalisering?

Anf. 32 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Per Unckel sade att elever är människor, och det är vi Socialdemokrater mycket medvetna om. Jag är övertygad om att en lokalisering till Södertälje skulle innebära ändamålsenliga lokaler i en fin s.k. campusmiljö. Man håller på att bygga ut vägar och järnvägar. Avstånden i ett Mälardalsperspektiv kommer att krympa. Jag är således inte alls orolig för att eleverna inte skulle välja Södertäljealternativet, när det väl är färdigt där. Jag

tycker också att Per Unckel borde bekymra sig över Sveriges nu kanske absolut största problem, nämligen sysselsättningen. Jag tycker att den är ett mycket allvarligt problem. Här finns det ett projekt, ett riksdagsbeslut och mark. Sätt i gång och bygg, Per Unckel!

Anf. 33 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag är medveten om att det finns en långt framskriden planering i Södertälje. Ingen skugga skall falla på Södertäljepolitikerna och de i Södertälje ansvariga myndigheterna beträffande förberedelsearbetet. Jag kan emellertid försäkra – som jag tidigare antydde – att listan över andra mycket väl förberedda projekt är lång, vilkas syften är lika angelägna som behovet av att ge HLS goda och ändamålsenliga lokaler.

Om det under den förra regeringen hade byggts litet mera under 80-talet inom högre utbildning och forskning, skulle flaskhalsen i dag ha varit mindre och kön ha varit kortare. Så ser verkligheten ut.

Min hänvisning till Frescati skall inte tolkas så, att HLS måste vänta i 30 år på nya lokaler, Sören Lekberg. Det var bara i all ödmjukhet en påminnelse om tidsperspektiven så som de såg ut under den regering som den regering som jag tillhör hade äran att få efterträda för ett år sedan.

Jag är visserligen luttrad i politiken och som gammal partisekreterare vet jag att det sägs ett och annat i valrörelser, där ordens valörer knappast vägs på guldväg. Men det är klart att man gärna inbillar sig att uttalanden av statsråd, skrivna på departementens officilla brevpapper, icke bara är statsrådets i fråga egna personliga uppfattning utan också ett uttryck för vad den regering som statsrådet tillhör faktiskt anser. Så är det i vart fall när det gäller den nuvarande regeringen, och jag utgick ifrån att det var likadant under den förra regeringen.

Kompromissen inom socialdemokratien, som kom till för att slita de olika viljorna, gick väl ut på att klyva Lärarhögskolan på mitten, Sören Lekberg. Det var den lösning som den nuvarande regeringen avvisade allra först.

Så till frågan om huruvida jag accepterar riksdagsbeslutet eller inte. Jag vet inte om det finns ett tydligare ord än "visst". Det är självklart att jag accepterar detta. Samtidigt vill jag understryka att konsekvenserna av det som riksdagen har beslutat om ändå måste ligga till grund för den konkreta implementeringen av riksdagens ställningstagande. I det sammanhanget är problemen inte fullt så enkla som Socialdemokraterna velat göra gällande i diskussionen i samband med och efter riksdagsbeslutet förra året.

Situationen är nämligen den att lärarutbildning bedrivs i samverkan mellan ämnesinstitutioner vid Stockholms universitet och den pedagogiska utbildning som i dag först och främst bedrivs vid Rålambshovsparken. Ett enkelt, schematiskt antagande är att Lärarhögskolan vid Rålambshovsparken enligt det socialdemokratiska riksdagsbeslutet flyttas till Södertälje, men att ämneskopplingen till universitet skall ligga kvar. Det innebär att studenter för viss del av sin utbildning skall fraktas 4–4,5 mil från den ena delen av högskoleområdet till den andra för att de skall få fullständig utbildning.

Inte minst inom HLS påpekar man – och det gör många andra också – att det alls inte är självklart att alla studenter är beredda att utbilda sig under dessa villkor. Då inställer sig frågan: Vad gör en ansvarsfull regering i det

fallet? Accepterar man att likväl flytta allt som i dag ingår i HLS till Södertälje i hopp om att det skall fungera, eller tvingar regeringen sig att i förhand försöka analysera vilka kompenserande åtgärder som måste vidtas för att dämna upp inför risken att det annars blir ett bortfall av lärarkandidater till förfång för utbildningen i skolan?

Det är klart att socialdemokratiska oppositionspolitiker kan strunta i konsekvenserna och utgå ifrån att det går bra med det vackra campusområdet. Men mitt ansvar sträcker sig längre än så. Jag har nämligen att tillse att den svenska skolan har de bästa tänkbara lärarna. Jag måste veta att lokaliseringen till Södertälje kommer att fungera, innan ett projekteringsbeslut fattas.

Anf. 34 SÖREN LEKBERG (s):

Herr talman! Det är bra att utbildningsministern börjar att bli litet mera konkret. Jag vill bara påpeka att riksdagen i den här frågan har lagt en väldigt viktig pusselbit på sin plats. Det gäller då lokaliseringen. Därmed har förutsättningarna klarlagts en hel del för det planeringsarbete som utbildningsministern skall utföra. Frågan om kommunikationer och sådant har ju tidigare berörts bl.a. i den utredning som riksdagen begärde. När riksdagen sedan fick ta del av allt material, kom man fram till den här lokaliseringen.

Jag vill ge ett råd till utbildningsministern: Gör några resor då och då i Stockholms län! Då kan utbildningsministern se att det här pågår bl.a. ett omfattande järnvägsbyggande och en mycket kraftig utbyggnad av snabbtågsverksamheten. Det betyder att Södertälje snart kommer att vara en knutpunkt i södra länsdelen, där snabbtåg från Sörmland och andra delar av landet kommer att sammanbindas. Upptagningsområdet för Södertälje blir då väsentligt utvidgat. Kommunikationerna är alltså inte längre något problem.

Herr talman! Till sist vill jag uppmana Per Unckel att acceptera riksdagsbeslutet. Varje försening kommer att uppfattas så, att det är en bitter utbildningsminister som försöker att hitta förevändningar för att kunna gå ifrån beslutet. Ta i stället vara på det positiva intresse som finns bl.a. i Södertälje för att skapa bästa möjliga betingelser för lärarhögskolan! Ägna alla krafter åt att se till att HLS inom en snar framtid kan flytta in i ändamålsenliga och fina lokaler i Södertälje! Det är mina uppmaningar till utbildningsministern.

Anf. 35 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag skall gärna ta mig en extratur på pendeltåget för att lära mig mera om transportavstånd. Under tiden som jag åker pendeltåg, kan väl Sören Lekberg ta tunnelbanan ut till HLS och höra efter hur man där känner sig med tanke på de bekymmer man nu står inför.

Bland de människor som var bittra, eller snarast ledsna, när riksdagen fattade sitt beslut fanns knappast utbildningsministern – jag kan för egen del ta ett nederlag i riksdagen. Men de som var bittra och ledsna var de människor som misstänkte eller befarade konsekvenser av utflyttningen, konsekvenser som inte stod i överensstämmelse med dessa människors kvalitativa ambitioner i deras arbete och som befarade konsekvenser för studenterna. Dessa människor kommer säkerligen lojalt att följa riksdagens beslut – precis som

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

*Svar på
interpellationer*

jag tänker göra –, men de kräver av mig att jag ser över vilka konsekvenserna faktiskt blir, utöver vad den torftiga reservation som vann riksdagens bifall har angett. Beträffande misstankarna om att volymen på och omfattningen av HLS som hamnar i Södertälje inte motsvarar Storstockholmsregionens behov av lärare besannas, förutsätter dessa människor och skolan att dessa konsekvenser analyserats i förväg och att åtgärder vidtagits för att det man befarat inte skulle bli verklighet. I annat fall skulle regeringen illa ha skött sitt ansvar.

Jag åker alltså gärna med pendeltåget, om Sören Lekberg åker med tunnelbanan till Rålambshovsparken och försöker övertyga alla på Lärarhögskolan om att det inte blir några negativa konsekvenser av utflyttningen.

Herr talman! Det är ingen bitter utbildningsminister, men det är en utbildningsminister som vet att kinkiga skolproblem inte bara kan lösas med politiska besvärjelser.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1992/93:14 om Idrottshögskolan i Stockholm

Anf. 36 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Eva Johansson har frågat mig dels av vilken anledning regeringen inte följer riksdagens beslut om anslaget till Idrottshögskolan i Stockholm, dels om jag är beredd att medverka till att det anslagna beloppet snarast kommer Idrottshögskolan till del.

Idrottshögskolan i Stockholm som började sin verksamhet den 1 juli 1992 har som huvuduppgift att utbilda idrottslärare. I propositionen om lärarutbildning föreslog regeringen – i enlighet med nu gällande anslagssystem – att riksdagen skulle anvisa ett anslag för all utbildning av lärare vid statliga universitet och högskolor, däribland idrottslärare. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget, och i regleringsbrevet har regeringen fördelat de anvisade medlen mellan berörda högskolor och universitet. Riksdagens beslut gäller anslagets storlek som helhet, däremot inte fördelningen av medlen mellan universitet och högskolor. Eva Johansson har således fel när hon påstår att regeringen inte följer riksdagens beslut.

Däremot uppstod beklagligtvis ett tekniskt fel i redovisningen av fördelningen av anslaget mellan universitet och högskolor. Det belopp som regeringen angav i budgetpropositionen för Idrottshögskolans verksamhet överensstämmer inte med det som rätteligen skulle gälla.

Jag beklagar att Idrottshögskolan på detta sätt kom att vilsledas i sitt planeringsarbete för budgetåret 1992/93. Dess bättre har misstaget rättats till i regleringsbrevet.

Det belopp som angivits i regleringsbrevet för Idrottshögskolan överensstämmer helt med de förutsättningar för Idrottshögskolans inrättande som föregående regering angav i förra årets budgetproposition.

En annan sak är att en närmare analys har visat att förra årets beräkningar var för låga. En justering uppåt av beloppet har därför skett.

I samförstånd med ledningen för Idrottshögskolan reddes saken ut redan i somras, något som jag hoppas att Eva Johansson känner till, eftersom hon är ledamot av högskolans styrelse.

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

Svar på
interpellationer

Anf. 37 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ber först att få tacka för svaret. Jag hade hoppats att svaret skulle innehålla ett något mer precist besked, vilket skulle kunna tjäna som vägledning för den som vill veta hur fördelningen av resurserna till Idrottshögskolan har gått till.

I propositionen om lärarutbildning fastställs mycket riktigt en ram för lärarutbildningen. Sedan skall regeringen fördela till de olika högskolorna. När det gäller den rent formella hanteringen är svaret helt okej. Men Per Unckel säger i sitt svar ingenting om att en ansvarfördelning också presenterats i propositionen, vilken tjänat som underlag för riksdagens beslut och som naturligtvis också har tjänat som vägledning för de berörda högskolorna, åtminstone efter det att riksdagen fattade beslut i frågan. Enligt detta underlag skall Idrottshögskolan för sin verksamhet tilldelas nära 15 miljoner kronor. När regeringen i början av sommaren gav skolan besked visade sig anslaget vara endast 12 miljoner.

Utbildningsministern talar nu om att detta är ett tekniskt fel. Jag är den första att överse med att misstag kan begås – fel kan alla människor göra. Men jag är också angelägen att betona att om en regering har begått ett sådant misstag skall detta naturligtvis rättas till så gott det låter sig göras. Dessutom bör de som vilseförts så fort som möjligt få information i frågan.

Jag tycker att riksdagen skall kunna lita på de underlag som lämnas. Framför allt får inte regeringen sedan göra litet grand som den vill, oavsett vad som har förespeglats riksdagen. Om underlaget hade sett annorlunda ut, skulle vi ha haft möjlighet att väcka frågor här i riksdagen före beslutet.

Hur ser utbildningsministern på det underlag som är lämnat till riksdagen, och vilken roll anser utbildningsministern att de uppgifter som lämnas i en proposition skall spela för riksdagens beslut?

Vidare vill jag ta upp konsekvenserna för Idrottshögskolan, som förespeglades ett anslag på 15 miljoner kronor. Beloppet minskade emellertid. Jag noterade att utbildningsministern i stället för att säga "anvisa" först sade "avvisa" ett anslag. Jag förstår att även detta var ett misstag. Men det var faktiskt vad som höll på att hända genom att utbildningsministern ingrep och minskade det förespeglade anslaget med så mycket som drygt 20 %. Det gör mycket för en liten högskola, vilken dessutom är alldeles ny och som står inför den ganska svåra uppgiften att bygga upp en bra kompetens inom sitt område.

En motsvarande indragning när det gäller andra, större lärarutbildningar vid universiteten eller t.ex. vid Lärarhögskolan i Stockholm skulle te sig i det närmaste omöjlig. Jag har försökt att räkna på detta. En neddragning med 20 % skulle motsvara 40 miljoner beträffande Lärarhögskolan i Stockholm, 25–30 miljoner beträffande Universitetet i Lund och nästan 40 miljoner beträffande Universitetet i Göteborg och lärarutbildningarna där.

Var och en förstår att det här är en omöjlig tanke, särskilt som beslutet kommer när all verksamhet skall vara planerad – om det nu finns några som

helst krav på framförhållning i verksamheten, och en sådan tycker jag att vi politiker skall ha. Men verksamheten skall också, tycker jag, kunna ställa krav på oss när det gäller att fastställa spelreglerna.

Idrottshögskolan är, som sagt, ny i egenskap av egen högskola. Verksamheten har förvisso till en del bedrivits tidigare också. Men det är nödvändigt att bygga upp kompetensen. Därför är de resurser som förespeglats rakt inte i överkant.

Nu ger utbildningsministern i sitt svar sken av att allt är tillrättat. Han säger att "misstaget rättats till". Han säger också att han redan i somras gjorde upp med Idrottshögskolan om detta. Dessutom säger han att jag som sitter med i Idrottshögskolans styrelse borde känna till detta.

Men enligt den information som vi i styrelsen har fått kan vi faktiskt inte räkna med att för skolans verksamhet få det anslag som skolan förespeglades.

Är det så, att vi kan räkna med de knappt 15 miljoner som förespeglades oss för Idrottshögskolans verksamhet under det här budgetåret? Om svaret är nej, undrar jag: När tänker Per Unckel ge besked, så att vi säkert vet vad som gäller och kan planera den verksamhet som faktiskt redan är i gång?

Det här är viktiga frågor. Även om det inte rör sig om så förtvivlat många miljoner vill jag, för att bra kunna fullgöra det uppdrag som jag har fått av Per Unckel att sitta med i den här högskolans styrelse, veta vad som gäller. Uppdraget är omöjligt om vi inte vet hur stora resurser vi har.

Anf. 38 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag är den förste att återigen beklaga att det blev fel i propositionen. Jag krälar i stoffet för detta och ber dem om ursäkt som förespeglats annat än det som faktiskt till slut kom att gälla.

I en sådan här situation har man att välja en av två möjligheter. Antingen säger man att verksamheten av misstag förespeglades större summor än vad som var riktigt och rimligt – vi betalar ut en högre summa. Och det hade jag nog gjort om budgetläget varit ett annat än det nu är. Men när landet bokstavligen är på väg att mycket kraftigt leva över sina tillgångar är detta, även om det inte handlar om stora summor, inte en ansvarsfull politik. Ty följande fanns inte det alternativet.

Då tvingas man att titta på det andra alternativet – nämligen att gå tillbaka till vad riksdagen tidigare uttalat skall gälla för högskolan i fråga. Det är den linje som regeringen har valt. Vi har alltså via regleringsbrevet anslagit den mängd pengar som står i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen under den förra regeringen fastställde för Idrottshögskolan i fråga. Det handlar således inte om någon nedskärning i förhållande till vad Idrottshögskolan förespeglats i det beslut som gällde när den inrättades, utan det handlar faktiskt t.o.m. om mer pengar än man förespeglades vid den tidpunkten till följd av de alltför låga beräkningar som för den verksamhet som riksdagen fastslagit hade redovisats därefter.

Återigen, herr talman! Jag beklagar misstaget. Men Idrottshögskolan har fått de pengar som den ursprungligen förespeglades av den förutvarande regeringen och därutöver litet till.

Anf. 39 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag kräver inte att utbildningsministern skall kräla i stoftet. Det behövs inte alls. Ge i stället ett klart och rakt besked om hur stora resurser Idrottshögskolan kan förväntas få. Är det fråga om de knappt 12 miljoner som nämns i regleringsbrevet, om de 15 miljonerna eller om något mitt emellan? När kommer ett besked?

Det vore mycket bra om den här regeringen i alla ärenden som den har att handskas med kunde följa samma princip som den tydligen följt i det här sammanhanget – nämligen att den förra regeringens politik var bättre och att nuvarande regering kan grunda sina beslut på de riktlinjer som tidigare lades fast. Då skulle verkligheten både för Idrottshögskolan och för måhända många andra verksamheter sannolikt ha sett annorlunda ut.

Tänker utbildningsministern lämna något besked om Idrottshögskolans resurser under innevarande budgetår?

Anf. 40 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Vi får nog välja och vraka litet grand bland de ståndpunkter som den förra regeringen intog innan vi bestämmer oss för vilka vi skall följa. Jag valde att följa den förra regeringens inriktning när det gäller Idrottshögskolans verksamhet. Beskedet är givet i regleringsbrevet. Det som står i regleringsbrevet är det anslag som Idrottshögskolan har att handskas med under det budgetår som för närvarande löper.

För att återupprepa vad jag sagt, herr talman, är det här ett anslag som står i överensstämmelse med de riktlinjer som den förutvarande riksdagsmajoriteten har lagt fast plus viss kompensation som denna regering har tillfört för fördyringar som uppenbarligen inte korrekt kunde beräknas förra året. Detta är det slutgiltiga beskedet.

Hur det blir i framtiden återstår att se, med hänvisning till ekonomin såsom denna utvecklas. Jag för min del, det vill jag gärna tillägga, menar att Idrottshögskolan är en viktig nyhet i det svenska högskolesystemet – inte minst framtvingad av mitt eget parti i opposition.

Anf. 41 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tvingas konstatera att det är ett mycket negativt besked som jag får ta med mig till mina styrelsekamrater och till dem som är verkamma på skolan. Jag hade faktiskt hoppats på ett något mera positivt besked.

Kanske är det här, i belysning av hur idrottsämnet i övrigt hanteras i läroplansdebatten, ett tecken i tiden – nämligen att detta inte längre anses vara så viktigt som Per Unckel här låter påskina. Det är ett trist besked.

Anf. 42 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Vi kan söka sak länge om en felaktighet i en proposition. Avslutningsvis vill jag säga att vi bör vara medvetna om att det här landet inte är försett med sedelpressar i riksdagshusets källare.

Hade vi haft pengar över, skulle jag gärna – det försäkrar jag – ha plussat på Idrottshögskolans anslag för att den vägen korrigera misstaget i budget-

propositionen. Men den möjligheten finns inte. Vem som bär ansvaret för detta kan vi kanske ägna oss åt att diskutera i en kommande riksdagsdebatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 14.22 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30, då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

6 § Muntliga frågor till regeringen

Anf. 43 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag hälsar statsminister Carl Bildt (m), miljöminister Olof Johansson (c), finansminister Anne Wibble (fp), statsrådet Bo Lundgren (m) och utbildningsminister Per Unckel (m) välkomna.

Jag erinrar om att det skall vara korta frågor och om möjligt korta svar.

Näringsministerns besök i Trollhättan

Anf. 44 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern. Veckans svartaste nyhet kommer från Trollhättan, där tusentals anställda inom bilindustrin mister sina jobb. Men vad gör regeringen? frågar allt fler.

Dagen då Saab beslutade att varsla nära 2 000 anställda fanns näringsministern i Trollhättan. Men näringsministern orkade inte med att träffa vare sig anställda eller kommunledning. Han hade inga förslag till åtgärder.

Jag skulle därför vilja ställa en fråga till statsministern: Kan statsministern försvara en sådan makalös passivitet som den som näringsministern visade prov på?

Anf. 45 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Frågan innehöll en del insinuant påståenden, och jag tycker inte att vi skall föra en diskussion om allvarliga ämnen i det tonläget.

Låt mig säga att näringsministern var där för att träffa företagsledningarna i både Saab i Trollhättan och Volvo i Torslanda för att informera sig om det svåra läget för bilindustrin. Det har han gjort, och jag har i dag fått hans rapport.

Jag kan meddela att jag också kommer att besöka såväl Trollhättan som Torslanda. Det viktiga nu är nämligen att säkerställa överlevnaden för svensk bilindustri på 90-talet. Frågan om bilindustrin är svår av två skäl: Dels

har vi en börda av felaktig ekonomisk politik, med förlorade marknadsandelar och höga kostnader, vilket ger oss krisen i dag, dels har vi en jättelik omstrukturering i hela den europeiska bilindustrin. Där måste vi, för att klara detta, säkerställa konkurrenskraften för vår bilindustri liksom för vår verkstadsindustri i övrigt.

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 46 INGVAR JOHANSSON (s):

Herr talman! Carl Bildt kan naturligtvis som statsminister inte smita undan ansvaret för jobben. Men jag menar att statsministern inte heller kan smita undan ansvaret för att näringsministern möter de arbetslösa med håfulla tillrop om att starta eget. Tror statsministern verkligen att det är så enkelt att starta några tusen nya företag i Trollhättan och Uddevalla?

Kan statsministern inte klart säga ifrån att näringsministern borde visa litet respekt och litet ödmjukhet för dem som drabbas av arbetslöshetens gissel? Jag tycker att det är beklämmande att statsministern försvarar sin näringsministers passivitet.

Anf. 47 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Vad jag möjligtvis finner oförsvarbart i detta sammanhang är okunnigheten hos frågeställaren. Varför har vi kris i svensk bilindustri? Det är därför att vi har haft en felaktig ekonomisk politik. Vi har förlorat marknadsandelar under mycket lång tid. Vi har haft en kostnadsutveckling som har varit oacceptabel. Vi har långsamt eroderat basen för industriell tillverkning i Sverige. Vi har sedan hösten 1989, när den industriella krisen började, förlorat 200 000 jobb. Och vi kommer att förlora fler. Vi förlorar nu mycket i bilindustrin.

När jag varnade för denna utveckling t.ex. i valrörelsen, med bilindustrin som konkret exempel, på möten i Göteborg, Trollhättan och Uddevalla, sade Socialdemokraterna att detta var svartmålning. Det fanns ingen kris. Det fanns inga problem. Alla problem var lösta. Det var grov osanning. Socialdemokraterna visste inte hur svensk industri såg ut. De hade ingen aning om hur de skulle hantera problemen. Nu är det vi som skall städa upp. Det är ett mycket tufft jobb, och det kommer att ta tid. Men det krävs en politik med den inriktning som vi har för att faktiskt klara detta.

Gott statsmannaskick

Anf. 48 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag hade faktiskt tänkt att ställa en fråga om regeringsförklaringen. Men statsministerns svar till Ingvar Johansson gör att jag i stället vill fråga statsministern om huruvida han tycker att det är gott statsmannaskick att kalla den som bekymrar sig om sysselsättningen i ett av de svåraste lägen som vårt land har upplevt för okunnig och att anse det vara ett större bekymmer än tusentals människors arbetslöshet.

Anf. 49 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Nej, jag gör desperata försök att diskutera sakfrågorna. Men när det från frågeställarna bara kommer allmänna invektiv riktade mot t.ex.

statsråd, tycker jag att det finns skäl att påpeka bakgrunden till den industriella kris som Sverige befinner sig i.

Jag tror att detta är viktigt. Vi befinner oss i en industrikris. Vi borde ha tagit tag i den långt tidigare än vad vi har gjort. Bakom oss står ett förlorat 1980-tal när det gäller ansträngningarna att lösa och ta itu med de ekonomiska problemen. Nu får vi ta itu med dem i en mycket tuffare situation, därför att omvärlden ser ut som den gör och därför att vi själva har gjort så många fel. Av den anledningen får vi nu bära bördorna av detta. Det är den realitet som ingen politisk retorik kan befria oss från.

Utfrågning om kärnkraftssäkerhet

Anf. 50 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till miljöminister Olof Johansson. Miljövårdsberedningen, i vilken miljöministern är ordförande, skall ha en hearing om kärnkraftens sårbarhet och säkerhet den 4 december. Det visar sig, om jag är rätt informerad, att inledningstalare och deltagare i den panel som skall vara verksam enbart är kärnkraftsmotståndare och representanter för gamla linje 3. Därför skulle jag vilja ställa följande fråga: På vilket sätt är miljöministern beredd att verka för att denna panel får en sammansättning som tillgodoser berättigade krav på objektivitet?

Anf. 51 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Detta är en sanning med modifikation. Men det är andra gången som jag hör den. Jag skall gärna svara. Göran Ahlström på Sydskraft har påpekat samma sak i ett brev.

Jag tycker att det är helt riktigt att panelen har en kritisk ansats. Det är bara i det fallet som man möjligen kan härleda linje 3-ursprunget. Jag tycker att det är riktigt att man ställer kritiska frågor om kärnkraften i en krissituation. Därför är panelen utvald med sikte på kritiska frågor.

Anf. 52 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Panelen består av bl.a. Peter Steen, Tomas B Johansson, Per Kågeson, Lennart Daléus, Lars Nordström och några till, som naturligtvis inte är särskilt objektiva. Det finns inte något namn på någon person som företräder några andra intressen. Men de kan också ha anledning att ställa frågor vid en sådan hearing utifrån en panel. Jag tycker att detta verkar vara en aning för styrt.

Anf. 53 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Panelens uppgift är inte att dra slutsatser, om Per-Richard Molén tror det. Slutsatserna när det gäller de fortsatta åtgärderna med anledning av utfrågningen dras efteråt av mig och av regeringen. Däremot är det riktigt och viktigt att man från kritisk utgångspunkt belyser vad som har hänt. Bland de personer som Per-Richard Molén räknade upp finns bl.a. f.d. chefen för Statens kärnkraftsinspektion. Det är en utmärkt person.

Anf. 54 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Jag tänkte ställa en fråga till skatteminister Bo Lundgren. Frågan lyder: Tänker skatteministern snabbt och resolut ingripa mot den mycket avancerade skatteplanering som just nu pågår i Sverige? Det lär röra sig om miljarder kronor som undandras beskattning. Man överlåter andelar i handelsbolag till aktiebolag. På detta sätt kan man förvandla högt beskattad förvärvsinkomst till lägre beskattad reavinst.

Kan regeringen tänka sig ett snabbt och resolut ingripande?

Anf. 55 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Ja.

Anf. 56 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Det var ett precist svar. Kan jag också få fråga hur detta ingripande skall ske? Är regeringen beredd att avge någon form av skrivelse som så att säga kan täppa till detta hål omedelbart?

Anf. 57 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag är beredd att inom en inte alltför avlägsen framtid ge vice ordföranden i skatteutskottet svar på den frågan, men inte just nu med tanke på de effekter som skulle kunna uppstå.

Utveckling av miljövänliga fordon

Anf. 58 CHRISTER WINDÉN (nyd):

Herr talman! Jag vill rikta mig explicit till miljöministern. Jag delar hans uppfattning att ett av de viktigaste globala miljöproblemen är ökande utsläpp av växthusgaser. Ett av de största bidragen till detta ger trafiken.

Jag tror att ett mycket bra sätt att väldigt snabbt kunna minska trafikens bidrag i detta avseende, utan att minska trafikens volym, är en medveten satsning på alternativa motorer, t.ex. vätgasmotorer och elbilar. Det finns fungerande sådana i dag, men uppmuntran behövs i form av olika åtgärder, t.ex. skattelindring eller liknande.

Nu vill jag fråga miljöministern om han är beredd att medverka till främjande av utveckling och framtagning av sådana framdrivningssystem i landet. Om svaret är ja, på vilket sätt kan då miljöministern tänka sig att medverka?

Anf. 59 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Självklart är svaret ja. Jag kan säga det utan några reservationer, eftersom det dessutom finns pengar avsatta för ändamålet, bl.a. som en följd av energiöverenskommelsen.

Det finns två metoder som man kan använda, kort uttryckt. Den ena är miljöklassning av fordon, och den andra är miljöklassning av bränslen. Vi använder bådadera och kommer att använda bådadera i allt större utsträckning. Det förslag som ligger på riksdagens bord om ökad differentiering inom bensinbeskattningen är ett exempel på just detta.

*Muntliga frågor till
regeringen*

Skatteutjämning mellan kommunerna

Anf. 60 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag har en fråga till finansministern. Om man ser på Kommunförbundets sammanställning av boksluten för kommunerna 1991, ser man mycket stora skillnader i villkoren. I Danderyd betalade varje skattebetalare 17 kronor för sysselsättningen, i Hällefors betalade man över 1 800 kronor.

Har den här och liknande uppgifter fått finansministern att ompröva sin inställning att de rikaste kommunerna inte skall behöva bidra till besparingen på 7,5 miljarder?

Anf. 61 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Frågan om fördelningen mellan kommunerna sköts i huvudsak via det nya skatteutjämningssystemet. Där finns betydande omfördelningar som just är ägnade att motverka en skillnad i skattesatser och andra skillnader mellan kommunerna.

Just precis den skillnad i betalning eller i kostnader som frågeställaren tar upp är bara en del av de skillnader som finns. För att få en helhetsbild bör man titta på det sammanlagda utfallet. Då finns det fortfarande mycket stora skillnader. Det beror på att det nya skatteutjämningssystemet ännu inte har nått sin fulla funktion. Det kommer att ske under de närmaste åren, och då är det min förhoppning att det skall ske en betydande utjämning av utdebitering och kostnader i de olika kommunerna.

Anf. 62 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag kanske får upplysa finansministern om att just frågan om sysselsättningen och arbetslösheten inte finns med i det nya omfördelnings-systemet, trots att Socialdemokraterna krävde det och trots att den är en av de faktorer som skiljer allra mest mellan kommunerna.

Jag vill också upplysa finansministern om att Danderyd inte deltar i det nuvarande skatteutjämningssystemet. Jag frågar finansministern än en gång: Kommer de rikaste kommunerna att få vara med och betala?

Anf. 63 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Skatteutjämningssystemet har ett steg nummer två, som det kanske kunde vara angeläget att även riksdagens frågeställare var medveten om. I den strukturindexutredning som är tillsatt ingår alla de faktorer som har nämnts i olika sammanhang, bl.a. sysselsättningen, arbetslösheten och andra inslag i olika kostnadselement. Avsikten är att den utredningen skall lägga fram förslag som skall leda till en kompletterande och förbättrande utjämning mellan de olika systemen.

Vad gäller frågan om alla kommuners bidrag till indragningar och regleringar mellan stat och kommun ligger det förslag på riksdagens bord nu som innebär att man gör sådana justeringar med hjälp av ett antal kronor per invånare, dvs. det berör alla kommuner.

Anf. 64 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Jag har en fråga till skatteministern. Den gäller den ekonomiska krisen och de kreditrestriktioner som är en följd av denna.

Det är stora problem, speciellt för de små företagen, med riskkapital och överlevnadskapital. Dessutom har vi en skattediskriminering av företagsformerna enskild firma och handelsbolag som missgynnar speciellt småföretag och nybildning.

Avsikten var att i en proposition rätta till detta. Den propositionen blev uppskjuten på obestämd tid genom krisuppgörelsen. Jag skulle vilja fråga skatteministern vad han och regeringen avser att vidta för åtgärder för att snart och snabbt rätta till detta.

Anf. 65 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag håller med om att kreditförsörjningen utgör ett problem. Det är i och för sig rätt naturligt att man i en finansiell kris, som den Sverige upplever i dag, får en tendens till restriktivitet som kan bli överdriven. När nu staten har gått in med det generella åtagande som man gör enligt den promemoria som vi har presenterat, och som har stöd också av socialdemokrater, finns det anledning, vilket jag vid flera tillfällen har betonat, för banksystemet att också ta sitt ansvar och se till att kreditförsörjningen faktiskt kommer att fungera.

På skattesidan är det djupt olyckligt att vi fick denna förskjutning av småföretagens skattereform. Min ambition är att lägga fram förslag så att de förändringar som redan är aviserade kommer att träda i kraft den 1 januari 1994. För att i någon mån kunna genomföra förbättringar som underlättar likviditetsförsörjningen kommer vi att lägga fram förslag senare i dag.

Lokalisering av Nordiska rådets kansli

Anf. 66 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern angående det nya kansliet för Nordiska rådet. Vi fick en information häromveckan i riksdagen om de överläggningar som har pågått mellan statsministrarna i Norden. Bl.a. kom frågan upp om det samlokaliserade kansliet.

På en fråga om statsministern var villig att driva frågan att kansliet förläggs till Sverige svarade han att Stockholm låg väldigt centralt till. Jag skulle vilja påstå att Göteborg i det här sammanhanget ligger betydligt mer centralt än Stockholm. Därför skulle jag vilja att regeringen, och statsministern i synnerhet, driver frågan att detta kansli förläggs till Göteborg. Är statsministern beredd att medverka till det?

Anf. 67 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Det är jag tyvärr inte, av den enkla anledningen att det handlar om en sammanläggning av två kanslier – Nordiska ministerrådets kansli, som ligger i Köpenhamn, och Nordiska rådets presidiesekretariats kansli, som ligger i Stockholm. Det diskuteras nu modaliteter och former för denna,

kan man tycka, relativt enkla sammanläggning. Men den är inte alls så enkel som man i förstone kan tro. Det är naturligt att diskussionen i första hand handlar om de bägge alternativen Stockholm och Köpenhamn. Jag tror inte att det är realistiskt att i detta läge föra in ett andra, tredje eller ytterligare alternativ i den diskussionen.

Kommunernas ekonomi

Anf. 68 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill fortsätta med ett par frågor till finansministern om kommunernas ekonomi. Det ser allt sämre ut. Inger Lundberg har redan varit inne på det. Jag undrar om finansministern har några funderingar på att lägga tillbaka en del av de indragna statsbidragen på 7,5 miljarder kronor till kommunerna för att i någon mån förbättra ekonomin och förbättra möjligheterna att ha kvar kvinnor som arbetskraft.

Den andra frågan är: Finns det planer på att omvärdera det kommunala skattestoppet för att undvika det som händer i min hemstad Stockholm, där man i dag tänker dra in mellanstadieverksamhet för barn och ungdomar i de allra flesta förorter och i delar av Stockholms stad?

Anf. 69 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! På den första frågan som Eva Zetterberg ställde, om att ta tillbaka den föreslagna minskningen av statsbidragen på 7,5 miljarder, vill jag svara att det inte finns några planer från regeringens sida att ändra på detta. Jag noterar i dag att det inte heller från socialdemokratiskt håll framställs sådana krav.

Skattestoppet, jag förmodar att Eva Zetterberg syftar på 1994, är en fråga som regeringen ännu inte har tagit ställning till. Det beslut som riksdagens kammare har fattat gäller fortsatt skattestopp för 1993. Det skall naturligtvis inte ändras.

Framtidsminister

Anf. 70 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag skulle vilja fråga statsministern vem det är i regeringen som har uppgiften att vara framtidsminister.

Bakgrunden till min fråga är denna. Vissa industriledare, en mängd ekonomer och nästan hela kopplet av ekonomijournalister i radio, TV och press tycks vara på jakt efter att finna den stora depressionen. Man upplever det som att de nästan tävlar om att vara först med att finna denna depression. Det är fruktansvärt deprimerande för hela vårt folk och hela västvärlden. Därför efterlyser jag en framtidsminister, som skulle kunna samla tänkare, framtidsforskare, kulturarbetare och andra för att försöka vända pessimismen till optimism och framtidstro, för att vända nedgången till en uppgång.

Vi har unika förutsättningar, och det vet vi själva. Om vi inte visste det, fick vi besked om det i Financial Times Sverigebilaga i går. Därför, herr statsminister: Var är framtidsministern?

Herr talman! Framtidsministrar hoppas jag att vi alla är inom regeringen, och framtidsledamöter hoppas jag att alla är inom riksdagen. Vi har alla uppgiften att ge perspektiv, visioner och möjligheterna till framtid. I en något mera byråkratisk bemärkelse kan jag meddela att den enda myndighet som sorterar under statsrådsberedningen är Institutet för framtidsstudier, som det numera heter. Om detta har kommit med något verksamt bidrag i denna fråga vet jag inte.

*Muntliga frågor till
regeringen*

Får jag sedan säga till Karl-Erik Svartberg att jag delar den i grunden mycket optimistiska synen på Sveriges framtid också som industriland. Det har jag givit uttryck för bl.a. i de regeringsförklaringar som jag avgett två år i rad. Jag tror att vi går igenom en mycket svår omställningsperiod. Det vet alla. Det är produkten av misstag för vilka det politiska ansvaret är litet spritt under nästan två decennier, och detta i en internationell ekonomisk miljö som är mycket besvärlig. Men klarar vi denna omställning – det finns ingen anledning att tro att vi inte skulle göra det – tror jag att Sverige har möjligheter att från mitten av 90-talet vara ett av de europeiska länder som har den bästa tillväxten och därmed de bästa förutsättningarna för full sysselsättning och de bästa förutsättningarna för att klara välfärdsmålen. Vi kanske kan ha litet olika uppfattningar om hur vi exakt skall klara av dem, men vi återskapar i alla fall den ekonomiska basen för vår välfärd.

Financial Times Sverigebilaga i går, som jag också läst, knyter också dessa optimistiska framtidsperspektiv för Sverige just till den ekonomiska politik som vi för. Det är faktiskt, med ett litet slitet men icke desto mindre korrekt uttryck, den enda vägen för att vi skall kunna återerövra framtidstron.

Förhandlingarna om inträde i EG

Anf. 72 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsministern. Det gäller de uttalanden som statsministern gjort efter möten med de nordiska statsministrarna om parallellitet i förhandlingarna inför EG-medlemskapet. Den ena frågan är om statsministern ser ett värde i att en viss parallellitet också kommer att omfatta andra EFTA-länder, i första hand Österrike och Schweiz som också har ansökt om medlemskap i Gemenskapen.

Den andra frågan gäller tidpunkten då dessa förhandlingar skall vara avslutade. Ser statsministern ett egenvärde i att förhandlingarna avslutas vid samma tillfälle, eller kan man på den punkten tänka sig att förhandlingarna avslutas för vart och ett av länderna när de realite är avslutade, så att de länder som har större problem kan fortsätta att förhandla litet längre och de länder som har mindre att förhandla om kan bli färdiga tidigare?

Anf. 73 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Svaret på den senare frågan är entydigt ja. Det är vår strävan att vi för svensk del skall kunna avsluta förhandlingarna relativt tidigt. Mot bakgrund av de problem som vi har att lösa i förhandlingarna tror vi att vi skall klara av detta inom en ganska begränsad tid.

Sedan finns det ett värde när det gäller parallelliteten i förhandlingarna

framför allt med de andra nordiska länderna. Av mer tekniska skäl blir det självfallet en parallellitet framför allt med Österrike och kanske också med Schweiz. Men i det nordiska sammanhanget har vi vissa gemensamma intressen, inte minst då det gäller att skapa förståelse för de speciella klimatförhållanden och naturförhållanden som vissa delar av vårt land har och som ställer krav på politiken som är litet annorlunda än kraven på politiken i det kontinentala Europa eller i Sydeuropa.

Kort om avslutandet av förhandlingarna: I kommunikén från Lissabonmötet i slutet av juni med EG:s stats- och regeringschefer sägs att parallellitet i förhandlingarna gäller, men varje förhandling skall skötas från dess egna förutsättningar. I detta ligger också från EG:s sida en öppning för att man kan tänka sig avslutande vid olika tidpunkter.

Ekonomisk brottslighet

Anf. 74 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! Traditionellt brukar, herr statsminister, debatten om brottslighet och kriminalitet mellan Moderaterna och mitt eget parti handla om att Moderaterna prioriterar satsningar mot våldsbrott, egendomsbrott och narkotikabrott, medan mitt parti brukar förorda ökade insatser mot den ekonomiska brottsligheten.

Nu borde det, herr statsminister, vara dags att kliva upp ur dessa skyttegravar, när vi ser hur de olika grenarna av kriminalitet alltmer växer ihop, hur skattebrott, konkursbrott och andra former av ekonomisk brottslighet växer ihop med narkotika-, vålds- och egendomsbrottslighet, inte minst om man skall tro vad man hör på radio och läser i tidningarna. I ett par av de banker som statsministern närmast är att betrakta som en lycklig ägare till kan vi se tydliga tendenser till sådan sammanblandning.

Min fråga till statsministern är alltså om ni är beredda att lämna den, som jag ser det, något pubertala, nyliberala uppfattningen att allt som marknaden gör är rätt och därmed beträda en annan väg, en mer moralisk och värdekonserverativ väg, samt därmed vara beredd att bekämpa olika former av kriminalitet med all kraft.

Anf. 75 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Låt mig först korrigera Widar Andersson på en punkt. Jag är inte och regeringen är inte lycklig ägare till någon bank. Vi är olyckliga ägare till alltför många banker. Det bereder oss en del bekymmer, som också kommer att återspeglas i kammarens arbete vad det lider.

Låt mig i sakfrågan komplettera Widar Anderssons beskrivning. Jag håller med om allt, men jag vill göra ett tillägg. Brottsligheten växer samman och den växer över nationsgränserna. Vi ser en internationellt förankrad och förgrenad brottslighet operera finansiellt med narkotika, med människosmuggling och med anknytning också till den konstiga värld som är förknippad med internationell terrorism. Det ställer enligt min mening krav på internationell och europeisk samverkan i brottsbekämpningen. Detta bara som ett tillägg till Widar Anderssons beskrivning.

Vad gäller Widar Anderssons fråga tror jag inte att det råder något tvivel

om att jag och det parti som jag företräder alltid har stått för en mycket moralistisk syn – jag använder gärna det uttrycket – när det gäller lag, rätt och ordning. Vi har alltid sagt att det måste vara lag och ordning i ett samhälle för att detta samhälle skall vara ett anständigt samhälle. Det gäller ingripanden mot minsta väskryckare eller mot största skattebrottsling. Moraliskt är det ingen skillnad. Däremot har vi haft problem ibland när det i samhällsdebatten har funnits en tendens till att bagatellisera brottslighet av den ena eller den andra arten. Widar Andersson och jag har på den punkten ofta haft en ganska gemensam syn.

Jag tror att vi behöver, icke minst i dessa tider, en ökad moralism – gärna detta uttryck – i synen på lag, rätt och ordning i ett samhälle. Vi behöver mer av detta. Sedan behöver vi också värna om polisens resurser, men det är en senare fråga.

Anf. 76 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag är glad för denna samsyn, som manifesterats i många andra frågor, men här är det litet speciellt. Kan vi ha samma syn då det gäller manschettbrottsligheten, där den klarare definierade ekonomiska brottsligheten har de samband som statsministern nämnde och som kräver speciella åtgärder från vårt samhälle? Jag och väldigt många medborgare i Sverige känner en djup oro över att alltmer i vårt land börjar likna Vilda Västern.

Anf. 77 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! För närvarande är jag litet mer bekymrad för Vilda Östern och dess effekter på Sverige än för Vilda Västern. Men det gäller ju också de internationella förgreningarna.

Det är litet besvärande att Widar Andersson och jag alltid skall vara så sams, men vi får väl bägge leva med det. Jag håller med honom, och jag kan berätta att regeringen så sent som för någon timme sedan diskuterade problemet att skattemyndigheterna har svårigheter att överlämna en del av de avancerade skattebrotten till polismyndigheterna, eftersom det inte finns personella resurser som kan ta tag i detta. Det kan handla om kvalificerade specialister som polisen behöver eller relativt enkla ärenden som rättsväsendet måste klara av, för att vi också på detta område skall kunna säkerställa den lag, rätt och ordning som måste utmärka ett civiliserat samhälle.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Aktuell debatt: Kärnkraftens säkerhetsproblem och den framtida energiförsörjningen

Anf. 78 ANDRE VICE TALMANNEN:

För debatten gäller reglerna om aktuell debatt. Dessa har fastställts av talmannen efter samråd med de vice talmännen och partigruppernas företrädare i talmanskonferensen. Reglerna har därefter delats ut till ledamöterna.

De fastställda reglerna är att betrakta som rekommendationer. Ytterst gäller reglerna i riksdagsordningen.

En förutsättning för att kunna genomföra försök med debatter av aktuellt slag är att ledamöterna respekterar de beslut som fattats i samråd med deras gruppföreträdare.

I dagens debatt företrädde regeringen av miljöminister Olof Johansson (c). Vänsterpartiet, som har påkallat debatten, företrädde av Rolf L Nilson. Från övriga partigrupper har anmälts, för Socialdemokraterna Göran Persson och för Ny demokrati Christer Windén.

Härutöver har Annika Åhnberg (-) anmält att hon vill delta i debatten.

Anf. 79 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Jag har tidigare deltagit i ett antal debatter om kärnkraften och även begärt särskild debatt när det har inträffat allvarliga situationer. Då har det handlat om sådant som har hänt i vår omvärld. Det har gällt östeuropeiska kärnkraftverk. Greifswald, Ignalina och Sosnovyj Bor har varit uppe i debatten. Flera av mina meddebattörer har då med enfaset hävdade att den svenska kärnkraften är världens säkraste. De har sagt att i princip kan olyckor inte inträffa här.

Den 28 juli 1992 krossades en myt. Det är myten om den säkra svenska kärnkraften. Gudskelov inträffade ingen olycka. Det blev bara ett tillbud. Men effekten av detta är att i dag, den 12 november, står fem av världens säkraste kärnkraftverk avställda på grund av allvarliga brister i säkerhetssystemet. Kärnkraftsledningen i Barsebäck har begärt starttillstånd, men fått avslag av Kärnkraftsinspektionen.

Herr talman! Jag har begärt den här debatten för att få höra regeringens syn på det inträffade och vilka slutsatser man drar av detta när det gäller säkerheten. Jag vill särskilt betona att det är regeringens synpunkter som jag tycker är intressanta. Jag tror att jag vet vad Olof Johansson tycker personligen.

Jag vill självfallet också höra regeringens syn på hur Sveriges energiförsörjning skall klaras i framtiden i ljuset av det inträffade.

Herr talman! Enligt min uppfattning kan den 17 september – det var då man ställde av kärnkraftverken – bli den verkliga startpunkten för avvecklingen av svensk kärnkraft. Den kan ännu ske under ordnade former. Om inte detta sker finns risken att vi nästa gång tvingas handla och avveckla i panik. Jag tror inte att det finns någon som vill uppleva detta.

Anf. 80 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Som redan nämnts inträffade den 28 juli 1992 en händelse i Barsebäckswerkets reaktor 2 som senare ledde till att denna och fyra andra kärnreaktorer av liknande konstruktion fick sina driftstillstånd indragna i avvaktan på en översyn av de nödkylsystem som behövs i vissa haverisituationer. Mot bakgrund av den händelsen har Vänsterpartiet genom Rolf L Nilson och Bertil Måbrink begärt att en särskild debatt skall anordnas.

I Sverige är det Statens Kärnkraftsinspektion, SKI, som utövar tillsyn enligt den av riksdagen beslutade kärntekniklagen. Endast av exceptionella skäl och i vissa speciella fall kan regeringen överta SKI:s beslutanderätt. Dessa fall har utvecklats i kärntekniklagen. Vidare handhar Statens Strålskyddsins-

stitut, SSI, frågor om utsläpp från kärnkraftverk samt sköter analys och egen mätning inom ramen för sitt ansvar.

En analys görs nu av SKI där fortsatt drift av reaktorerna inte medges förrän de berörda säkerhetssystemen återställts till en nivå likvärdig med den som förutsatts i de säkerhetsredovisningar som låg till grund för regeringens tillstånd. Det ankommer på SKI:s experter att göra den bedömningen.

Inom SKI har vidare initierats en oberoende översyn av det egna agerandet under händelseutvecklingen från den 28 juli. Det är en åtgärd som har regeringens fulla stöd.

I den säkerhetsredovisning som ligger till grund för drifttillståndet hade förutsetts att ånga under högt tryck från den fallerande säkerhetsventilen skulle riva ner isolering – mineralull – som finns på rörledningar i inneslutningen. Säkerhetsredovisningen förutsåg också att lossliten mineralull skulle kunna hamna i den vattenbassäng som finns under reaktorn och varifrån vatten tas för nödkylning, liksom att mineralullen kunde täppa till de silar som man tar vattnet genom. Silarna skall därför kunna rensas genom att man spolat vattnet baklänges.

Det man inte hade räknat med var att silarna skulle behöva rensas efter så kort tid som händelsen i Barsebäck tydde på; efter en dryg timme mot förväntade tio timmar.

Senare analyser av händelsen i Barsebäck visade att det på goda grunder kunde ifrågasättas om tidskraven kunde uppfyllas vid ett större rörbrott. Under alla förhållanden blev sannolikheten för tekniska och mänskliga fel alltför stor med de tidigare systemen och procedurerna för backspolning. Då detta stod klart stoppades alla reaktorer som har liknande konstruktion som den i Barsebäck.

Till en början drogs inte de långtgående slutsatser av händelsen den 28 juli som senare ledde till att reaktorerna stoppades. Händelsen analyserades emellertid noga med hänsyn till de nya erfarenheter som kunde dras av händelseförloppet och operatörernas agerande i förhållande till berörda instruktioner. Personal från SKI följde därvid utvecklingen på plats i Barsebäck. Att silarna sattes igen tidigare än förväntat uppfattades vara en varningssignal som krävde utredningar.

SKI beslöt på grundval av den redovisning som förelåg från Barsebäckverket den 31 juli att reaktorn kunde återstartas i avvaktan på den mer uttömmande redovisning som begärdes till den 31 augusti. Denna förutsattes bl.a. ta upp frågorna kring det oväntat tidiga behovet att backspola silarna.

Till grund för beslutet att medge återstart av reaktorn låg bedömningen att inget i den första översiktliga analysen av händelsen pekade på sådana brister i säkerheten som krävde att reaktorn ställdes av under tiden fram till den 31 augusti, då redovisning skulle föreligga.

Denna bedömning byggde på att de automatiska säkerhetsfunktionerna fungerat som föreskrivet under de första 30 minuterna av händelseförloppet. Den s.k. 30-minutersregeln vad gäller mer omfattande operatörsingrepp, såsom backspolning, bedömdes sålunda vid denna tidpunkt vara uppfylld att döma av de direkta erfarenheterna vid händelsen.

Den byggde vidare på att ingenting i kontrollrumspersonalens hantering

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

*Aktuell debatt:
Kärnkraftens
säkerhetsproblem
och den framtida
energiförsörjningen*

*Aktuell debatt:
Kärnkraftens
säkerhetsproblem
och den framtida
energiförsörjningen*

av händelseförloppet tydde på väsentliga brister i störningsinstruktioner eller utbildning samt att system och rutiner fanns för backspolning i senare delar av ett händelseförlopp.

I de preliminära rapporter jag erhållit från SKI riktas kritik mot Barsebäcksverkets ansvariga. Det gäller rapporteringen om händelsen den 28 juli dels inom verket, dels till SKI. Jag har för egen del samma kritiska bedömning.

Enligt min uppfattning är det av största vikt att klarhet skapas om såväl händelseutvecklingen som säkerhetsläget nu och framöver för berörda reaktorer. Delvis har detta skett genom preliminära rapporter. För att belysa dessa frågor ytterligare har Miljödepartementet inbjudit till en offentlig hearing den 4 december. Det finns numera en kallelse till riksdagens samtliga ledamöter i facken.

Jag kan vidare nämna att jag vid Nordiska rådets session i Århus tidigare i veckan inbjöd övriga nordiska länder till hearingen. Såväl SKI:s som SSI:s roll kommer att granskas. Den svenska energiförsörjningen bör bygga på energikällor som inte har den egenskapen att en inträffad händelse kan försätta landet i akut elenergibrist.

Till grund för regeringens ställningstaganden i energipolitiken ligger folkomröstningens resultat från den 23 mars 1980. En majoritet i riksdagen har förklarat sig respektera resultatet. Enligt min uppfattning kan riksdag eller regering inte frångå folkomröstningsbeskedet utan en ny folkomröstning.

Hur kärnkraftsavvecklingen skall hanteras framgår av den överenskommelse om energipolitiken som träffades mellan Centern, Folkpartiet och Socialdemokraterna i januari 1991. Genom att den nuvarande regeringen i regeringsförklaringen bekräftat energiöverenskommelsen har den numera stöd av fem partier i riksdagen.

I energiöverenskommelsen konstateras att "frågan om när avvecklingen av kärnkraften kan inledas och i vilken takt den kan ske, vid sidan av säkerhetskraven görs med årlig avstämning av resultaten av hushållningen med el, tillförsel av el från miljöacceptabel kraftproduktion och möjligheten att bibehålla internationellt konkurrenskraftiga priser".

Slutligen kan konstateras att kärnkraften, liksom kärnbränslecykelns olika led, på grund av de risker som är förknippade med denna energikälla, ställer alldeles speciella krav på säkerheten. Dessa krav får inte efterges. Ansvar för säkerheten faller på reaktorinnehavarna, på alla som har befattning med hanteringen av klyvbart material, på berörda kontrollmyndigheter samt till sist på riksdag och regering inom ramen för demokratiskt fattade beslut.

Anf. 81 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Miljöministern gav en utförlig redovisning av vad som hade skett vid olyckstillbudet vid Barsebäcksverket. Det var en mycket formell och precis redogörelse för de faktiska omständigheterna. Det inträffade har förutom det tekniska förloppet både en politisk och en psykologisk betydelse. Det är händelser som påverkar myten om världens säkraste kärnkraft, som jag sade i min inledning. Den krossades med detta. Vi konstaterade att

världens säkraste kärnkraft var inte säkrare än så här. Den var behäftad med stora säkerhetsbrister.

Det är också händelser som påverkar trovärdigheten hos den svenska energiförsörjningen och landets förmåga att på ett säkert och uthålligt sätt försörja industri och medborgare med främst el.

Det som hände var att man räknat med tidsmarginaler på bortåt tio timmar för att kunna hantera svåra tillbud i reaktorer. Den tidsmarginalen har krympt allteftersom nya uppgifter har kommit till. Den har kommit ner till en timmes tid. Man har talat om tjugo minuter. Vad jag förstår är de senaste uppgifterna för hur lång tid som finns för att operatörerna skall kunna vidta nödvändiga åtgärder tio minuter.

Det innebär en helt ny situation för dem som agerar i manöverrummen och för operatörerna. Det innebär ökad stress och ökad risk för felhandlingar. Det innebär risk för att tillfälligheter kan spela in och dessutom få förödande konsekvenser.

Det har avslöjats allvarliga brister i rutinerna vid Barsebäcksverket. Det gäller, som Olof Johansson nämnde, rapporteringen om olyckstillbudet – både internt och till allmänheten. Det gäller utbildning av personal och dess förmåga att hantera liknande händelser. Det gäller bevarande av datauppgifter om olycksförloppet. Det misstänks att verksledningen medvetet har undanhållit uppgifter om tillbudet och dess svårighetsgrad för allmänheten och för SKI.

Kritik har riktats mot Kärnkraftsinspektionen, som skall sköta övervakningen av det hela, för att man reagerade så sent. Först den 17 september, drygt en och en halv månad efter tillbudet, beslöt man att stoppa Barsebäcksverket. Det gällde också de två reaktorerna i Oskarshamn och en reaktor i Ringhals. Som vi alla vet står de fem reaktorerna stängda i dag.

Det framkom vissa problem med säkerheten vid tillbudet. Det är rimligt att anta att de konstruktionsfel som finns och som ligger bakom stoppet inte är det enda allvarliga fel som man kan räkna med i de svenska kärnkraftverken. Sådant som åldersfenomen, materialutmattning och sprickor vid röranlutningar har uppmärksamats tidigare.

Det saknas erfarenhet av hur gamla kärnkraftverk beter sig. Det finns få gamla kärnkraftverk, och det finns alltså ingen erfarenhetspool att ösa ur. Det finns inte möjlighet att lära sig av andras misstag.

Det har funnits många som tidigare har trott på de svenska kärnkraftsoperatörernas ofelbarhet. Jag tror att de måste tänka om helt och hållet. Alla kan handla fel. Villrådighet, ja t.o.m. panik, kan uppstå när tidsmarginalen är kort och mycket står på spel.

Det är mycket stora ekonomiska värden som står på spel. Tidigare har de allra flesta resonerat på det sättet, åtminstone här i Sverige, att i alla situationer skall säkerheten gå före. Ekonomiska hänsynstaganden får komma i andra hand med lägre prioriteringsgrad. Detta har ifrågasatts av många ansvarsfulla debattörer.

Det faktum att man vid Barsebäck snabbt ville få i gång reaktorerna tror jag är ett exempel på att det kostar mycket att ha reaktorerna avstängda. Nu blev det ett nej, och det tror jag är bra. Man frestas att pröva, och man har en brådska att återstarta därför att man vill rädda ekonomiska värden. Det

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

*Aktuell debatt:
Kärnkraftens
säkerhetsproblem
och den framtida
energiförsörjningen*

får inte vara så att ekonomiska värden innebär att man spelar hasard med säkerheten.

Det har ställts krav på att man skall tillsätta en haverikommission. Jag tror att det är viktigt att en sådan tillsätts och att det görs en riktig utredning, enligt samma modell som används vid flygplansolyckor och liknande, som kan belysa vad som verkligen skedde.

Men jag vill gå längre. Jag tycker att man skall låta Barsebäcksverket stå stilla. Det har ju visat sig att det inte behövs för elförsörjningen. Låt den 17 september 1992 bli startdatum för kärnkraftsavvecklingen!

Anf. 82 GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det finns egentligen två anledningar till den här debatten. Dels det som har inträffat i Barsebäck, och som aktualiserar säkerhetsfrågorna, dels med anledning därav diskussionen om energiförsörjningen på längre sikt, där kärnkraften hittills har spelat en stor och central roll.

När det gäller energipolitiken på längre sikt tycker jag att miljöministern i dag skall passa på att redovisa sin syn på det som har ventilerats i debatten den senaste tiden och som Rolf L Nilson tagit upp här. Det gäller påståendet om ett elöverskott som ger utrymme för att börja avveckla kärnkraften i dag. Vad är miljöministerns uppfattning om det påståendet?

Det är bra att miljöministern underströk i sitt tal den enighet som råder i riksdagen om energipolitiken. Vi träffade från socialdemokraternas sida en överenskommelse med mittenpartierna. Nu har Olof Johansson och hans kolleger i mitten lyckats få med sig moderater och kds:are på den linjen. Det är vi tacksamma för. Det borgar för att det kan bli en framgångsrik utfasning av kärnkraften så som de som deltog i folkomröstningen tänkte sig skulle ske.

I anslutning därtill finns en annan fråga som också är viktig. Olof Johansson återkommer till riksdagen i den frågan i anslutning till att budgetpropositionen läggs fram i januari. Det gäller en redovisning av hur det går med det arbete som det drogs upp riktlinjer för i flerpartiöverenskommelsen. Men det vore intressant att, trots att vi får det beskedet i januari, redan i dag när vi diskuterar energipolitiken få höra miljöministerns bedömning av hur arbetet nu bedrivs i landet med att utveckla alternativa energislag. Framför allt vill vi höra hur utvecklingen av biobränsle och biobränslebaserad energiproduktion just nu ter sig. Det sista är viktigt, eftersom det ingår som ett centralt inslag i Olof Johanssons partikamrats strategi på det jordbrukspolitiska området. Det vore bra om vi fick svar från miljöministern dels på frågan om elöverskottet, dels på frågan om hur det går med utvecklingen av alternativen. Centern har ju chansen att driva dessa frågor i regeringen.

Det var bra att Olof Johansson gav en så utförlig redovisning av vad som har hänt i anslutning till tillbudet i Barsebäck. Det är bra att det finns inläst till riksdagens protokoll, och det är också bra att Olof Johansson så tydligt understryker inspektionens roll och självständiga ställning i detta sammanhang. Det är oerhört viktigt att vi är noga med att understryka myndighetens integritet och oavvisliga plikt att följa lagstiftning och göra självständiga bedömningar utan några sidoblickar på den partipolitiska debatten.

Även om vi nu har bestämt oss för att avveckla kärnkraften, har vi framför

oss åtskilliga år då dessa kärnkraftverk kommer att bidra till den svenska elproduktionen. De åldras – precis som Rolf L Nilson sade. Åldringsprocessen i dessa verk kommer att resultera i att nya tekniska problem uppstår. De tekniska problemen kommer att kräva allt större ekonomiska insatser. Det kommer självklart att finnas en naturlig spänning mellan dem som producerar elen och dem som har att hävda säkerhetskrav. Finns det då inte en inspektion som är självständig och som med kraft hävdar säkerhetskraven, kan det framöver uppstå en oerhört svårhanterlig situation.

Just mot bakgrund av att vi nu har framför oss en period då det kan framkomma andra tekniska ofullkomligheter som drabbar verken på grund av ålder, är det oerhört viktigt att det finns en kärnkraftsinspektion som icke tummar på eller kompromissar med säkerhetskraven – och som myndighet har att leva upp till den rollen.

Jag tycker att det är bra att miljöministern har kallat till en hearing. Det gör ingenting att hearingen kommer efter det beslutstillfälle då Kärnkraftsinspektionen har att ta ställning till vad som skall göras med exempelvis Barsebäck. Den hearingen rör sig på en annan nivå. Däremot vore det intressant att få veta om miljöministern i det sammanhanget kommer att vidga diskussionen och titta litet bakåt. Har det inträffat saker och ting tidigare vid svenska kärnkraftverk som har gått oss förbi?

Nu skall det göras en oberoende granskning av Kärnkraftsinspektionen, och det tycker jag är bra. Det är också en sådan sak som måste göras med tanke på debatten. Men kommer det från politisk nivå att initieras ett uppdrag som är av det slaget att man också tittar bakåt? Det är obehagligt med en pressdebatt där det kommer fram påståenden, som inte har avvisats, om att ledningen för verket har undanhållit uppgifter om driftstörningar och säkerhetsincidenter. Kommer man att se bakåt på vad som har hänt? Det skulle vara värdefullt att få frågeställningen belyst här i dag.

Anf. 83 CHRISTER WINDÉN (nyd):

Herr talman! Jag är övertygad om att både miljöministern, Göran Persson, Annika Åhnberg och Rolf Nilson känner till de siffror som behövs för att kunna bedöma hur mycket kärnkraften betyder för landet när det gäller elförsörjningen. Men jag tänker inte gå in på dessa siffror.

Däremot vill jag ta tillfället i akt att framföra några synpunkter på varför vi nydemokrater är positiva till kärnkraften. Jag tänker se på detta ur tre aspekter.

Först och främst: Finns det några egentliga alternativ? Vidare tänker jag diskutera kapitalförstöringen vid avveckling. Sist tänker jag beröra den negativa attityden.

Som vi nydemokrater ser det finns det bara två realistiska alternativ för elproduktion som inte bidrar till ytterligare utsläpp av växthusgaser, nämligen kärnkraft och vattenkraft. Vattenkraften kan möjligen bidra ytterligare med hjälp av effektivisering av befintliga verk. Vi förespråkar däremot inte vidare utbyggnad av de älvar som finns i landet.

Om det funnes något ekonomiskt försvarbart alternativ till kärnkraftverk skulle problemet se annorlunda ut. Hittills har inget sådant presenterats som kan anses trovärdigt. Man nämner ofta vindkraftverk. Men enligt vår me-

ning kan de endast marginellt bidra till energiförsörjningen. Däremot kan möjligen biobränsle på sikt få en ökad betydelse.

Det är även viktigt att hålla i minnet att kärnkraften bidrar i mycket liten utsträckning till nedsmutsning vid normal drift, medan fossila bränslen alltid släpper ut stora mängder koldioxid. De avfallsprodukter som uppstår vid kärnkraftverk anser vi kan behandlas och förvaras på betryggande sätt.

En avveckling av kärnkraften år 2010 eller tidigare skulle betyda en fruktansvärd kapitalförstörelse. Det innebär att den tänkta drifttiden förkortas från 40 till 25 år. Enligt vår mening borde man tänka tvärtom. Med vissa ombyggnadsarbeten skulle drifttiden i stället kunna förlängas ytterligare.

Professor Bo Södersten uttrycker det så här i sin bok *Framtid med Kärnkraft*: "Det samlade värdet av kärnkraftverken när de stängs vid 25 års ålder är 180 miljarder kronor som vi då kastar bort. Om realräntan är 6%, ger ett sådant kapital en bestående avkastning på 11 miljarder per år, vilket är ett belopp som skulle räcka för att finansiera hela statens utgifter för barnomsorg eller statens totala kostnader för rättsskipning och samhällsskydd."

Kärnkraft erbjuder den billigaste elenergin näst vattenkraft. Billig el har varit och är fortfarande en viktig faktor för den tyngre industrins verksamhet. Just detta har starkt bidragit till vårt lands välbefinnande. Det vore enligt vår mening huvudlöst att medvetet dra undan mattan för den industri som skänker detta välbefinnande till oss.

Herr talman! Vad som oroar mig när det gäller attityden är den njugga inställningen till att över huvud taget tänka kärnkraft i positiva termer. Det finns ju t.o.m. en lagbestämmelse, Lagen om kärnteknisk verksamhet, 6 §, som förbjuder all verksamhet som kan syfta till uppförande av en kärnreaktor i landet.

Jag är övertygad om att denna attityd har stor betydelse för verksamheten både i kärnkraftverken och hos producenterna av kärnkraftverk, t.ex. ABB Atom. Jag anser att lagen lägger en sordin på kreativiteten hos de tekniker och andra som arbetar med säkerhetsaspekten vid våra kärnkraftverk. Det kan knappast gagna någon att lägga ett slags munkavle på uppfinningsrikedomen. Vi löper stor risk att förlora det internationella förtroende för Sverige och svensk teknologi som vi så framgångsrikt byggt upp inom detta område.

Herr talman! Den svenska debatten måste hållas levande. Det har runnit mycket vatten under broarna sedan folkomröstningen 1980. Opinionen har förändrats, och tekniken har utvecklats både här hemma och internationellt. Det som tycktes vara självklart för tio år sedan kanske inte är lika självklart i dag. Jag anser att det är hög tid att även de som låste sig i debatten då, ser kritiskt på sina argument och överväger om de fortfarande har samma relevans och är lika realistiska.

Framför allt, lägg inte lock på debatten! Det kan gå ut över säkerheten!

Anf. 84 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Herr talman! Fem av våra tolv reaktorer har stängts av på grund av allvarliga säkerhetsproblem. Två lärodomar måste vi dra av det som har hänt. För det första: Den svenska kärnkraften är inte snällare eller mindre farlig än kärnkraften i andra länder. Kärnkraften är alltid farlig, mycket farlig. Ju

äldre reaktorerna blir desto fler problem kan man befara. Slutsatsen av den lärdomen måste vara att det är hög tid att starta den beslutade avvecklingen. En fråga jag skulle vilja ha svar på av miljöministern i dag är därför vilka av dessa fem reaktorer som nu har stoppats för gott.

Den andra lärdomen är att vi faktiskt inte kan lita på att all information om säkerhetsproblem och inträffade händelser förs vidare, till regeringen, till allmänheten och andra berörda. Det finns därför uppenbara skäl för den hearing som skall hållas i början av december. Säkerheten och systemen för att kontrollera säkerheten och rapporteringen måste uppenbarligen ses över, om vi skall kunna ha fullt förtroende för våra myndigheter på detta område. Det är därför märkligt och beklagligt att det inte är regeringen som helhet som står bakom beslutet att ordna hearingen. Det är ett initiativ som får tas från Miljödepartementet vid sidan av regeringsarbetet.

Det borde vara självklart att inga av dessa fem reaktorer skulle startas innan den offentliga hearingen har hållits. Vilken funktion skulle hearingen fylla om man redan innan har gett tillstånd för återstart, oavsett vilket resultat som kommer fram? Den andra fråga jag skulle vilja ha svar på är därför om miljöministern och regeringen anser att det är riktigt att några av dessa reaktorer sätts i gång innan den offentliga hearingen har hållits.

Det finns ytterligare två frågor som det finns anledning att ställa och få svar på i dag. De berör inte konkret det som har hänt, utan de handlar om vårt förhållande till kärnkraften i ett vidare perspektiv.

Sverige skall avveckla kärnkraften. Det var resultatet av folkomröstningen 1980, och det har bekräftats i flera riksdagsbeslut därefter. Ändå är det ett politiskt beslut som uppenbarligen inte äger trovärdighet.

Karl-Axel Edin, som är VD vid Kraftsam, kraftföretagens samarbetsorganisation, har i en radiointervju sagt att man väntar på politiska besked. Är det inte märkligt? Med politiska besked menar han en lag.

Riksdagen behandlar nu en proposition som rör förändringar i denna lagstiftning. Men i den propositionen finns inget förslag att uttryckligen lagfästa beslutet att kärnkraften skall vara avvecklad år 2010. Min fråga till miljöministern är därför: När kommer en proposition som innehåller ett sådant förslag till förändring av lagstiftningen?

Det är uppenbart för oss alla att miljöminister Olof Johansson och t.ex. statsminister Carl Bildt har mycket olika uppfattningar om kärnkraften. Det kan de ha. Men en regering kan bara ha en uppfattning, och den uppfattningen måste också dess miljöminister ta ansvar för. Därför är min fråga till miljöminister Olof Johansson i dag: Vilken uppfattning har regeringen om den svenska kärnkraften? Jag tycker att det finns anledning att ställa frågan, och det finns anledning för Olof Johansson att klart och entydigt besvara den.

Till sist vill jag, som en kommentar till det Christer Windén sade, säga att om man tror att kärnkraften är ett ekonomiskt bra energialternativ, då har man inte läst på särskilt bra om vad kärnkraften har kostat Sverige genom åren. Det har under uppbyggnadsskedet handlat om årliga miljardsatsningar, räknat i dagens penningvärde. Det finns därför all anledning att ifrågasätta detta. Man kan naturligtvis, som Christer Windén, dra slutsatsen att det är en oerhörd kapitalförstöring att stänga av kärnkraften. Men då tycker

jag att Christer Windén skall fundera över vilken kapitalförstöring en kärnkraftsolycka skulle ge upphov till.

Anf. 85 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag vill framföra ett par synpunkter på frågan om säkerhetssystem och den modell som vi i Sverige har valt när det gäller säkerhetsarbetet vid våra kärnkraftverk. Målet för säkerhetsarbetet vid våra kärnkraftverk är att man skall upprätthålla och öka säkerheten. Om brister uppkommer och konstateras skall de rättas till. Den särskilda myndighet, SKI, som har att handlägga dessa frågor skall göra oberoende bedömningar och fatta beslut i dessa hänseenden. Så sker också.

När det gäller själva händelsen kan man konstatera att det system vi i Sverige har valt fungerade. SKI grep in. När tillräckligt välgrundade fakta hade analyserats fattades de beslut som uppenbarligen är korrekta. Man konstaterar från SKI:s sida att inga felgrepp gjordes från kontrollpersonalens sida.

Ett påstående som har förekommit allmänt i debatten, och även här i kammarerna framförts av tre företrädare, är att åldringsprocessen i kärnkraftverken obönhörligen leder till sämre säkerhet. Detta påstående är inte korrekt. Jag kan hänvisa till ett uttalande som SKI:s generaldirektör gjorde i Kraftordet nr 4 år 1990. Intervjuaren frågade om inte säkerheten blir sämre ju längre reaktorerna körs. Generaldirektör Högberg svarade då: Nej, det är inte så enkelt som att säkerheten blir sämre ju längre reaktorerna körs. Såväl driftserfarenheter som resultatet från gjorda säkerhetsanalyser tyder på att de svenska reaktorerna genom att de underhållits och moderniserats faktiskt visar en med tiden förbättrad säkerhets- och tillförlitlighetsnivå.

Det är grunden. Hela SKI:s och säkerhetsarbetets filosofi är att man inte tillåter någon sänkning av den säkerhet som en gång är fastlagd. Uppträder brister skall de obönhörligen rättas till. Så kommer också att ske i detta fall.

Anf. 86 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! Miljöministern har på ett utmärkt sätt redovisat regeringens hållning. Det finns egentligen inte så mycket att tillägga. Göran Persson visar emellertid, då han tar upp mitt partis agerande i denna fråga, att han inte är helt insatt i frågan.

Redan innan en energiöverenskommelse träffades mellan Socialdemokraterna, Centern och Folkpartiet hade vi från Kristdemokraternas sida ungefär samma hållning. När överenskommelsen gjordes ställde vi upp på den, fast vi då inte ens fanns här i parlamentet.

Orsaken var egentligen att de socialdemokratiska regeringarna under 80-talet försummade att uppfylla de löften som gavs i folkomröstningskampanjen 1980. Linje 2:s valsedel innehöll en rad krav för att bädda för en kärnkraftsavveckling. Om man punkt för punkt går igenom dem, visar det sig att de regeringar som satt under 80-talet inte uppfyllde dem. De handlade om att utveckla alternativen. Det gäller framför allt i fråga om biobränslen, att inte någonting har hänt. Det handlar om sparande, osv. Det var anledningen till att vi måste finna nya former för att klara avvecklingen. Vi fördubblade i stort sett vårt uttag av kärnkraftsel mellan 1980 och 1990. Det innebär att vi har en betydligt svårare situation i dag när det gäller att klara avvecklingen.

Det är angeläget att riksdagen stärker sin ställning i dessa frågor och kontinuerligt följer utvecklingen på energisidan. De planerade årliga energipolitiska kontrollstationerna kan ges ökad tyngd genom att en parlamentarisk avvecklingskommitté tillsätts. Kommittén skulle utförligt granska regeringens årliga redovisning av energiprogrammen och, om så behövs, föreslå åtgärder för att förverkliga programmen. Inte minst med tanke på gårdagens debatt här i kammaren om riksdagens arbetsformer och möjligheter att påverka vore det ett steg i rätt riktning att nu arbeta effektivt med detta också i kammaren.

Anf. 87 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Jag vill börja med ett kort citat ur trepartiuppgörelsen om energipolitiken. "Omställningen av energisystemet måste, vid sidan av säkerhetskraven, ske med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för upprätthållande av sysselsättning och välfärd. När kärnkraftsutvecklingen kan inledas och i vilken takt den kan ske avgörs av resultaten av hushållningen med el, tillförseln av el från miljöacceptabel kraftproduktion och möjligheterna att bibehålla internationellt konkurrenskraftiga elpriser." Genom regeringsförklaringen står hela regeringen bakom den energipolitiken.

Från Folkpartiets sida är vi emellertid mycket medvetna om resultatet av folkomröstningen för tolv år sedan. Att kärnkraften som energikälla inte kan bli mer än en parentes – för att använda ett uttryck som var flitigt förekommande i folkomröstningskampanjen – får nog anses fastslaget. Det vi tvistar om är hur lång parentesen skall vara. För oss är svaret helt och hållet identiskt med det jag citerade ur trepartiuppgörelsen. Det är inte aktuellt att påbörja en mycket kostsam omställning av ett väl fungerande energisystem i den ekonomiska situation som råder. I uppgörelsen omnämns året 2010. Folkpartiet har ingenting emot att den målsättningen kan hållas. För närvarande är det dock mycket osäkert.

Biobränslekommissionen kom till efter ett förslag från Folkpartiet. Om Biobränslekommissionens förslag genomförs ges en del av alternativen en rejäl chans. Sedan är det upp till producenter och industri att visa vad de duger till.

Samtidigt måste sägas att användande av kärnkraft är en risk. Jag tror inte att någon här är beredd att garantera motsatsen. Men vi i Folkpartiet är av den uppfattningen att risken – eller hotet, om man så vill – är betydligt större när det gäller anläggningar utanför vårt lands gränser. Och det hotet anser vi att Sverige aktivt skall försöka medverka till att minska genom att samverka med andra länder i säkerhetshöjande insatser.

De problem som för närvarande finns med de svenska reaktorerna visar att kärnkraftsanläggningarna – precis som allt annat – kan få driftsstörningar och utsätts för åldrande och förslitning. Det som hänt visar också att vi har vaksamhet och kunskaper att hantera problemen i tid.

En viktig fråga gäller om vi har fullt förtroende för Kärnkraftsinspektionen. Det är den myndighet som riksdagen har tillskapat och anförtrott ansvaret för all behövlig tillsyn. Finns inte det förtroendet, bör någonting annat sättas i stället. Jag skulle gärna vilja veta vad Vänsterpartiets alternativ är.

Vi i Folkpartiet känner inte att det som inträffat medför att förtroendet för Kärnkraftsinspektionen har rubbats.

Anf. 88 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tror att det kan finnas anledning att återknyta till något av den debatt som har förts tidigare. Alla som har deltagit i den så där 20–25 år tillbaka i tiden vet att vi har haft en diskussion om reaktorsäkerhet. Det har varit en stridsfråga. Olika bedömningar har kommit från olika håll.

Det har funnits perioder då vi har haft en mycket påtaglig tilltro till att reaktorsäkerheten var så pass god att man inte skulle kunna befara de riktigt allvarliga olyckorna. Vi vet numera att det finns risker förknippade med kärnkraften som ibland leder till katastrofartade olyckor.

Vidare har avfallshanteringen varit ett starkt skäl för en kritisk uppfattning om kärnkraften. Vi har i Sverige legat i fronten för att efter bästa förmåga försöka hantera de problemen. Jag tror ingen i dag vill hävda att det var felaktigt att de frågorna restes med sådan emfas, bl.a. av mitt eget parti, under första halvan av 70-talet. Det var sent redan då.

Kopplingen mellan kärnvapen och kärnkraft är något som i början av den här debatten ifrågasattes av många. I dag är det ingen som ifrågasätter detta samband. Det är t.o.m. så att östreaktorerna bygger på principen om att blanda ihop kärnvapen och kärnkraft så mycket som möjligt.

Jag tycker alltså att det är viktigt att säga inledningsvis att mycket av det som har hänt sedan vi hade den mest intensiva kärnkraftsdebatten, i övergången mellan 70-tal och 80-tal, har bekräftat en del av våra farhågor, inte tvärtom. Man måste vara litet döv för att inte ha förstått den oro som kärnkraften sprider omkring sig i olika delar av vår värld.

Kärnkraften tolererar egentligen inte slappa system. Ändå vet vi att det är människor som skall hantera systemen och att människor är felbara. Människor som sätts under stress och press riskerar att fela än mer. Det är detta som är själva utgångspunkten, som jag försökte summera i det uttalande jag gjorde inledningsvis på hela regeringens vägnar, att kärnkraften är en unik energikälla.

Det är viktigt att vi har detta klart för oss när vi talar om hur vi kan hantera en situation där människor känslomässigt kräver att denna energikälla skall tas ur drift. Det är mycket lätt att hamna i den situationen.

När Kjell-Olof Feldt tog upp debatten om detta för några år sedan, hade han onekligen en poäng. Han underströk med eftertryck: Kan man ha en energikälla som har den egenskapen att vi kan förlora den över natten, på grund av händelser någon annanstans eller på grund av händelser i vårt eget land? Jag tycker att den frågan är långt ifrån retorisk och inte besvarad.

Låt mig så anknyta till den aktuella debatten. Den handlar alltså om att vi har myndigheter som enligt gällande lagstiftning har sina skyldigheter och sitt ansvar. Det ansvaret har de tagit i den situation som uppstått.

Jag har inte tillgång till all information i det här läget. Därför är det viktigt att summera någonstans under den pågående utvecklingen och få en djupare information. Det skall vara en kritisk granskning, för det är bara en kritisk granskning som vi har behov av. Allmänna hummanden kan vi ägna oss åt vid något annat tillfälle, för det här är allvar.

Mot den här bakgrunden tycker jag att det är bra att Rolf L Nilson har talat om en haverikommission. Egentligen kan man säga att haverikommissionens ordföranden redan är i tjänst. Göran Steen skall ju titta på händelseutvecklingen inom SKI. Det är viktigt att det jobbet sköts. Därefter, när vi har alla papper på bordet, får vi ta ställning. Alla rapporter jag har fått är i stort sett preliminära. Man är inte färdig med bedömningen av hela skeendet eller, som jag uttryckte det i mitt inledande anförande, med vilka slutsatser man skall dra för framtiden om de stoppade reaktorerna.

Det handlar alltså om att försöka förändra konstruktionen, temporärt till att börja med och därefter mera långsiktigt. Företagen räknar med att få fortsätta, och det gäller att visa att de kan klara den uppgiften. Jag har ingen anledning att föregripa SKI:s ställningstagande, och jag tycker att det här är viktigt.

Jag diskuterar gärna energipolitiken som helhet, och min uppfattning är på den punkten att vi håller på att få en inriktning på den som innebär att vi belastar mer och mer de energikällor som skall ut ur systemet och stimulerar mer och mer de energikällor som skall in i systemet. Det är förutsättningen för att skapa den marknadssituation som gör att kärnkraften kan avvecklas.

Anf. 89 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Jag tänkte inleda med att säga några ord om det speciella med de två Barsebäcksreaktorerna. Jag vet att miljöministern har uttryckt synpunkter på både deras placering och de problem som är förknippade med den placering som Barsebäcksverken har, bl.a. i en intervju i den danska tidningen *Det Fri Aktuelt* förra lördagen.

Jag avslutade mitt förra anförande med att säga att jag har svårt att se några egentliga skäl till att köra i gång alla de reaktorer som i dag är avställda. Den goda tillgången på elenergi tycker jag gör det motiverat att låta om inte alla så åtminstone ett par av reaktorerna förbli avställda. Det kan rimligen inte vara i konflikt med kärntekniklagen, som anför säkerhetsbrister som egentligen enda lagliga grund för att stänga kärnkraftverk.

Jag tycker att det skulle vara bra om den 17 september fick bli startdatum för kärnkraftsavvecklingen. Jag vet att det skulle göra stora delar av den danska befolkningen, framför allt på Själland, mycket lugnare och mycket gladare. Jag tycker att man skall ta deras oro för den svenska kärnkraften på allvar.

Om det nu inte skulle bli så, utan Barsebäcksreaktorerna skulle köras i gång igen, tycker jag att det är naturligt av regeringen att överväga på vilket sätt man skall kunna engagera köpenhamnarna och den övriga befolkningen på Själland i det lokala eller regionala säkerhetsarbetet kring Barsebäck.

Jag tycker inte att det är rimligt att hänvisa till att det här är en svensk angelägenhet. Det är det givetvis formellt sett, men vi har ju börjat inse att gränsöverskridande miljöproblem, gränsöverskridande föroreningar, skall hanteras genom internationella åtgärder, genom ett samarbete över gränserna. Jag tycker att det skulle vara en bra markering att vi anser det även på kärnkraftens och kärnkraftssäkerhetens område.

En viktig del av den här debatten måste handla om energiförsörjningen, och här tar Göran Persson upp elöverskottet. Jag har nämnt min syn på el-

överskottet och undrar hur miljöministern ser på det som Nutek säger i sin energirapport 1992, att alternativen, i första hand biobränsle och vindkraft, bara ger ett marginellt bidrag till vår energiförsörjning och att det i Nuteks prognoser när det gäller effektivisering egentligen inte finns något spår eller något genomslag. Jag tycker att det visar en dålig beredskap för att ställa om vårt energisystem och för att fasa ut kärnkraften.

Sedan är det ett allmänt problem, som jag har påpekat många gånger i tidigare debatter, att energiöverenskommelsen inte är trovärdig. När den träffades, ifrågasattes den av de stora aktörerna på energiområdet. Man sade att det finns ingen egentlig motivation eller drivkraft för att satsa på nya anläggningar som är biobränslelivna eller vinddrivna, därför att vi har ett elöverskott och klarar oss med den produktionskapacitet vi har.

Det finns inget startdatum för avvecklingen. Därmed finns det hela tiden en möjlighet att underblåsa misstro i fråga om kärnkraftens avveckling. Den blir nog inte av, anses det på sina håll, och håller vi bara ut och driver våra kärnkraftverk fram till 2010, kanske vi får driva dem till 2020, 2030 eller 2040. Edin på Kraftsam har uttryckt det så att det finns ingen laglig grund att stänga så länge det inte finns någon lag som säger att kärnkraften skall avvecklas. Om säkerheten är tillfredsställande, finns det heller ingen anledning att vidta några åtgärder för att starta en avveckling.

Då är vi inne på den fråga som Annika Åhnberg tog upp, nämligen nödvändigheten av en lag om kärnkraftens avveckling. Jag tror att det är enda sättet att komma i gång på allvar, och jag hoppas kunna få stöd från regeringen genom ett förslag om en sådan lag.

Sedan blir jag oroad när Gudrun Norberg gör precis det som jag varnade för i tidigare inlägg, nämligen ger de ekonomiska argumenten en överordnad ställning. Jag tycker att incidenten vid Barsebäck borde få även kärnkraftsanshängare att tänka om och prioritera ner de ekonomiska argumenten, inse den konflikt och den risk som finns att man tummar på säkerheten i en lågkonjunktur och när stora värden står på spel.

Slutligen: Gudrun Norberg går över Östersjön till Östeuropa. Jag vill påpeka att det finns stora tekniska likheter mellan de nu stoppade svenska reaktorerna och Greifswaldsreaktorerna i östra Tyskland.

Anf. 90 GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Olof Johansson citerade Kjell-Olof Feldt. Den problembeskrivning som Feldt har gjort är naturligtvis en av orsakerna till att vi har den energiöverkommelse som Feldt var en av de drivande krafterna bakom.

Å andra sidan skall den oro som överenskommelsen baserar sig på sättas in i hela sitt samhällssammanhang. Då skall utfasningen av kärnkraften ske på ett sådant sätt att vi klarar välfärdssamhället, klarar sysselsättningen och klarar miljökraven. Det är en gigantisk uppgift, kanske en av de svåraste vi har haft att hantera i modern tid här i landet.

Jag ställde några frågor till Olof Johansson mot bakgrund av just den uppgiften. Han var i slutet av sitt andra anförande inne på ett resonemang som kunde tydas som en början till ett svar. Jag skulle sätta värde på om han ville fullfölja det resonemanget i sin sista replik här.

Vad händer med alternativen, Olof Johansson? Det har varit och är en

svår uppgift att ta fram alternativ som är konkurrenskraftiga och som får en marknad. Hur bedömer Olof Johansson utvecklingen just nu? Och hur ser Olof Johansson på exempelvis Jordbruksdepartementets ansträngningar på biobränslesidan? Det är på något sätt en centerpartistisk angelägenhet inom regeringen. Enkelt uttryckt: Hur går det för er?

Det andra som jag frågade om och som också är kopplat till överenskomsten är det som nu valsar runt i debatten, nämligen att vi nu har så pass mycket el att vi kan ställa av en av dessa reaktorer eller möjligen två. Det är en uppfattning som är ganska populär i dessa dagar. Det vore bra om miljöministern kunde klara ut hur han ser på den diskussionen. Jag tycker för min del att detta strider mot uppgörelsen, och det skulle förvåna mig om den uppfattning som framförts i debatten även är regeringens. Det finns emellertid folk i Olof Johanssons närhet som ger uttryck för denna uppfattning, och därför vore det bra att få veta var Olof Johansson står i den frågan. Det skulle skapa klarhet.

Jag begärde ett svar på dessa båda enkla resonemang, och jag skulle vara tacksam om jag fick ett svar.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis återigen understryka att jag tycker att det är bra att Olof Johansson så kraftfullt och entydigt sluter upp kring inspektionens självklara roll och självständiga ställning, som är nödvändig om vi i detta land i fortsättningen skall kunna bedriva elproduktion med hjälp av kärnkraft.

Anf. 91 CHRISTER WINDÉN (nyd):

Herr talman! Jag skulle först vilja bemöta Annika Åhnbergs påstående om kapitalförstöring. Jag hävdar att man i alla stora projekt inom industrin har en utvecklingsfas som kostar pengar. När man kört i gång ett projekt har man i början en fas med dålig lönsamhet. Den största lönsamheten får man när projektet har mognat. Vi är nu inne i den fas där projektet har mognat, och det är nu vi skördar frukterna av de stora investeringar som gjordes tidigare.

Jag skulle i det här sammanhanget också vilja säga att kärnkraften i Sverige har bidragit till mycket annat. Det är en spetsteknologi som sugit upp och förädlat idéer från en kader mycket duktiga tekniker, som på detta område lyckats placera Sveriges namn på världskartan. Sådana saker får alltid spin-off-effekter, dvs. synergiska effekter på andra områden. Detta faktum bör inte nonchaleras.

Guðrun Norberg nämnde att hotet i mycket stor utsträckning kommer från andra länder. Jag delar helt den uppfattningen.

Vi hade den 2 april här i kammaren en debatt som miljöministern deltog i. Vid det tillfället hävdade jag att de stora problemen att snabbt komma i gång med arbetet borta i Ignalina är att klara ut var ansvaret ligger och att få tillgång till dokumentationen. Miljöministern gjorde en mycket lång och imponerande uppräkningslista av aktiviteter som då var aktuella. Det var precis en sådan redogörelse som jag ville ha. Men när jag alldeles nyligen talade med ABB blev jag informerad om att ABB Atom i Ignalina har gjort mätningar av rörskarvar och annat för att få en grund för att kunna lokalisera fel. Man säger emellertid att det på grund av brist på dokumentation är svårt

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

*Aktuell debatt:
Kärnkraftens
säkerhetsproblem
och den framtida
energiförsörjningen*

att få någonting gjort i Ignalina. Däremot anser man på ABB i likhet med miljöministern att man har tillgång till kompetent personal.

Mot denna bakgrund undrar jag om miljöministern anser att arbetet i Ignalina fortskrider i den takt och med den effektivitet som han talade om i debatten den 2 april.

Anf. 92 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Herr talman! Miljöministern sade ungefär så här: Nu är det allvar, nu är det inte tid för några allmänna hummanden. Dess värre tyckte jag att det ändå var en hel del allmänna hummanden som vi fick ta del av. Åtminstone kunde jag inte uppfatta några entydiga svar på de fyra frågor som jag ställde. Jag tycker därför att jag har anledning att upprepa åtminstone två av dessa frågor, och jag hoppas att jag då får ett bättre svar.

Om det nu är så att riksdagen i beslut efter beslut har bekräftat avsikten att avveckla kärnkraften men de viktigaste aktörerna – kraftföretagen, som i praktiken skall genomföra avvecklingen – ändå inte tar detta beslut på allvar, finns det anledning för riksdagen att genom lagstiftning markera allvaret i beslutet. Ge mig ett enda skäl för att regeringen, om man menar allvar med beslutet att avveckla kärnkraften, inte lägger fram en proposition med förslag till lag som innebär att kärnkraften skall vara avvecklad år 2010!

Jag ställde också frågan om miljöministern tyckte att det var rimligt att de här fem reaktorerna återstartades innan den offentliga hearingen hade hållits och man haft tid att fundera över vad som där kommer fram. Inte heller på den frågan fick jag något svar.

Miljöministern sade också att vi nu befinner oss i en fas när vi skall stimulera alternativen. Bidrar förslaget i krispropositionen om höjning av beskattningen av kraftvärmeproduktion till att göra det lättare att avveckla kärnkraften eller försvårar det kärnkraftsavvecklingen?

Till sist vill jag bara säga till Christer Windén att man visserligen kan redogöra för generella principer för hur kapitalinvesteringar ser ut över en tidsperiod i avseende på kostnader och lönsamhet, men när det gäller kärnkraften finns det vissa irrationella faktorer som helt kan kullkasta de generella principerna och de teoretiska kurvorna. Om det inträffar en kärnkraftsolycka, blir effekterna så förödande inte bara för materiellt kapital utan även för livsbetingelserna för de människor som lever nu och för dem som skall komma efter oss liksom för andra levande varelser, att det helt enkelt inte är värt priset. De bedömningarna måste vi också göra, även om de inte passar in i Christer Windéns teoretiska kurvor.

Anf. 93 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Det är främst Rolf L Nilsons och Annika Åhnbergs krav på att vi inte skall återstarta något eller några av de nu avställda verken som föranledde mig att åter ta till orda. Det finns två grunder för beslut om stopp för kärnkraftsreaktorer i Sverige. Den ena är om säkerheten inte uppfylls enligt uppställda normer. Regeringen har överlämnat till SKI att fatta beslut. Det är en delegation till en statlig myndighet. Den andra grunden är energipolitisk. Nu görs en sammanblandning av dessa båda grunder. Jag tycker att man bör klarlägga det.

Om den myndighet som regeringen har utsett anser att säkerheten inte är uppfylld blir det ingen återstart. Utan att frånta SKI dess bemyndigande har regeringen svårt att förhindra en återstart, om SKI bedömer att det är möjligt. Det har i debatten förekommit krav på – det har även nämnts här i dag – att återstart inte får ske före den 4 december. Det skulle i så fall bli ministerstyre.

Om det finns energipolitiska beslut är det en särskild fråga i sig. Det sägs att vi har god tillgång till el, rent av ett elöverskott. Man måste då komma ihåg att efterfrågan är mycket liten i den lågkonjunktur vi nu genomlider. Vi har haft milda vintrar. Nederbörden har varit riklig, vilket innebär att vattenmagasinen är väl fyllda. Att i det läget ta det som intäkt för att samma förhållanden skall råda under lång tid framöver är kanske litet vågat. Vi vet att nivån i vattenmagasinen sänks relativt snabbt och att Sverige måste förlita sig på en viss import av el. Huruvida vi av andra skäl kan gå in för att tidigare-lägga kärnkraftsavvecklingen tycker jag inte är relevant i den här debatten.

Dessutom kan man konstatera att den trepartiuppgörelse som nu ligger till grund för riksdagens ställningstagande har undvikit att fastlägga år 2010 som en definitiv sluttidpunkt.

Tredje vice talmannen anmälde att Christer Windén anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 94 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Herr talman! I debatten har det nu tagits upp att det kan föreligga osäkerhet kring den energipolitiska överenskommelsen och kontentan av den. Detta sades inte minst i det senaste inlägget. Om de berörda aktörerna tvivlar på att år 2010 är ett definitivt sista år för kärnkraftsdrift finns det all anledning för riksdagen att agera också på denna punkt. Man kan pröva olika medel. Lagstiftning är ett sätt. Det kan också finnas andra styrmedel att ta till. Från Kristdemokraternas sida är vi beredda att medverka i en sådan process om det skulle visa sig vara nödvändigt.

Anf. 95 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill meddela Gudrun Norberg att hon har rätt till ytterligare ett inlägg, eftersom de vanliga replikreglerna inte gäller för debatter av detta slag.

Anf. 96 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Rolf L Nilson svarade inte på min fråga om han har förtroende för SKI. Det verkar vara den hearing som skall äga rum den 4 december som är mera avgörande för om reaktorerna skall få återstartas. Jag anser att det är säkerheten som är avgörande för när reaktorerna får återstartas. Det har inte med hearingen att göra. Om man har förtroende för att SKI kan göra en sådan bedömning, tycker jag att vi skall lita helt på den. Det verkar på Rolf L Nilsons inlägg som att han inte känner något sådant förtroende. Jag vill då veta vad han har för alternativ.

Anf. 97 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Jag kan svara direkt på Gudrun Norbergs fråga. Jag tror inte att jag i mitt anförande sade att återstarten skulle vänta till efter utfrågningen

i december. Jag tycker att det är bra att den utfrågningen kommer till stånd. Jag tycker dock att man skall hålla på de regler som gäller. SKI skall bedöma säkerheten och om kärnkraftverken skall återstartas.

Det är litet svårt att bara svara ja eller nej utan kommentarer på frågan om man har förtroende för en myndighet. Jag kan svara: Ja, i stora drag. När myndigheten väl handlade, så handlade den konsekvent. Jag ställer mig dock litet frågande till varför den agerade så sent. Olof Johansson har sagt att man skall studera vad som har hänt, inte bara på Barsebäck utan också inom SKI, i hela den här processen. Det tycker jag är mycket bra.

Till Olof Johansson och Göran Persson vill jag säga något om trovärdigheten i energiuppgörelsen. Jag tror att ni båda två är medvetna om att energiuppgörelsen har ifrågasatts, framför allt av elproducenterna. Det är kanske ganska naturligt att uppgörelsen ifrågasatts av politiska motståndare, men när de som skall agera efter överenskommelsen inte riktigt tror på den måste det vara ett stort problem för de parter som har träffat överenskommelsen. Jag skulle gärna vilja få någon form av markering om vad ni avser att göra för att understryka att det är allvar – att kärnkraften skall fasas ut och att förnyelsebara energikällor skall fasas in samt att år 2010 kvarstår som senaste stopptidpunkt enligt folkomröstningsresultatet.

Anf. 98 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Med de vida möjligheter som debattreglerna ger, som talmannen underströk, skall jag försöka svara på en del av de kvarstående frågorna.

Först vill jag reda ut frågan om energiöverenskommelsen. Det är viktigt att alla är medvetna om att i samband med riksdagsbeslutet med anledning av energiöverenskommelsen åberopades 1988 års energipolitiska beslut, där det framgick att 2010 ligger kvar som senaste avvecklingstidpunkt.

Det är en gammal debatt, och jag behöver inte fördjupa mig ytterligare i den.

Jag tycker det är bra att Rolf L Nilson så tydligt har uppfattat de olika ansvarsområden som regeringen har å den ena sidan och Statens kärnkraftsinspektion har å den andra. Det är inte förenligt med kärntekniklagens 18 §, som man har åberopat för avstängning av reaktorerna, att regeringen går in och tar över ett sådant beslut.

När det gäller energiöverenskommelsens trovärdighet vill jag säga att tillkomsten av energiöverenskommelsen var för mig och Centern viktig. Just vid den tidpunkten ifrågasattes att vi över huvud taget behövde en energipolitik. En del talade om att marknaden skulle komma att klara saken.

I dag inser alla det absurda i att å enda sidan producera många kilowattimmar i kärnkraftverk värda miljarder och samtidigt låta marknaden bestämma över hur länge det skulle pågå. Alla förstår att det behövs en politisk balans till detta – ur säkerhetssynpunkt, naturligtvis, och för att påverka energisystemets utveckling framöver.

Detta är också ett memento för dem som hela tiden nedvärderar alternativen. På en energimarknad som är överfull – precis den situation vi har i dag i Sverige – har alltid alternativen svårt att ta sig in utan hjälp. Kärnkraften fick hjälp på 1960-talet och i början av 1970-talet. De förnybara energikäl-

lorna behöver naturligtvis hjälp i dag. Det är därför regeringen under det senaste året har med olika skattebeslut belastat med ca 10 miljarder kronor den energiproduktion som skall ut, det gäller mest fossilbränsleområdet. Samtidigt har vi stimulerat den som skall in via de uppföljningsbeslut som följer av energioverenskommelsen, bl.a. bioenergin.

Ett sådant beslut fattades i våras. Dessutom har jag i samband med energiskatteuppgörelsen förhandlat fram en årlig summa på 500 miljoner som bl.a. skall användas för att stärka konkurrenskraften hos den energi som producerats av förnybara energikällor när man måste stimulera utöver att den är skattebefriad. Vi har ju av konkurrensskäl tvingats sänka skatten på olja och kol för industrin.

Detta är en kort sammanfattning av situationen.

Strategin att hela tiden gynna den energi som skall in och belasta den som skall ut kommer naturligtvis att fortsätta. Därmed vill jag också svara på Annika Åhnbergs fråga om kraftvärmen. Detta är bara ett led i en strategi som leder fram till att man måste belasta elen hårdare framöver, dvs. även den el som baseras på kärnkraft och fossila bränslen. Detta är en absolut nödvändighet.

Vi har inte kommit dit än, bl.a. på grund av den internationella samordningen, dvs. den diskussion som pågår inom EG. Men det återfinns i den förra regeringsförklaringen och i den här. Det är nästa steg.

Därför skall inte kraftvärmeförslaget ses isolerat och som ett tillfälligt beslut. Riksdagen skall se det som ett led i en långsiktig strategi för att främja bioenergin. Det skall inte vara så att man får en signal på investeringssidan för bioenergi – alltså stimulans i kraftvärme – och samtidigt en annan signal när man lättar på skatten för fossila bränslen i gammal kraftvärme. Det är för att undvika kolliderande målsättningar som vi har föreslagit detta.

Frågan om kärnkraften är känd och känslig. Det finns många känslor i den. Jag är tacksam för att vi i dag har kunnat föra den i en lugn ton. Det tror jag är bra. Jag tror att det är nödvändigt att man talar om saker på rätt sätt. Vi måste tala om att kärnkraften är farlig, och att den är en unik energikälla. Det får inte hända några olyckor, inte heller i vår omvärld.

Problemet med det sista är att vi inte har full kontroll över situationen österut. Vi har i dag betydande problem att reda ut. Det gäller speciellt skadeståndskrav som kunde uppkomma när vi går in i deras reaktorer och reparerar. Jag tror att detta mer än något annat är problemet i dag. Jag kan återkomma till detta i något annat sammanhang – jag har för litet tid för närvarande för att utveckla den frågan.

Därmed har jag svarat på några av de frågor som har ställts. Mot bakgrund av det svar jag gett Rolf L Nilson har jag också svarat på Annika Åhnbergs fråga om varför beslutet kan komma att tas av SKI, även före en offentlig hearing. Men det är viktigt att vi har en hearing, och det är viktigt att också våra danska grannar och andra som är intresserade är beredda att delta i den. De är som sagt inbjudna.

Jag tror inte denna debatt är den sista vi kommer att ha i detta ärende. Det är viktigt att uppfatta det som varit hittills som preliminära rapporter

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

*Aktuell debatt:
Kärnkraftens
säkerhetsproblem
och den framtida
energiförsörjningen*

och slutsatser. De slutliga beskedet kommer senare. En del av dem kommer i samband med den offentliga hearing som vi har ordnat med.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositionerna
1992/93:31 Ändrad sjukersättning m.m.
1992/93:95 Lag om paketresor
1992/93:131 Vissa företagsskattefrågor, m.m.

Skrivelse

1992/93:15 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen
1992/93:138 Meddelande om kommande förslag till lagstiftning om beskattning av inkomst från handelsbolag i samband med att andelen överlåtits

Förslag

1992/93:RR2 Riksdagens revisorers förslag angående invandrapolitikens inriktning och resultat

Redogörelserna

1992/93:NR1 Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående verksamheten efter rådets 39:e session t.o.m. den 40:e sessionen
1992/93:JO1 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Motionerna

med anledning av prop. 1992/93:46 Ett nationellt smittskyddsinstitut m.m.
1992/93:So5 av Karin Pilsäter och Carl B Hamilton (fp)
1992/93:So6 av Sören Lekberg m.fl. (s)
1992/93:So7 av Mats Lindberg (s)

med anledning av prop. 1992/93:77 Väpnad styrka för tjänstgöring utomlands

1992/93:Fö1 av Robert Jousma (nyd)
1992/93:Fö2 av Birgitta Hambræus (c)

med anledning av prop. 1992/93:108 Skattelättnader vid utskiftning av aktier i riskkapitalbolag, m.m.

1992/93:Sk3 av Lars Hedfors m.fl. (s)

med anledning av skr. 1992/93:13 Redogörelse med anledning av FN:s konferens om miljö och utveckling år 1992 – UNCED

1992/93:Jo1 av Lennart Fremling (fp)
1992/93:Jo2 av Lars Werner m.fl. (v)

9 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 11 november

1992/93:175 av *Åke Carerö* (kds) till justitieministern om sexualbrott som skett utomlands:

I samband med biståndsminister Alf Svenssons besök i Sydostasien i höst lyftes de s.k. "sexresorna" till Asien fram i massmedia. Enligt uppgifter utnyttjar turister från Sverige och andra europeiska länder barn för att tillfredsställa sina lustar. Att utnyttja barn sexuellt är ett brott, både i Sverige och i asiatiska länder.

Under senare år har allt fler svenskar fått upp ögonen för vad som pågår. Vårt land bör enligt min mening agera för att förhindra denna avskyvärda hantering.

Vad avser justitieministern att vidtaga för åtgärder för att förhindra att barn i Asien utsätts för grova sexuella övergrepp av turistande svenska medborgare?

1992/93:176 av *Åke Carerö* (kds) till kommunikationsministern om gods-transporterna på Bohusbanan:

Bohusbanan, järnvägen mellan Göteborg och Strömstad i Bohuslän, är en viktig och miljövänlig transportväg. För mer än halva bohusbanan dvs. delen norr om Uddevalla, utförs numera endast begränsat underhållsarbete enligt uppgift.

Vad gäller Strömstads banområde kan för närvarande 34 godsvagnar medföras och växlas för av- och pålastning. Förslag finns nu att anlägga en buss-terminal på det område som har järnvägsräls. Följden skulle bli att godståg på högst 10–15 vagnar kan rulla in på bangården i framtiden, vilket i sin tur kommer att minska förutsättningarna att behålla godståg på bohusbanans norra del. Av bl.a. beredskapsskäl är Strömstad en viktig hamn.

Min fråga till statsrådet är:

Vad avser kommunikationsministern att vidtaga för åtgärder för att bibehålla möjligheten för effektiva godstransporter på hela Bohusbanan?

den 12 november

1992/93:177 av *Charlotte Cederschiöld* (m) till statsrådet Reidunn Laurén om vårdnad och umgänge med barn:

En nioårig flicka, vars far varit misstänkt för incest, har fått så svåra psykiska besvär att hon tagits in på sjukhus. Skälet är flickans chock över faderns umgängesrätt. Ingen vet om incest har begåtts och statsrådet kan inte gå in på enskilda fall. Men statsrådet kan diskutera de principer som lagen om vårdnad och umgänge bygger på.

En vuxen kvinna som blivit våldtagen kan oftast lita på att hon i fortsättningen slipper umgå ensam med gärningsmannen. Detsamma gäller inte för ett barn i de fall där våldtäkten inte kan beläggas.

När lagen om Vårdnad och Umgänge togs i riksdagen utgick lagutskottet från att det skulle ske en uppföljning av hur lagen fungerade. Förvägran och försvårande av umgängesrätten kan ha en utformning som får icke avsedda konsekvenser.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att ge möjlighet till en bättre helhetssyn i dessa frågor?

1992/93:178 av *Pehr Löfgreen* (m) till jordbruksministern om skördeskadedyddet:

1992 års katastrofala skördeskador i stora delar av södra Sverige har medfört att pressen på mindre och medelstora jordbruksföretag är av en sådan omfattning att regeringen inte kan komma ifrån sitt ansvar i enlighet med riksdagsbeslutet (JoU 1987/88:16). En enskild jordbrukare kan förlora upp till 90 % av nettointäkten utan att vara berättigad till ersättning från skördeskadefonden med nu gällande regler.

Drabbade jordbrukare har inte ekonomiska förutsättningar att köpa stöd-foder. Detta leder till slakt av djur som inte är färdiga, vilket i sin tur leder till ytterligare inkomstbortfall. Höstens skyhöga räntor har därtill inneburit att många jordbruksföretag drabbas av stora förluster.

Vad avser jordbruksministern att göra för att jordbruksföretag inte skall slås ut inom de drabbade områdena?

1992/93:179 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Ulf Dinkelspiel om regeringens kontakter med Tyskland om Danmarks krav rörande Maastrichtavtalet:

I en artikel i *The Economist* den 7 november anges att de finska, norska och svenska regeringarna informellt bett Tyskland stå fast emot Danmarks krav i förhållande till Maastrichtavtalet. Motivet skulle vara att danska sär-lösningar skulle försvåra våra medlemskapsförhandlingar.

Finns det någon grund för uppgifterna i *The Economist*?

1992/93:180 av *Elvy Söderström* (s) till arbetsmarknadsministern om följ-derna för svensk arbetsmarknad om armén köper bandfordon från utlandet:

Armén har sedan en tid provat ett pansrat bandfordon av sovjetisk mo-dell – MTLB. Chefen för armén har nu enligt pressuppgifter, begärt att från Tyskland få inköpa 100 sådana fordon. Ärendet ligger nu hos regeringen för avgörande.

Med tanke på den mycket besvärliga situation som råder på arbetsmark-

naden i Örnsköldsvik och Västernorrland skapar detta oro över vilka effekter detta kommer att få för Hägglunds Vehicle i Örnsköldsvik. Under de senaste åren har arbetsstyrkan på Hägglunds & Söner, i Örnsköldsvik, minskat från 2 900 till 1 600. Nu har ytterligare 200 varslats om uppsägning.

Den tyska bandvagnen baseras på ett 50-talskoncept och har därför, enligt uppgift, brister i förhållande till arméns normala krav. Om Hägglunds inte får en inhemsk referens för Bv 206 S "Skalman" i Sverige kommer detta att få konsekvenser för vad gäller "Skalman" inte bara i Sverige, utan även utomlands.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är därför:

Kommer arbetsmarknadsministern att verka för att en arbetsmarknadspolitisk analys sker?

1992/93:181 av *Hans Karlsson* (s) till statsrådet Bo Könberg om en husläkarlag:

Under de senaste veckorna har jag nåtts av uppgifter att landstinget i Stockholm är i färd med att riva ner primärvården. Personal och patienter har ringt och skrivit, och jag har också träffat representanter för personalen. Alla uttrycker en mycket stor oro för framtiden, för sjukvården, för det förebyggande och för rättvisan. Det som nu uppenbarligen händer i Stockholm reser en mängd frågetecken, dels varför man river ner en i stora stycken fungerande verksamhet, dels varför man inte inväntar riksdagens beslut i frågan. Enligt uppgift avser ju statsrådet att lägga en proposition i husläkarfrågan senare under denna månad.

Jag vill därför fråga statsrådet:

Vad är meningen med att förelägga riksdagen en proposition om en husläkarlag, om landstingen ändå går sin egen väg utan att invänta riksdagens behandling och beslut?

1992/93:182 av *Hans Karlsson* (s) till arbetsmarknadsministern om förslaget om arbetslivsutveckling:

I regeringens proposition 1992/93:50 för att stabilisera den svenska ekonomin föreslås bl.a. en ny åtgärd inom arbetsmarknadspolitiken kallad arbetslivsutveckling. Denna åtgärd syftar till att minska risken för utstämpling och att vidmakthålla kontakten med arbetslivet för arbetslösa. Det är en utmärkt åtgärd i det allvarliga arbetsmarknadsläge vi befinner oss i. Den enda invändning jag har mot det nu föreslagna är att det kommer för sent. Jag har under hösten träffat många arbetslösa som inför hotet att bli utstämplade upplever en förtvivlan, en desperation, en hopplöshet som ger mycket starka intryck. Det dessa människor uttrycker är uppfordrande till oss politiker. Vi måste göra allt som kan göras för att förhindra att människor slås ut från arbetsmarknaden och tvingas till kommunernas socialförvaltningar.

Med hänvisning till det ovanstående vill jag fråga:

Är arbetsmarknadsministern beredd att verka för att åtgärden arbetslivsutveckling omgående kommer till stånd när riksdagen fattat sitt beslut?

Prot. 1992/93:22
12 november 1992

10 § Kammaren åtskildes kl. 16.22.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 4 § anf. 32 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 91 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

BENGT TÖRNELL

/Barbro Nordström

Torsdagen den 12 november

1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på interpellation 1992/93:8 och frågorna 1992/93:153 och 154 om åtgärder på grund av avvecklingen av Volvos produktion i Uddevalla och Kalmar	1
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Lennart Nilsson (s)	
Lars Bäckström (v)	
Elving Andersson (c)	
Karl-Erik Svartberg (s)	
Bengt Kronblad (s)	
Birgitta Hambræus (c)	
Ingvar Johnsson (s)	
Kent Olsson (m)	
3 § Svar på interpellation 1992/93:11 om arbetsmarknadssituationen på Gotland	19
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Ulla Pettersson (s)	
4 § Svar på interpellation 1992/93:13 om Lärarhögskolans i Stock- holm lokalisering till Södertälje	24
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Sören Lekberg (s)	
Anita Johansson (s)	
5 § Svar på interpellation 1992/93:14 om Idrottshögskolan i Stock- holm	32
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Eva Johansson (s)	
Ajournering	36
Återupptagna förhandlingar	36
6 § Muntliga frågor till regeringen	36
Andre vice talmannen	
Näringsministerns besök i Trollhättan	36
Ingvar Johnsson (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
Gott statsmannaskick	37
Eva Johansson (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
Utfrågning om kärnkraftssäkerhet	38
Per-Richard Molén (m)	
Miljöminister Olof Johansson (c)	

<i>Skatteplanering</i>	39
Lars Hedfors (s)	
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
<i>Utveckling av miljövänliga fordon</i>	39
Christer Windén (nyd)	
Miljöminister Olof Johansson (c)	
<i>Skatteutjämning mellan kommunerna</i>	40
Inger Lundberg (s)	
Finansminister Anne Wibble (fp)	
<i>Småföretagandets villkor</i>	41
Tage Pålsson (c)	
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
<i>Lokalisering av Nordiska rådets kansli</i>	41
Ingela Mårtensson (fp)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Kommunernas ekonomi</i>	42
Eva Zetterberg (v)	
Finansminister Anne Wibble (fp)	
<i>Framtidsminister</i>	42
Carl-Erik Svartberg (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Förhandlingarna om inträde i EG</i>	43
Hardar Cars (fp)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Ekonomisk brottslighet</i>	44
Widar Andersson (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
7 § Aktuell debatt: Kärnkraftens säkerhetsproblem och den framtida energiförsörjningen	45
Andre vice talmannen	
Rolf L Nilson (v)	
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Göran Persson (s)	
Christer Windén (nyd)	
Annika Åhnberg (-)	
Bertil Danielsson (m)	
Dan Ericsson i Kolmården (kds)	
Gudrun Norberg (fp)	
Tredje vice talmannen	
8 § Bordläggning	64
9 § Anmälan om frågor	
1992/93:175 av Åke Carnerö (kds) om sexualbrott som skett utomlands	65
1992/93:176 av Åke Carnerö (kds) om godstransporterna på Bohusbanan	65
1992/93:177 av Charlotte Cederschiöld (m) om vårdnad och umgänge med barn	65

1992/93:178 av Pehr Löfgreen (m) om skördeskadeskyddet . .	66	Prot. 1992/93:22
1992/93:179 av Pär Granstedt (c) om regeringens kontakter med Tyskland om Danmarks krav rörande Maastrichtavta- let	66	<u>12 november 1992</u>
1992/93:180 av Elvy Söderström (s) om följderna för svensk ar- betsmarknad om armén köper bandfordon från utlandet .	66	
1992/93:181 av Hans Karlsson (s) om en husläkarlag.	67	
1992/93:182 av Hans Karlsson (s) om förslaget om arbetslivsut- veckling.	67	

